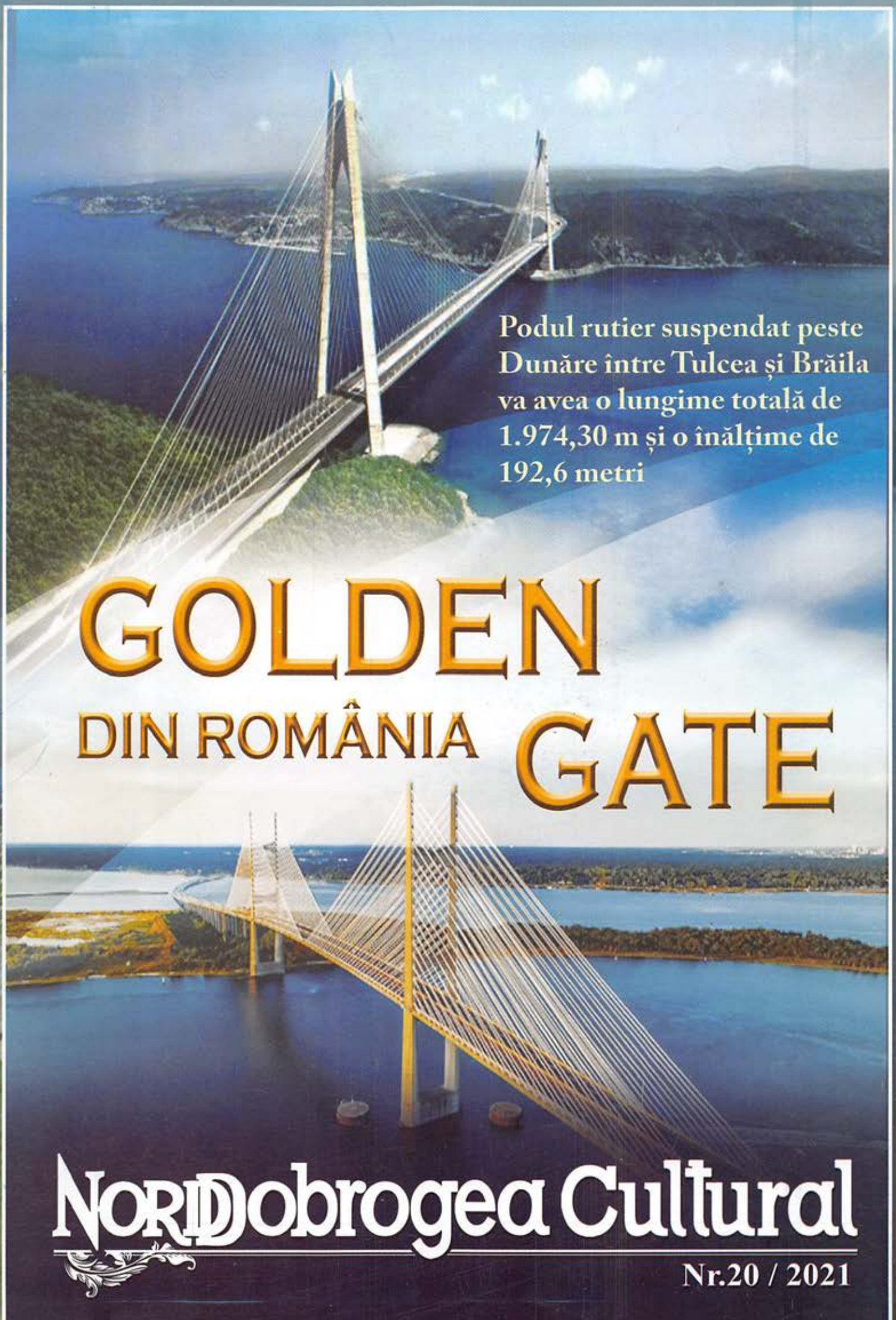

Podul rutier suspendat peste Dunăre între Tulcea și Brăila va avea o lungime totală de 1.974,30 m și o înălțime de 192,6 metri

GOLDEN GATE DIN ROMÂNIA

NordDobrogea Cultural

Nr.20 / 2021

Revista Nord Dobrogea Cultural a fost inițiată de **Nelu Serghei,** directorul publicației

EDITOR: Centrul Cultural „Jean Bart" , Tulcea, manager: Ionuț Paul Ștefan

Finanțator: CONSILIUL JUDEȚEAN TULCEA

Administrator public: Dumitru Mergeani

IN MEMORIAM **VASILE STRAT** (1956-2021)

Fost consilier și vicepreședinte al Consiliului Județean, Tulcea, în mai multe mandate, ulterior administrator public, regretatul Vasile Strat a fost și un protector al Culturii. Datorită lui, au apărut mai multe cărți și publicații în Tulcea. Revistele semestriale *NordDobrogeaCultural* și *Etnos*, monografiile dedicate pictorului-violonist **Stavru Tarasov** (n. Letea) și marelui caricaturist **Albert Poch** (n. Babadag), au apărut, datorită, în primul rând, stăruinței lui Vasile Strat în finanțarea acestor producții.

Când era în anul II de studii la Liceul Metalurgic din Tulcea, s-a înscris în gruparea culturală ***Studioul Z***, ivit pe lume în 1973, unde se făcea teatru, se recita și se cânta, pentru un public tot mai numeros, format în majoritate din tineri, care veneau la spectacolele noastre să-i asculte cântând, recitând, ori jucând teatru, pe fabuloșii liceeni Tora Vasilescu, Radu Gheorghe, Nicolae Sava, Paul Prisada, Narcis Grigoriu, Ion Chiriac, Vasile Strat, Liviu Dăuceanu, Coca Serotencu, dar și oameni trecuți de vârsta adolescenței, precum profesorul Cezar Calenic și medicul pediatru Teodor Matei, personalități marcante ale Tulcei.

*"Despre **Studioul Z** - mișcare culturală din care am făcut parte îmi amintesc ca despre un vis cu îngeri..."*(Interviu, anul 2012)

"Dincolo de calitățile sale incontestabile din punct de vedere profesional, Vasile Strat a fost întotdeauna un bun prieten, un coleg de încredere, un om sincer și devotat. A fost un OM pentru care administrația era o a doua casă, un om pentru care activitatea în slujba cetățenilor a primat în fața problemelor personale. A fost un om căruia, cu siguranță, îi vom simți lipsa și sprijinul…"

Horia Teodorescu, președintele Consiliului Județean Tulcea

SUMAR

03) P. Țincoca. *Prima ediție a Taberei de Creație "Eugeniu Barău"*
10) Ovidiu Dunăreanu. *Prospețime și diafanitate la pictorul Adrian Pal*
12) Tudor Octavian. *Ce are deosebit pictura lui Eugen Bratfanof*
17) Diana Bravu. Interviu cu Elena Orbocea: *"M-am născut într-un loc unde oameni de etnii și de confesiuni diferite trăiesc într-o idilică armonie"*
20) In memoriam Viorel Poiată
23) Constantin Găvenea, ilustru pictor și memorialist
27) Voicu Bojan. *Am făcut din Eminescu un chip cioplit*
29) Bogdan Pascal. K. Stanislavski: Actorul, o propunere estetică
32) Petru Țincoca. *Luminița Arhire și poezia lumilor decomandate*
35) Diana Dobrița Bilea. *Poezia lui Bogdan Pascal*
37) Bristena Arcuș. *Vocația umanului*
39) Martiri ai Bisericii românești
41) Bogdan Pascal. Ansamblul "Danubius" premiat în Macedonia
43) Marcel Pavel, arhitectul cu viziune de poet
46) Ghe. Oancea *"Io Lisandru"*, roman de Victor Baumann
49) M. Gălățan. *George Negoescu, un actor tulcean... necunoscut*
51) Bogdan Pascal. Concursul Național de Poezie "Panait Cerna", ediția 2020
61) B. Pascal. Concursul Național de Poezie „Panait Cerna"- *restituiri*
67) A. Ifrim. Remember Viorel Ion Coca
69) Aromânii din Oltenia
72) *Scrisorile* lui Bogo
75) Stabilopodul - o invenție românească
78) Petru Șolcă, *"Este dificil de lucrat cu sufletul omenesc..."*-interviu
82) Dănuț Chiriac -„Serbările Deltei" de la Sulina, convorbire cu Paul Nour
84) Adrian Pal. Tabăra de creație de la Iazurile
87) Elena Orbocea. Configurații ale peisajului dobrogean
90) A. Ifrim. *Brâncuși - un artist în căutarea eternității*

Colegiul redacțional:

Redactor șef: Aurel Ifrim
(e-mail: aurelifrim2003@gmail.com)

Victor H. Baumann, Petru Șolcă, Paul Prisada, Nicolae C. Ariton, Adrian Pal, Traian Oancea, pr. Felix Lucian Neculai, Bogdan Pascal

Lector: Elena Orbocea
Consilier artistic: Mihai Gălățan

Tehnoredactor: Marian Mocanu

Sediul revistei:
Centrul Cultural „Jean Bart" Tulcea,
str. Progresului, nr. 34,
cod poștal 820029,
telefon 0240.519329

Revista s-a tipărit la *S.C. INFCON S.A. Constanța,*
str. Prof. Murgoci, nr. 1.
Cod: ISSN 2285 - 469

Conform art. 206 din Codul Penal, responsabilitatea juridică asupra conținutului textelor publicate aparține în întregime autorilor

La inițiativa pictorului Laurențiu MIDVICHI, filiala U.A.P. Tulcea, a organizat Tabăra de Pictură "Eugeniu Barău". Și-au adus aportul Hotelul-restaurant Select, care a asigurat masa și cazarea expozanților (prin bunăvoința dlui Aurel Cacencu) și Primăria Municipiului Tulcea, prezentă zilnic în ateliere, consilierul Ștefan Caraman și domnului primar Ilie Ștefan, dovedindu-se astfel gazde primitoare, interesate de acest important eveniment.

În Tabără, au fost prezenți pictorii **Adrian Pal Jr, Adrian Pal sn., Cornelia Gherlan, Marinela Dumitrescu, Simona Pascale, Florin Mihai, Gheorghe Coman, Laurențiu Midvichi și sculptorul Gheorghe Munteanu.**

Petru Țincoca

TREI DIALOGURI DESPRE PRIMA EDIȚIE A TABEREI DE CREAȚIE „EUGENIU BARĂU", TULCEA, 2021

Ștefan Ilie,
primarul municipiului Tulcea

L-am cunoscut pe regretatul artist Eugeniu Barău și m-a impresionat modul său unic de a fi ca pictor, dar și ca om.

Dezinvolt și receptiv, participa la multe evenimente, era un original prin opiniile exprimate referitoare la politic, economic, cultural. Am avut onoarea să colaborez cu el, la edițiile *Festivalului Dichis'n'Blues*, când am realizat o primă tabără de pictură pentru copii la Luncavița, iar maestrul și-a exprimat încurajator opiniile față de lucrările expozanților, făcându-i să se bucure că fac parte din cercul „Catharsis".

Ce ne puteți spune despre relația dumneavoastră cu pictorul Laur Midvichi ?

Pe Laurențiu Midvichi îl știu de mult timp. De fapt, prin el și prin Cristi Antonescu l-am cunoscut pe Eugeniu Barău. Cu Laurențiu am făcut mai multe tipuri de proiecte, în special cele ce țin de meseria lui. S-a ocupat de grafica multor activități reușite pe vremea când eram primarul comunei Luncavița, iar colaborarea pentru prima Tabără de Creație în memoria lui Eugeniu Barău a venit firesc.

Trebuie să ținem cont și de faptul că, pe lângă inițiatorul Taberei - Laurențiu Midvichi, un rol determinant l-a avut și Aurel Cacencu – prieten al regretatului maestru, care a suportat cea mai mare parte a infrastructurii acestei organizări.

De când nu s-a mai organizat o tabără de creație la noi?

În Tulcea, cam demultișor, însă în județ au fost. La Luncavița, cel puțin, am organizat tabără de creație de trei ori consecutiv, în timpul edițiilor *Festivalului Dichis'n'Blues*. Acele tabere s-au desfășurat cu succes, fiindcă mai mulți copii s-au simțit atrași către pictură.

Tabăra "Eugeniu Barău" s-a bucurat de susținerea Primăriei Tulcea, semn că instituția a văzut o șansă în plus de a promova municipiul. Vă veți implica în organizarea viitoarelor ediții?

Primăria Municipiului vede o șansă în plus de a promova

orașul prin numele lui Eugeniu Barău. Ca atare, în viitor este obligată – indiferent de cine se va afla în fruntea administrației publice locale – să se implice în a dezvolta tabăra și a o transforma într-un eveniment cultural al cărui ecou să treacă dincolo de granițele țării!

Ediția din acest an nu a impus o temă, artiștii având libertatea să-și aleagă subiectele. Ar fi de dorit ca viitoarele „tabere" să fie tematice și, eventual, să fie organizate în afara mediului urban (să ne amintim de Cabana de la Partizani sau de cea de la Calica)?

Ediția din acest an nu a impus o temă. Cum este și firesc, artiștii au avut libertatea de a-și alege subiectele. E posibil ca viitoarele tabere să fie tematice și să fie organizate, eventual, în afara mediului urban. Având deja o experiență, privind domeniul respectiv în mediul rural, doresc să-mi folosesc cunoștințele și în mediul urban. Cred că o idee bună ar fi ca taberele de pictură să aibă loc în municipiul Tulcea: de ce să nu avem în Piața Civică o asemenea tabără, unde cetățenii

să-i vadă pe artiști lucrând, eventual să achiziționeze lucrările lor? Astfel de lucruri se întâmplă în foarte multe țări din Uniunea Europeană (și nu doar). Din câte știu și maestrul Eugeniu Barău, alături de colegii săi, a participat la tabere de acest gen. Organizarea unor tabere de creație în mediul urban ar crește interesul tulcenilor pentru arta plastică.

Ar fi nimerit ca pentru o viitoare tabără să fie instituit – pentru un plus de atractivitate - și un fond de premiere?

Bineînțeles că Primăria Tulcea trebuie să instituie un fond de premiere, dar nu numai din bani publici, ci și din bani privați. Autoritățile publice municipale sunt obligate, în memoria marelui artist, să găsească fonduri pentru ca participanții la viitoarele tabere să fie premiați.

Se poate organiza o astfel de tabără exclusiv din fonduri private sau susținerea autorităților administrației publice este necesară?

Sigur că o astfel de tabără se poate realiza exclusiv din fonduri private, însă consider că parteneriatul public-privat este cel mai eficient în acest domeniu, fiindcă – să nu uităm! – o parte din tablourile marelui pictor se află la Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion", dar și în alte instituții muzeale din țară și din străinătate.

La final, câteva vorbe despre lucrările realizate în cadrul Ediției I

Nu sunt critic de specialitate, dar ca simplu iubitor de artă, susțin că lucrările executate în această primă ediție, m-au mișcat prin frumusețea lor. M-au impresionat artiștii participanți, cu vaste cunoștințe în afara ariei picturii, unii înzestrați cu un deosebit simț al umorului. Am stat cu dumnealor, puțin, în fiecare zi, cucerit de felul nonșalant de a spune lucrurilor pe nume.

Sunt bucuros că am fost unul dintre organizatorii Ediției I a Taberei de creație „Eugeniu Barău" și sper că pe tot cuprinsul mandatului meu să pot dezvolta această tabără, care să devină o tradiție pentru tulceni și, o obligație aș spune, pentru cei care vor conduce în viitor Primăria Municipiului Tulcea!

Ștefan Caraman, scriitor, consilier cultural, municipiul Tulcea

Pe Eugeniu Barău l-am întâlnit prin anii '90, de când mă mutasem la Tulcea și cunoscusem comunitatea artiștilor plastici locali (comunitate de care mă simt atașat într-un mod special, fiind un

iubitor de artă plastică și un soi de colecționar chiar). Nu pot să spun exact când am vorbit cu el prima oară, dar îmi amintesc cât de des îl vizitam când locuia pe strada Babadag (fiind foarte aproape de biroul meu de la Bancă), conversațiile pe care le aveam, temele care îl preocupau, aplecarea sa către mistic, oniric, exigența sa cumplită în raport cu oamenii și mai ales în raport cu instituțiile... Uite... îmi amintesc și mă emoționează. L-am considerat întotdeauna pe Eugen nu doar un artist genial sau un om special, ci și un frate mai mare. Nu știu dacă i-am spus-o vreodată, nu cred; îmi pare rău că nu am făcut-o.

Ce poți spune despre relația ta cu Laur Midvichi?

Cu Laur, relația e nouă, cred că ne cunoșteam până acum câțiva ani în urmă doar din vorbele altora. Acum ne cunoaștem și la modul fizic, ne revedem întotdeauna cu plăcere, am colaborat de câteva ori, ultima oară acum câteva luni, când mi-a făcut coperta celui mai nou volum al meu – BLUES. E o relație care se construiește.

De când nu s-a mai organizat o tabără de creație la noi?

Nu pot să spun exact. În ultimii ani am păstrat o legătura distantă față de U.A.P. Tulcea și față de Viorel Poiată, fără să fie vreun conflict la mijloc. S-a întâmplat pur și simplu. Așa că nu știu ce s-a întâmplat în viața grupului. De când m-am alăturat echipei primarului Ștefan Ilie, în calitate de consilier pentru cultură, încerc să reiau contactele pierdute. Tabăra aceasta a fost un prim pas în această direcție. Mai ales că U.A.P. Tulcea are o conducere nouă, tânără, care pare să încerce un restart.

Evenimentul s-a bucurat de susținerea Primăriei Tulcea, semn că instituția a văzut o șansă în plus de a promova municipiul. Vă veți implica în organizarea viitoarelor ediții?

Da, am/avem aceasta intenție. Primăria își dorește să fie foarte aproape de artiștii orașului sau care provin din Tulcea, de artiștii care au o afinitate față de Tulcea și în general, aproape de toți artiștii, indiferent de unde provin ei. Și când spun, artist aș vrea să delimitez apăsat linia de demarcație dintre artă și impostură. Astăzi, orice dizeuză e cântăreață și orice zugrav e plastician. Încercăm să fim de partea pozitivă a Forței J și să descurajăm chermezele ori show-urile cu impostori sau comercianți pe portativ care curgeau cu diferite ocazii pe aici pe bani mulți și de la stat. Cu ăștia nu îmbogățești nici spiritul, nici sufletul, ci doar niște impresari și ceva aranjori. Nu lasă urme, nu lasă amintiri, le consumi și uiți. Nu mai este cazul. Știu, fac o afirmație riscantă, însă în materie de arte nu te poți pronunța decât riscant.

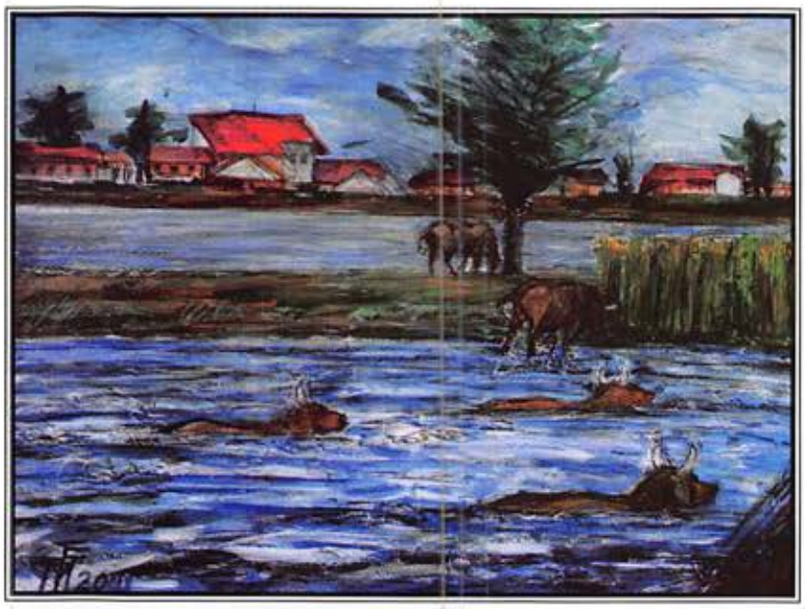
Ediția din acest an nu a impus o temă, artiștii având libertatea să-și aleagă subiectele. Ar fi de dorit ca viitoarele „tabere" să fie tematice și, eventual, să fie organizate în afara mediului urban (să ne amintim de Cabana de la Partizani sau de cea de la Calica)?

Ar fi de dorit ca eu sau colegii mei din Primărie să fim ultimii care să aibă vreo idee legată de tema taberei, organizarea ei sau mai știu eu ce inițiative intruzive. Tabăra este organizată de U.A.P., ideile sunt ale lor, conceptul, tematica etc. Ei sunt artiști, ei sunt creativi, ei știu cel mai bine. Noi nu putem decât să ne bucurăm că vin spre instituție și ne străduim să le asigurăm suport și un mediu favorabil pentru creație. Cu amendamentul că

Cornelia Gherlan

Primăria va susține orice inițiativă culturală care are *link* cu orașul Tulcea. Locurile invocate de tine ne privesc doar în calitate de turiști. Sunt sigur ca localitățile din zonă au suficientă putere ca să susțină singure evenimente în beneficiul locuitorilor de acolo. Noi suntem la Tulcea,

Florin Mihai

aşadar, ne priveşte ce se întâmplă la Tulcea. Ca remarcă personală, observ des această confuzie sau mai degrabă acest amestec între oraş şi judeţ. Mai toţi sunt tentaţi să înghesuie în aceeaşi formulă oraşul şi diferitele zone ale judeţului – atractive fie ele sau nu. Sigur, sunt multe link-uri, trebuie încurajate, însă cred că oraşul Tulcea a ratat până acum întâlnirea cu propria sa identitate. Poate că a venit timpul să o descopere. Apoi şi Calica, şi Partizani etc.

Ar fi nimerit ca pentru o viitoare tabără să fie instituit – pentru un plus de atractivitate - şi un fond de premiere?

În opinia mea, nu. Premiile sunt un atribut al amatorilor sau al debutanţilor şi marchează întotdeauna sfârşitul unei competiţii, or aici nu este cazul. Anul acesta au venit în tabără artişti atât de buni, încât acordarea unui premiu ar însemna pentru ei doar un mod de a face puţin haz. Ca să fiu sincer până la capăt, singurii premiaţi în urma acestei tabere sunt locuitorii oraşului, cei care au ocazia să vadă la lucru artişti adevăraţi. Taberele de creaţie pentru plasticieni înseamnă întâlnirea cu spaţii noi, oameni noi, finalmente izvoare de creativitate pentru opera lor. Taberele înseamnă networking, cercetare, lucru. Pentru ediţiile următoare încercăm să implicăm artiştii şi în alte activităţi, cum ar fi: sesiuni de lucru în air plane, întâlniri cu elevii Liceului de Arte „George Georgescu", întâlniri cu publicul etc. Cum spuneam, încercăm să luam noi Premiul J!

Se poate organiza o astfel de tabără exclusiv din fonduri private sau susţinerea autorităţilor administraţiei publice este necesară?

În 2021, poţi organiza orice doar cu fonduri private, aşa cum poţi organiza orice doar cu susţinere publică. Diferenţele legate de finanţare apar când scopurile nu sunt aceleaşi. Sunt evenimente care produc bani, şi atât, şi evenimente care produc emoţie, lasă în urmă întrebări, spaţiu pentru reflecţie şi o satisfacţie intelectuală. Atunci când administraţia publică se implică în a susţine evenimente culturale (şi repet - *evenimente culturale*), ea trebuie să ţină cont de conţinutul calitativ al evenimentului, caracterul său educativ, componenta emoţională şi, de ce nu, de componenta sa legată de notorietate de brand. Ştii bine, căci amândoi am lucrat la a-l invita la Tulcea, de pildă, pe istoricul Lucian Boia. Acela denumesc eu eveniment cultural unde administraţia publică trebuie să asigure suport chiar şi financiar (ceea ce atunci nu s-a întâmplat). Atunci când în oraş vin să-ţi cânte Fuego, Direcţia 5 etc. şi să-ţi transmită mesaje mediocre sau idioate în fumuri de mici şi miros de bere, acela este doar un eveniment comercial şi se cuvine ca administraţia să fie mai rezervată în a da cu bani în aşa ceva (ceea ce nu s-a întâmplat). Dacă sunt buni, desigur, să vină să-şi vândă biletele, sunt bineveniţi, lumea se apropie şi cumpără. Sau nu. Nu sunt adeptul desconsiderării concetăţenilor cu show-uri de prost gust, aducerea pe scenă (şi pe bani publici) a tot soiul de dizeuze cu pretenţii de solist vocal sau domni ofiliţi îmbrăcaţi în piele, pretinzând că maneaua lor e rock. Biletul vândut le spune dacă sunt buni sau nu. Onorariul de la Primărie, nu, niciodată.

Ce părere aveţi despre lucrările prezentate în prima ediţie a Taberei de Creaţie „Eugeniu Barău" ?

E o întrebare la care nu pot răspunde decât în calitate de amator. Iar răspunsurile de amator nu

Simona Pascale

interesează pe nimeni. Multe dintre lucrări, precum și instantanee din sesiunile de lucru, au apărut pe pagina de facebook a Primăriei, pot fi văzute acolo.

Laurențiu Midvichi, pictor, inițiator al Taberei

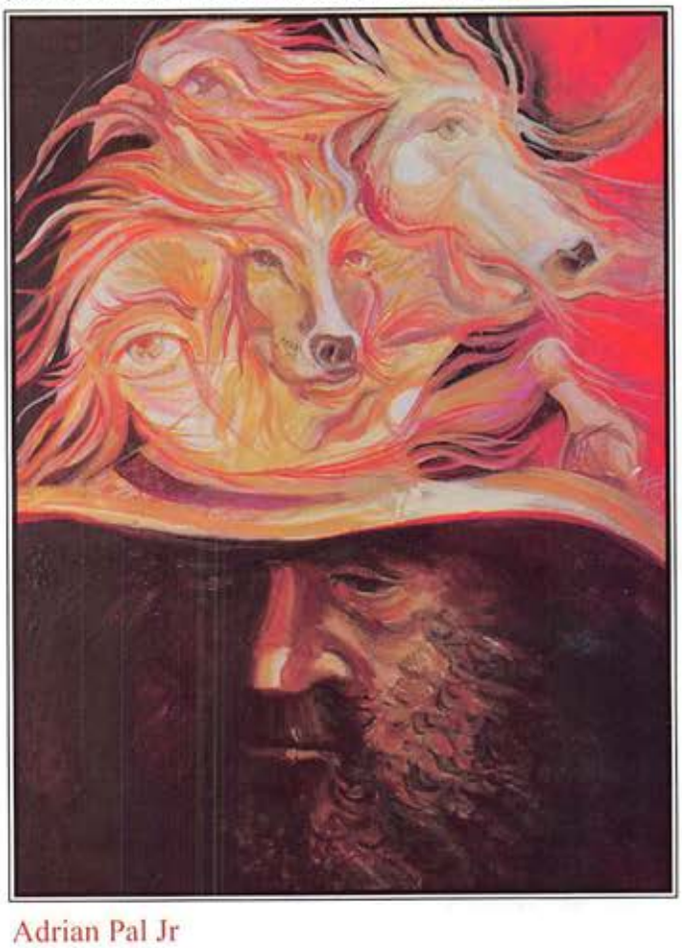

Este greu să vorbești despre Eugeniu Barău la trecut, mă cutremură și acum dispariția sa prematură, îmi amintesc mereu de pictorul și prietenul Barău, cred că eram la facultate când ne-am cunoscut prima dată, deși îi cunoșteam picturile din expozițiile de la acea vreme, cele de la Galeriile U.A.P., precum și cele expuse în holul Hotelului „Select". A fost printre primii artiști pe care i-am simțit aproape de generația mea, discuțiile de la vernisaje, glumele și sfaturile lui, cum ne spunea mereu cât de important este să fii liber. Apoi relația s-a aprofundat treptat cu fiecare întâlnire, ne opream mai tot timpul să bem o bere la Aurel Cacencu și din toate discuțiile purtate am înțeles mai bine viziunea sa artistică și mesajele pline de simboluri ale lucrărilor sale, precum și relația sa cu Divinitatea. Îi plăcea să povestească despre temele lui și în același timp nu se ferea să ofere și sfaturi legate de tehnica de lucru, iar din toate acestea nu lipseau niciodată doza de umor și spiritul autoironic. Îmi amintesc expoziția sa personală de la Muzeul de Artă din Tulcea, în 2014, am fost impresionat profund să văd într-un singur loc toate picturile lui, relațiile dintre acestea și atmosfera generală pe care doar un eveniment amplu ți-o poate oferi. Ne întâlneam deseori la evenimente diverse, vernisaje, lansări de carte sau concerte, la Casa Avramide sau La Liman, întotdeauna simplu și elegant, non-conflictual și mereu înarmat cu povești de tot felul. Tot el mi-a spus cândva că mai întâi ești om și după aceea artist.

De când nu s-a mai organizat o tabără de creație la noi?

Chiar în orașul Tulcea eu nu știu să mai fi fost vreo tabără de creație plastică; în județ, desigur, s-au mai organizat tabere de acest fel, este celebra tabără de la Calica, despre care încă se vorbește, sunt artiști plastici importanți care au participat și care au amintiri vii despre Calica. Ne bucură și faptul că s-a păstrat totuși caietul în care an de an artiștii au lăsat mărturii scrise, însemnări, desene. Apoi taberele organizate la Partizani, aș aminti aici unul dintre cei mai importanți artiști care au venit la cabana amintită, pictorul Bogdan Pietriș. Participând de câțiva ani buni în rezidențe de creație plastică din țară, mi-a venit la un moment dat ideea organizării unei asemenea tabere chiar în orașul Tulcea, pentru că acesta are multe subiecte de oferit, iar artiștii participanți pot intra mai ușor în dialog cu colegii de breaslă tulceni.

Ediția din acest an nu a impus o temă, artiștii având libertatea să-și aleagă subiectele. Ar fi de dorit ca viitoarele „tabere" să fie tematice și, eventual, să fie organizate în afara mediului urban (să ne amintim de Cabana de la Partizani sau de cea

Adrian Pal Jr

Adrian Pal

de la Calica)?

În mod normal nu se impun teme anume pentru că pictorii invitați au deja o identitate vizuală formată și este mai bine ca ei să descopere ceea ce anume vor avea de gând să picteze, fie că vorbim de pictori figurativi sau abstracți. Cred că cel mai important lucru este ca artiștii să aibă libertatea de creație pe care o doresc într-un mediu cât mai plăcut și lejer, dar asta nu înseamnă că spațiul nu își poate lăsa o amprentă locală asupra inspirației artiștilor, în special celor care iubesc peisajul. Mă gândesc și la cei care vor să picteze în *plein air*, dar și la cei care vor să se manifeste experimental. Pe durata taberei se fac, de regulă, măcar două excursii de documentare în afara orașului, fie că

Gheorghe Munteanu - *Elegie*

este vorba de deltă, circuit istoric sau spiritual, dar locul de desfășurare îmi doresc să fie în mediul urban.

Ar fi nimerit ca pentru o viitoare tabără să fie instituit – pentru un plus de atractivitate - și un fond de premiere?

Toate taberele de creație care se vor organizate în mod profesionist trebuie să asigure un fond, nu neapărat de premiere, ci din respect față de artistul invitat, prin acordarea unui onorariu, chiar și simbolic. Să nu uităm, totuși, că pictorii invitați sunt membri ai U.A.P. România, vorbim, așadar, de artiști profesioniști care lasă în urma lor lucrări de artă care vor face parte din patrimoniul local și care își dovedesc importanța odată cu trecerea timpului.

Se poate organiza o astfel de tabără exclusiv din fonduri private sau susținerea autorităților administrației publice este necesară?

Susțin implicarea ambelor tabere și cred că este un semn de normalitate ca autoritățile administrației publice să răspundă pozitiv în vederea organizării unui eveniment cultural. Felicit aici buna colaborare pe care am avut-o la această primă ediție cu Primăria Municipiului Tulcea și sprijinul de orice natură (moral, logistic sau financiar) în organizarea viitoarelor ediții! Îi felicit cu această ocazie pe domnul primar Ștefan Ilie, precum și pe scriitorul Ștefan Caraman, care s-au întâlnit cu pictorii invitați pe parcursul desfășurării taberei și au fost prezenți la vernisajul expoziției.

Cum poate crește contribuția (logistică sau de altă natură) a U.A.P. Tulcea?

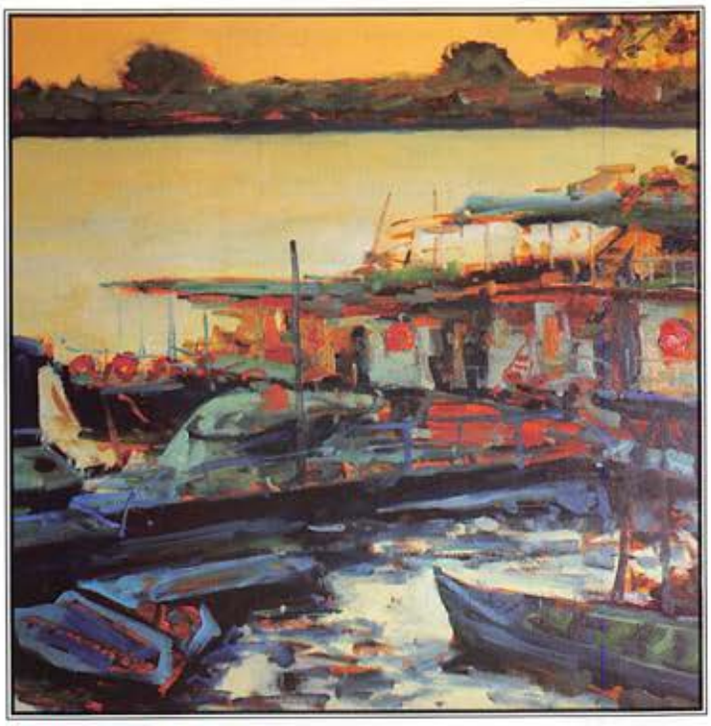
Cum e și firesc, Uniunea Artiștilor Plastici – Filiala Tulcea a fost un partener de nădejde în organizarea acestei ediții-pilot, fiind singura instituție profesionistă de artă vizuală din Tulcea, a mediat relația cu autoritățile administrației publice și a asigurat un dialog între artiștii locali și cei din afara Tulcei.

Este posibil ca în viitor vernisajul expoziției să se desfășoare în spațiul Galeriei de Artă. La această primă ediție au fost prezenți artiștii plastici Doru Luchian, Adrian Pal și Adrian Pal jr. Ne dorim ca la fiecare ediție să participe doi sau trei artiști tulceni, de fiecare dată alții, astfel încât să creăm posibilitatea unei întâlniri și totodată a unui schimb de experiență absolut necesar între artiștii tulceni și cei invitați din alte orașe. E de dorit ca după fiecare ediție să reușim să publicăm un catalog cu lucrările realizate în tabără, în acest demers o bună colaborare cu U.A.P. Tulcea ar fi de mare ajutor.

Cum apreciați lucrările prezentate în cadrul acestei ediții ?

Fiecare artist a reușit să finalizeze două sau trei lucrări pe perioada taberei, lucrări în tehnici diferite de execuție, ulei sau acril pe pânză, desene și schițe. Am avut parte de pictori figurativi, precum Gheorghe Coman și Florin Mihai, care au fost atrași îndeosebi de peisajul tulcean, apoi de pictură de factură abstractă grație artistelor Marinella Dumitrescu, Cornelia Gherlan și Simona Pascale, cea din urmă fiind prezentă pe simeze și cu artă textilă. De semnalat și prezența sculptorului tulcean Gheorghe Munteanu care a realizat o deosebită lucrare în piatră. Lucrările pot fi văzute de către publicul tulcean la Hotelul Select, domnul Aurel Cacencu fiind principalul partener privat. Pe viitor ne dorim ca lucrările realizate la Tulcea să se regăsească și în patrimoniul Primăriei Tulcea, precum și cel al Muzeului de Artă. Toate aceste lucrări, precum și informații despre artiștii participanți se vor regăsi în paginile unui catalog cu fiecare ediție a taberei de pictură de la Tulcea.

FOTO PERSOANE: Alecu Vitzentzatos
FOTO EXPONATE: Laurențiu Midvichi

Laurențiu Midvichi

Marinella Dumitrescu

Ghe. Coman

Ovidiu Dunăreanu

Adrian Pal
Prospețime și diafanitate

(comentariu la expoziția "Spiritul Grădinii" pictură, Adrian Pal,70 ani, Galeriile de Artă ale Magazinului U.A.P. Tulcea 2021)

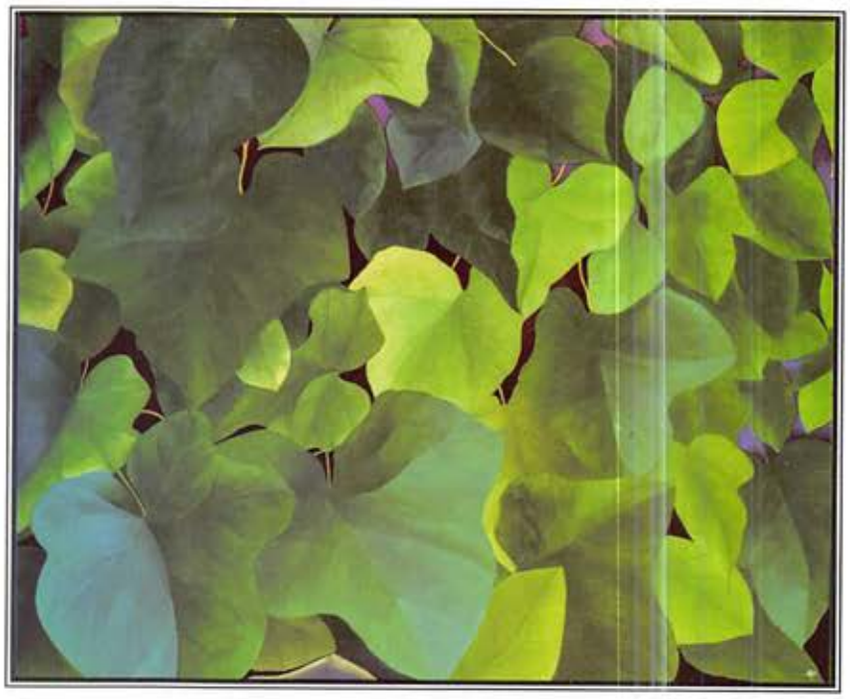

Ceea ce impresionează la recentele plăsmuiri ale sale, încă de la primul ochi trecut peste ele, este rara frumusețe și taină ce o încorporează în textura și profunzimea lor. Toate evocă o lume vegetală magică, de poveste, conturând un scenariu original, în care rolurile principale le joacă frunzele și structurile filiforme, abia văzute, fragile, într-o îmbinare și răspândire labirintică, ale crenguțelor care le leagă și le susțin, formând o urzeală unică, omogenă, excelent definită. În felul acesta, artistul întemeiază, cu minuțiozitate, asemenea unui țesător oriental din alte vremi, un spațiu plastic plin de originalitate, în care vraja și naturaleța desenului și a culorii sunt însoțite de o imaginație seducătoare, dar și de multiple semnificații pe potrivă. "Căutați-mă dincolo de suprafața vizibilă a lucrărilor" – ne avertizează și ne provoacă în permanență Adrian Pal.

Separat, fiecare dintre picturile sale este un poem ingenios, realizat cu migală, știință și subtilitate, încărcat de sensuri profunde. Luate în ansamblu, ele se configurează într-o reverie continuă, într-o punere pe pânză a miraculosului, fragilității, ingenuității și prospețimii unei lumi aflate într-o necontenită transformare, se întrupează într-un izvor nesecat de sugestii, de metafore existențiale și de fine trăiri sufletești, capabile să pună în mișcare un mecanism lăuntric emoțional și unul mintal cu rezonanțe din cele mai nebănuite.

Deși lucrările în totalitate, cum am mai spus, tratează aceeași temă, ele între ele sunt diferite. Fiecare își conturează o individualitate a ei, prin amprenta unei noi perspective a elementelor, unei noi idei, unei noi metafore, unei noi iluminări, unei noi variații a culorilor. Autorul nici că-și putea alege, pentru ducerea până la capăt, în modul cel mai convingător, a scenariului său, alte personaje decât frunzele. Frunzele, elemente primordiale și efemere ale naturii, frunzele care se nasc, trăiesc și mor străfulgerate de un timp neiertător, și de fulgurațiile neverosimile ale luminii, frunzele care se înveșmântează cu hlamidele împărătești, înmărmuritoare ale culorilor, frunze care își schimbă continuu, în funcție de anotimp, cromatica și diafanitatea.

Citind, sau mai bine zis, descifrând toate aceste semne în picturile lui Adrian Pal, ca într-o carte de mare rafinament insinuant, am sentimentul că mă regăsesc și eu, privitorul, pe o traiectorie cosmică

asemănătoare de frunză vremelnică prin visul fără seamăn al vieții, și prin veșnicia tulburătoare a lumii.

Noile lucrări ale lui Adrian Pal generează un lirism autentic și o bucurie tonifiantă. Frunzele de diverse tipuri, mărimi și nuanțe, care de care mai enigmatice,

țesăturile lor neverosimile, rețeaua filiformă, abia vizibilă a rămurelelor care le susțin - sunt cele mai convingătoare metafore pentru ideea de frumos, de meditație și de dispersare a sufletului în universul imponderabil pe care îl creează. Încorporarea luminii de intensități diferite în culoare, inflexiunile acestuia produc acum o transparență neliniștitoare, mai sugestivă și mai convingătoare decât în alte dăți.

Sinceritatea, libertatea imaginației, expresivitatea, misterul și naturalețea aranjamentelor, armonia lor impecabilă îți stăruie în minte mult după ce te desparți de aceste lucrări, ele devenind surse provocatoare de impresionante și nebănuite întrebări. Cum, întreaga creație a acestui excepțional artist plastic al spațiului nord – dobrogean, le determină.

Ovidiu Dunăreanu, scriitor, redactor șef al revistei "Ex Ponto", Constanța.

Redacția revistei N.D.Cultural, îi urează maestrului Adrian Pal, sărbătorit recent la împlinirea vârstei de 70 ani, ani mulți, cu deplină sănătate, efervescență spirituală, imaginație mereu fecundă !

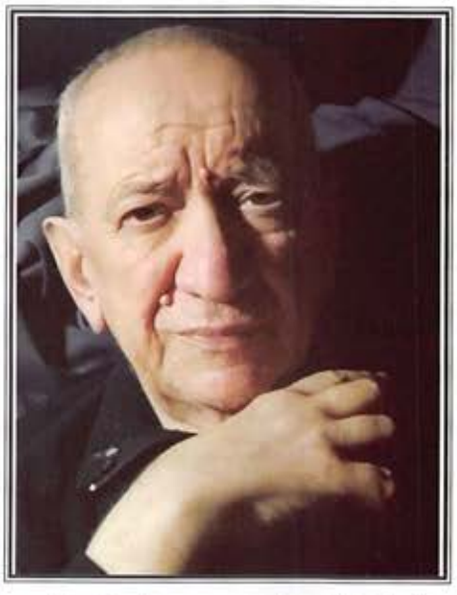

Tudor Octavian

Ce are deosebit pictura lui Eugen Bratfanof

Orice pictură care reține prin originalitate obligă – nu numai publicul cu o consistentă cultură a imaginii, dar și pe acela cu o percepție mai puțin exersată – la o definire rapidă a noutăților.

Și, totodată, la o evaluare a importanței lor.

Cu cât impactul imaginii e mai puternic, cu atât mai presat se simte privitorul să afle răspunsuri la o seamă de întrebări, pe care, dacă nu le poate întotdeauna formula cu claritate, le trăiește adesea intens. Arta are această virtute, că ne oferă soluții dublate de emoții la probleme de care nu suntem întotdeauna conștienți că ne preocupă.

Emoția este însă rareori un sfetnic bun. Iar admirația, care e un soi de dăruire necondiționată, și mai puțin. Tablourile lui Eugen Bratfanof produc un tip de admirație exaltată la categorii foarte diferite de public, din care cauză toate definirile, încercate sub imperiul revelației, referă în primul rând la mijloace și destul de timid, rareori inexact la fond.

Eugen Bratfanof - *Broboada*

Eugen Bratfanof e un pictor suprarealist, în accepția cea mai generoasă a termenului. Suprarealismul – ca și clasicismul, ca și romantismul, ca multe alte "isme" care marchează istoria artei – e o stare a ființei, iar în circumstanțe culturale favorizante, și o reacție a epocii. Deformări extrem de sesizante ale realului, în termenii credibilului, se cunosc de milenii. Devieri maladive de la realismul canonic al reprezentărilor faraonice sunt destule încă de pe vremea lui Echnaton și a erei Amama. Putem fi, de asemenea, convinși că artiști cu darul divagației supra-realiste se nasc și după Dali. Întrucât manifestele școlii au insistat asupra unor dominante însemnate de morbid, de delir și de erotism, toate celelalte forme de suprarealism au fost socotite abateri de la normă. Și comentate, de aceea, cu distanță. E una dintre cele mai mari ciudățenii ale virusului suprarealist. El cenzurează mai aspru decât realismul, visările paralele. Altfel spus, și-a impus să ordoneze fantasmele, ceea ce-i mai mult decât un exces. E o aberație.

Eugen Bratfanof e un suprarealist la fel de coerent ca oricare dintre maeștrii adjudecați de istorie. Dacă pictura sa ar fi circulat în Europa, e foarte probabil că ar fi considerată una dintre cele mai sesizante reușite ale suprarealismului tandru, dacă nu chiar cea mai semnificativă tentativă de revigorare a unei metode prin extaz liric.

Cum se poate observa, nevoia îndreptățită de a-i da un nume artei lui Bratfanof e marcată de o seamă de nuanțări ce ar fi să-i diminueze înțelesul: regional, tentativă, circulație…

Ne vine greu să conchidem că ar putea să se întâmple și la Tulcea ceea ce istoria culturii ne-a învățat că se întâmplă numai în marile urbe ale picturii de inovație. Dar dacă privim mai atent configurația așa-numitei Școli de la Paris, remarcăm că, de fapt, toate marile idei ale suprarealismului s-au născut pe aiurea, iar Parisul doar le-a hrănit și statuat. Iar dacă evocăm contribuția anului 1930 în România, la instituționalizarea mișcării suprarealiste, și îndrăznim să forțăm, pe tipic suprarealist, argumentație, nu ne e tocmai greu să înțelegem că, pentru Paris, Tulcea e un

pol tot atât de îndepărtat – ori tot atât de apropiat – ca și Bucureștiul.

Tulcea lui Bratfanof e un oraș improbabil ca sursă de forță a suprarealismului, doar pentru bucureșteni. Și pentru tulceni, un demers în imposibil. Nu trebuie decât să înregistrăm obstinația cu care toți comentatorii locali și regionali ai imaginilor „gen Bratfanof" le-au raportat la „tradiția artistică" a zonei, ca să realizăm că, de la distanță, adevărurile se văd întotdeauna mai bine. Dacă e să insistăm asupra modului în care compozițiile sale cu o apăsată mistică a interferențelor se integrează în „tradiția peisajului Deltei", cel mai ușor ne e să spunem că aceste compoziții cu personaje n-au cum să fie peisaje, n-au fost niciodată peisaje, iar vederi din Deltă, în niciun chip. Aș zice chiar că la Tulcea – și în multe publicații de primprejur ori de mai departe, ce-au preluat toate agreabilele prejudecăți ale „culorii locale" – premisele unei atitudini suprarealiste față de evidențe aici trebuie găsite în capacitatea de a vedea una și de a exprima alta. Poți să te naști într-un loc și să trăiești întreaga viață în el, dar spiritualicește să te consumi original, deosebit în toate privințele, ca un exilat veșnic pe o insulă himerică.

Sunt convins că, atât prin instrucție, cât și prin cuprinderile minții sale, Eugen Bratfanof se simte artist european. Ne-o probează elaborarea fiecărui tablou al său. Dacă recurg cu insistență la termenul „elaborare", e pentru că numărul pictorilor români din toate timpurile, care își regizează în toate amănunțimile tabloul, așa cum se proceda în veacurile de aur ale picturii, este foarte redus. Nu există niciun alt pictor român care să-și fi conceput profesiunea cu o asemenea stăruință științifică în compoziție. Bratfanof nu semnează peisaje, naturi moarte, nuduri, interioare și portrete, ci numai compoziții cu personaje. Eugen Bratfanof a fost dintotdeauna un pictor român cu preocupări foarte complex europene, mai aproape de evoluția imaginii din Renaștere până la Suprarealism, decât de aceea a picturii moderne naționale. E de prisos, de aceea, orice efort de integrare în context românesc a unei arte având genetic motivația și direcția unor integrări mai cuprinzătoare.

Suntem încă sub imperiul tezei oportuniste și comode că înfăptuirea artistică unui român trebuie să fie, în chip esențial, națională, pentru a putea fi și universală. Or toată evoluția picturii europene susține prin capodopere de intensă circulație tendința absorbției universalului în național. Existând și o creație cu caracter regional și județean, de n-am stărui atunci asupra necesității ca arta să fie, în chip esențial, județeană și abia apoi națională?

Cercetarea pe etape și vârfuri de formă a picturii lui Eugen Bratfanof e, de asemenea, inadecvată. Arta sa are continuități de fond, care nu pot fi tulburate de

Eugen Bratfanof - *Caruselul*

nicio incidență a imediatului, a realității înconjurătoare. Pictura lui Bratfanof nu e niciodată contemplație, invitație și reflectare, Ea este, dintr-un capăt în altul lucru mintal, producție a unei priviri spre interior. Alegoriile sunt vulnerabile când concurează literatura.

Mijloacele alegoriilor lui Bratfanof – și e bine să amintim că toate pictura suprarealistă e însemnată în mod fatal de condiția alegoriei – sunt controlate în mod absolut de desen. Bratfanof e inspirat în desen și savant în relaționarea părților. Culoarea e subordonată unei nevoi permanente de a comunica prin căderi de cortină patetice.

Toate imaginile lui Bratfanof sunt sfârșituri de act în piese cu un subiect infinit, fără început, fără punct final. Vizaviul lor cu realitatea e în termenii verosimilului, nu al probabilului.

Bratfanof e unul dintre temerarii opticii pentru pictori care – asemenea matematicienilor atinși de virusul sacru al cuadraturii cercului – se află din ce mai aproape de o soluție a imposibilului. El e credibil,

în pofida faptului că până și cele mai „realiste" reprezentări ale umanului rămân pentru privitor o provocare. Afectivitatea, conținută în tablourile lui Bratfanof, este emblematică, nu descriptivă.

Imaginea suprarealistă e livrată întotdeauna la pachet cu teoria mișcării suprarealiste. Se știe că, după ce teoria s-a instituționalizat, unii artiști, care au ignorat o parte din imperativele ideatice ale creației suprarealiste, au fost îndepărtați și anatemizați. Însuși Dali a trebuit să suporte oprobriul public al papilor gândirii suprarealiste, al apărătorilor canoanelor școlii. Canonizarea oniricului, așezarea în albii principale

Eugen Bratfanof - *Fumător*

ale visării – iată modul prin care teoria se substituie actului creator.

Perceput, în totul, ca artist al unei supra-realități dominate de lirism și de un soi de patetism al atitudinilor atingând misticul, Eugen Bratfanof izbutește un complet de imagini, coerent încă de la primele compoziții anamorfotice, care se poate dispensa ușor de orice deslușire de cuvinte. Mai mult, tentația de a le demonta făcutul și de a le orândui elementele repetitive într-un sistem cu funcție de manifest deranjează. Dacă e inoportună să inventariem ingeniozitățile acestor compoziții și regulile de atelier care le patronează, o seamă de specificități trebuie totuși evidențiate, după cum urmează:

*arta lui Bratfanof se poate lipsi de suportul unei teoretizări, deoarece contează pe calități de cugetare și meșteșug ce permit mai binele. În acest sens, putem spune că Bratfanof e un clasic, rătăcind printre generații de moderni, pentru care mai binele în măiestrii nu interesează. Niciunul dintre comentatorii creației contemporane, foarte de aproape susținută teoretic, nu se încumetă să afirmă că un pictor ar putea sau ar trebui să picteze mai bine. Sau, ca să fim și mai expliciți, nimeni nu-și permite, de decenii, să remarce că un tablou modern e rău desenat, greșit compus și prost colorat. Discuțiile se poartă în jurul a ceea ce vrea să fie imaginea, nu față de felul în care aceasta ar putea fi mai bine, mai sigur, mai convingător și, la urma urmei, mai artistic meșteșugită.

*la Bratfanof, e detectabilă – în fiecare întreg și în orice detaliu – o subtilă presiune a mai binelui, în formele sale adecvate la impresia finală: mai intens, mai sigur, mai delicat, mai armonios, mai tensionat... Deși Bratfanof nu semnează serii și cantități de tablouri – și aici trebuie să remarcăm o altă deosebire majoră față de deprinderile breslei -, dacă vom compara lucrările recente cu acelea dintr-o altă perioadă, vom descoperi că pictorul își ameliorează continuu atât dexteritățile, cât și simțirea. Progresul nu e în amploare, în înmulțirea dificultăților, ci în finețe, în melodia interferențelor umane, în francheța trăirilor. Bratfanof își rotunjește priceperile întocmai ca un dreptcredincios care, pe măsură ce insistă asupra dedesubturilor unor versete, își eliberează gândirea, devine creativ în devoțiune.

*a doua specificitate cardinală a picturii lui Bratfanof e idealitatea. De multă vreme, cuvântul „frumos" nu mai e o virtute a tabloului modern. Aș îndrăzni să afirm, deși pânzele și cartoanele lui Bratfanof sunt șocant de interesante, de memorabile prin ineditul compoziției și al unor ecuații optice, înaintea interesantului, la el vine frumosul. Un frumos comparabil cu multe dintre performanțele întru armonie și expresivitate ale clasicismului. Desenul său e cu trimiteri omagiale la Ingres și – în arta românească – la misteriosul Artachino. Cine n-a văzut un desen preparator de Bratfanof la oricare dintre lucrările sale, nu-și poate imagina de ce etalon de finețe, de sublim chiar, ține acesta. Un desen de Bratfanof te edifică durabil asupra a ce se pierde în arta de azi, prin minimalizarea funcțiilor desenului.

*din faptul că fiecare tablou tinde a fi mai bun ca precedentul, în termenii unei măiestrii care-l singularizează pe artist în sistem, rezultă atât inconvenientele unei cercetări de ansamblu a operei, cât și grațiile ei.

*într-un album cu caracter monografic, imaginile semnate de Bratfanof nu sunt în niciun chip obligate la cronologie. Bratfanof nu a devenit mereu altul, ci s-a precizat în direcția pe care l-au așezat, încă de la

debut, genele și solitudinea. Bratfanof nu a făcut competiție cu nimeni, decât cu el însuși. Tablourile multor pictori cu nume și faimă pot fi, în funcție de circumstanțele sociale și economice, și altfel: tablourile lui Bratfanof nu pot fi niciodată altcumva decât sunt. El nu imită și, de aceea, nu poate fi, la rându-i, imitat. Se pune adesea că arta e un mod de a fi al individului, dar cugetarea e valabilă doar în cazuri extrem de rare. De regulă, pictura majorității contemporanilor e un mod de a fi doar puțin diferit de ceilalți.

Atrăgătoare, cu o forță de seducție considerabilă, cu o memorie productivă, care te obligă la un punct de vedere hotărât, la partizanat chiar, compozițiile lui Bratfanof au un grad de dificultate care pe mulți privitori îi descumpănește. Cu toate că enunțul tabloului pare deslușit, ceea ce se găsește sub el trimite cu gândirea la necuprinsurile aisbergului. Întrebări precum: Ce e asta? De ce e așa? Ce trebuie să înțeleg? E corect ce înțeleg? E mai mult de înțeles? Cum trebuie să mă raportez la tot ce-mi pare mai presus de înțelegerea mea? nu-s tocmai confortabile pentru nimeni. Numai că dificultățile de concept și metodă artistică ale lucrărilor lui Bratfanof impun în permanență un dialog cald, cordial. Privitorul simte lipsa de trufie a pictorului, dorința sa veșnic neconsolată de a se ști acceptat, în contact afectiv, pe același palier al umanului. Relația cu imaginile lui Bratfanof are ceva din

Eugen Bratfanof - *Dansatoarea*

împlinirile sufletești ale unui legământ.

În fine, să ne referim și la repertoriul de psihologii la care apelează artistul. La niciun alt portre-

Eugen Bratfanof - *Portret*

tist român, cu excepție lui Tonitza, personajul nu are o definire interioară atât de netă. Portretiștii de însemnătatea și farmecul lui Bratfanof ne obligă să fim mai rezervați, atunci când vorbim de lumile în care evoluează artiștii. Lumi, cu adevărat, constituie doar câțiva. Iar dacă e să numim astfel – adică o lume proprie – completul de specificități al unei opere, cu atât mai mult se cuvine să vorbim de o lume la un pictor ca Eugen Bratfanof, unde totul e confruntare și contact psihologic.

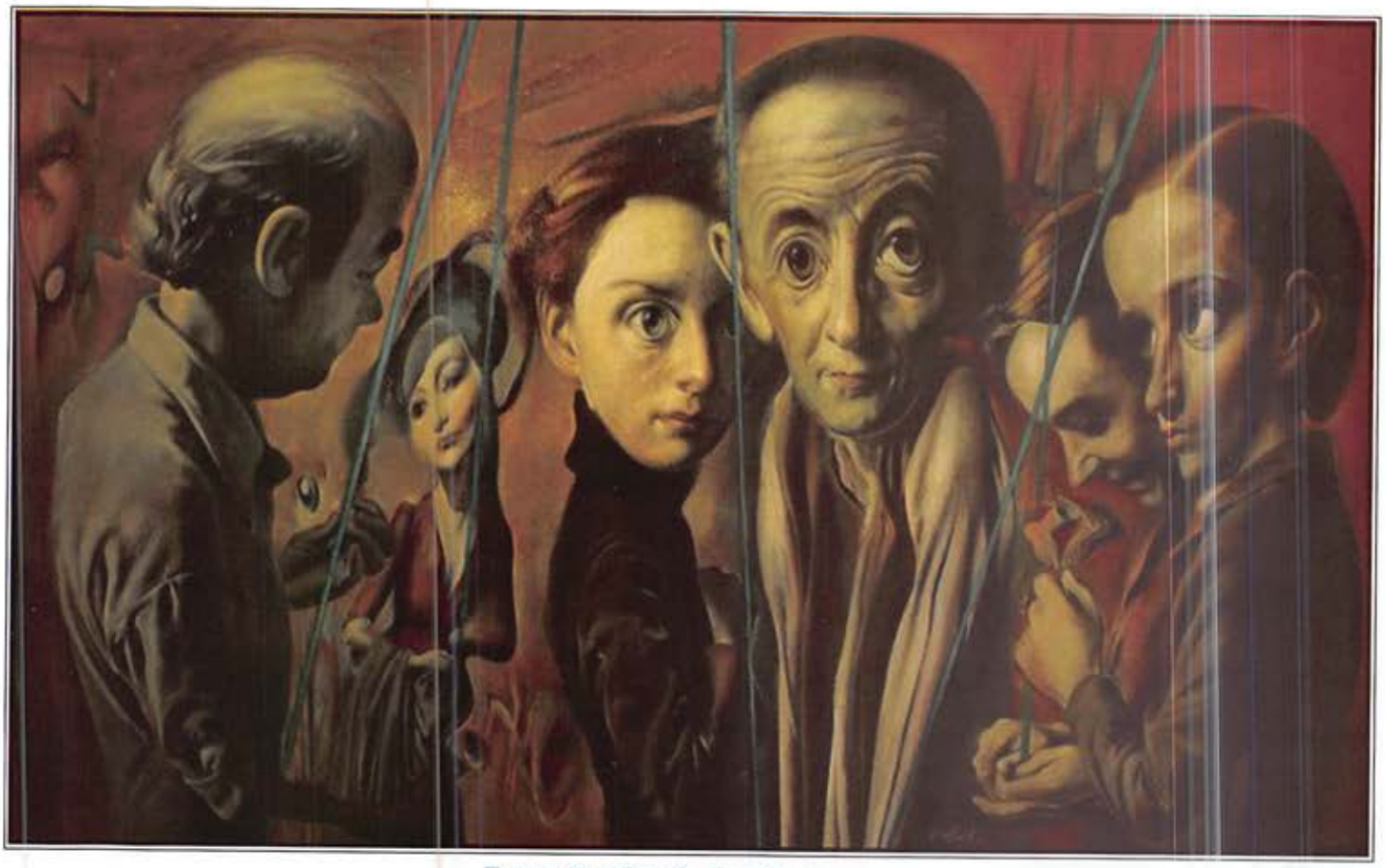
Foarte deosebite în datele biologice, „personajele" lui Bratfanof au, în evoluția lor de câteva decenii, o seamă de marcaje, nu foarte multe, care le asigură un statut favorizant, oriunde ar fi expuse: și într-o urbe precum Tulcea, unde publicul vrea să se regăsească în ele, deoarece, prin tradiție, oricât de original e artistul, el rămâne totuși „de-al nostru", dar și pe o simeză de mare muzeu european. Privirea subiecților acoperă întreg registrul, de la pioșenie la revelație. Oamenii imaginați de Bratfanof în tablourile sale au ceva din spaima evlavioasă a celor care au vegetat, cu ochii protejați de toate grozăviile realității imediate prin filtre și văluri. Și, dintr-o dată, filtrele și cortinele se ridică. Fără recuzita imaginii de cult, picturile lui Bratfanof sunt ofranda unui artist profund religios. A unui gânditor care realizează superior în ce mod cunoașterea de sine e mai aproape de damnare decât de mântuire.

Deasupra tuturor considerațiilor motivate de pictura lui Bratfanof, trebuie să mai numim o evidență. Una dintre acele evidențe cărora nu le acordăm aproape niciodată importanța cuvenită, deoarece creația contemporană ne-a deprins cu ideea spontaneității. Între atâtea și atâtea pânze de azi, a căror fabricație nu cere nici timp, nici o preparație stăruitoare a ideii, îndelung elaboratele tablouri ale lui Bratfanof au mult mai multe determinări ca să se cheme „opere de artă".

Spontaneitatea nu e o virtute în sine. Ea nu se substituie exercițiului, ci e consecința lui. În cazul lui Bratfanof, numele nobil, dar atât de deteriorat al spontaneității trebuie înlocuit cu unul mai propriu. De pildă, cu acela al desăvârșirii. Eu nu știu ce-i perfecțiunea – pare a spune fiecare tablou semnat de Bratfanof-, dar drumul către perfecțiune e însemnat în istorie de pașii atâtor maeștri din Renaștere, din mișcarea pre-rafaelită și chiar din școala suprarealistă, încât toate celelalte căi către înainte par fundături.

Eugen Bratfanof - *Frica*

Eugen Bratfanof - *Legături*

Tudor Octavian (n.12.XII.1939, Brăila), absolvent al Facultății de Filologie – Universitatea București, jurnalist, cronicar și critic de artă, a debutat în anul 1968 cu vol. „Povestiri diferite", prefațat de Adrian MARINO. Observator plin de acuitate, excelent orator la Simeze, posesor al unui limbaj plastic, subtil și ingenios, gracil și elegant, cu unduiri de umor (uneori de scânteietoare, dar blândă ironie), și-a creat un stil inconfundabil, fapt ce i-a determinat pe coordonatorii unor publicații, precum Viața Studențească, Amfiteatru, Flacăra, România liberă, (și multe altele) să-i solicite colaborarea.

Redacția revistei noastre, își face un titlu de onoare, găzduind opiniile domniei sale referitoare la opera maestrului Eugen Bratfanof.

"Sunt privilegiată că m-am născut într-un loc unde oameni de etnii și de confesiuni diferite trăiesc într-o aproape idilică armonie"

Diana BRAVU - interviu cu Elena ORBOCEA

Secretar literar la Teatrul „Jean Bart" din Tulcea, Elena Orbocea a devenit un adevărat brand al orașului, prin creația sa *"Păpușile Dobrogei"*. Ea a conceput totul de una singură, de la constituirea propriu-zisă a păpușii până la planificarea celor mai mici detalii ale costumelor.

"My Little Prince"

Originalele, fermecătoarele sale păpuși costumate în stil dobrogean, reprezentând toate etniile, au făcut-o cunoscută atât în România, cât și în străinătate.

Diana BRAVU: În primul rând, aș dori să vă întreb cine v-a insuflat această iubire față de artă, de creație, de frumos?

Elena ORBOCEA: *Îmi este greu să pot numi o anume persoană care să îmi fi insuflat dragostea pentru artă. Cred că aici este contribuția comună a tuturor formatorilor mei, plus datele pe care cred că deja le aveam sădite în mine, acea curiozitate care îți dirijează pașii într-o anume direcție sau alta. Nu m-am născut într-o familie de artiști, însă părinții mei aveau un gust deosebit pentru frumos. Am avut profesor de desen încă din clasa I, la orele căruia eram fascinată de poveștile sale despre Leonardo da Vinci, despre Michelangelo, despre Rembrandt sau despre oricare alt artist al lumii. Meseria mi-am ales-o în același spirit. Am lucrat timp de 18 ani la Muzeul de Artă din Tulcea și, prin natura meseriei, am avut contact direct cu valorile picturii moderne și contemporane românești. Mai târziu, aviditatea și curiozitatea m-au direcționat către o altă ramură a artelor: teatrul, unde lucrez și acum. Prin urmare, arta dintotdeauna mi-a fost alături, pașii mei se îndreptau în mod firesc către ea, nu aveam decât să deschid ochii larg și să o văd.*

D.B.: Din varietatea de opțiuni cu privire la tema abordată, ce anume v-a determinat să creați păpuși cu origini multietnice?

E.O.: *M-am simțit întotdeauna privilegiată să mă fi născut într-un loc atât de pitoresc, de cosmopolit, unde oameni de etnii și de confesiuni diferite trăiesc într-o aproape idilică armonie, încât aveam, parcă, o datorie să întorc cumva acest frumos. În plus, era un imens „material" de explorat și de exploatat. Mi s-a părut atunci o idee grozavă și m-a fascinat într-atât încât aveam impresia că dețin piatra filozofală. Așa ceva nu s-a mai făcut și, de la momentul nașterii ei, până când am terminat ultima păpușă din această colecție, au durat – cu tot cu cercetare – doi ani. M-am gândit că era o altfel de „carte de vizită" prin care ne puteam face cunoscută toată această bogăție locală de care eram atât de mândră. Misiunea a fost îndeplinită, căci aceasta colecție s-a perindat prin țară și puțin peste granițele ei, locuri în care eram întrebată mai mult despre Dobrogea, despre oameni și obiceiurile lor.*

D.B.: Ați urmat cursuri de specializare sau v-ați informat singură cu privire la etapele conceperii unei păpuși?

E.O.: *Povestea cu păpușile a început într-un fel destul de banal. Navigând pe Internet, mi-au picat ochii pe o creație a unei artiste din Ucraina, o păpușă ce mi s-a părut deosebit de frumoasă, inspirată din perioada Rococo. Am căutat datele ei de contact, cu gândul să o cumpăr. I-am scris și, din păcate (sau din fericire!), păpușa era deja în posesia unui colecționar. Prețul era exorbitant, cel puțin pentru buzunarul meu, însă aș fi făcut un efort să o am. N-a fost să fie și (culmea!) acesta a devenit motivul și momentul când am început să fiu din ce în ce mai interesată de acest domeniu. Întâi ca un om ce gusta frumosul, apoi am încercat să deslușesc partea tehnică. Strânsesem în calculator sute de fotografii ale creatoarelor din Rusia și Ucraina, "vadul" cel mai bogat în artiști de gen.*

Le-am învățat numele, am început să le recunosc creațiile, stilurile și am cercetat centimetru cu centimetru sute de fotografii, ca să le pătrund secretele tehnice. Am avut chiar norocul sa iau legătura personal cu unii artiști și să lucrez cu ei online în cadrul anumitor workshop-uri, fapt ce m-a ajutat foarte mult. Prima mea iubire a fost pictura, am și făcut un master în arte plastice, iar tema mea preferata a fost și este portretul. Îmi plac mult oamenii, chipurile expresive, care ascund povești. De la pictură la modelaj nu a fost decât un pas întru autodepășire. Nu a fost ușor, dar am avut răbdare cu mine și încă mai am pentru că este destul de învățat.

D.B.: De cât timp aveți nevoie pentru a crea o singură păpușă de acest tip?

E.O.: *Aceasta este o întrebare care mi se pune cel mai des. Și nu degeaba! Privitorul intuiește cumva că este vorba de muncă serioasă în conceperea unei păpuși. Trebuie să ai cunoștințe de modelaj, anatomice, de croitorie, broderie, cizmărie, mecanică etc. De la idee, la final, realizarea unei păpuși este formată dintr-o multitudine de etape. Lucrezi cu sârmă, pentru a-i face armătura, scheletul ce susține întreaga păpușă. De multe ori, sunt întrebată dacă am pisici, pentru ca am brațele zgâriate până la cot. Apoi pe armătură pui material textil și începi se formezi trupul, expresia mișcării, pentru că, nu-i așa, păpușa trebuie să spună o poveste. Modelezi capul, redai trăsăturile chipului. La fel procedezi și cu mâinile. Aici sunt mai multe tehnici: fie că folosești polimer ce se poate coace, fie unul cu uscare la aer sau papier mâché. Mie îmi plac toate trei. Urmează realizarea picioarelor. Eu le prefer exagerat de alungite, pentru ca au un aer mai grațios, mai teatral. Și acestea cer o atenție deosebită și lucru minuțios. Mâinile, capul și picioarele trec și printr-un proces de șlefuire cu șmirghel de diferite granulații. După ce toate acestea sunt pregătite, se trece la partea de costum. Totul este realizat manual, de la croitorie, la broderie și accesorizare. Ca atare, pentru realizarea unei păpuși, sunt necesare, în medie, aproximativ 1-2 luni, în funcție de complexitatea costumului. Dacă este o compoziție cu piese de mobilier, instrumente muzicale etc, timpul poate crește.*

D.B.: Când realizați designul vestimentației și trăsăturile caracteristice fiecărei păpuși, ce anume vă inspiră? Vă folosiți propria imaginație sau aveți un anumit reper din trecut?

E.O.: *Pentru colecția de păpuși etnice, mi-am rezervat timp pentru cercetare. Aveam nevoie să studiez costumele, punctele de cusătură, trăsături fizice definitorii, câte ceva despre tradiții, pentru a avea un punct solid de plecare. Imaginația mi-am folosit-o pentru procesul de stilizare al costumelor. Nu le-am luat mimetic, ci le-am dat o notă proprie, păstrând totuși caracteristicile lor, astfel încât, uitându-te la păpușă, să recunoști etnia din care face parte, fără a fi necesar să citești eticheta ce o însoțește în vitrina de expunere. Pentru alte tipuri de păpuși, mă inspir din diferite perioade ale modei și îmi place să mă joc, chiar dacă stilul devine eclectic. Inventez volume, forme și elemente de costum, după cum chiar păpușa îmi dirijează pașii. Sunt atentă la cromatică, aceasta având un rol deosebit de important. La fel și calitatea materialelor folosite. Nu merită să*

irosești timp și muncă, investind în materiale ieftine. Cu alte cuvinte, răspunsul exact la întrebare ar fi "da" pentru ambele variante, căci fără imaginație sau fără repere din trecut (aici referindu-mă la istoria artei, a modei) aș face, poate, doar niște păpuși de duzină.

D.B: Aveți în plan pe viitor să abordați și alte teme? Ca

de exemplu: păpuși inspirate din legende, din desene animate sau din teatru?

E.O.: *Da, într-adevăr, am un proiect la care lucrez acum. Este o idee care mă entuziasmează și cred că va avea succes. Va cere timp, dar, sper eu, va merita așteptarea. Am trecut abia de prima etapă: am stabilit personajele, am realizat desenele și o primă armătură de păpușă. Mai mult nu voi dezvălui. Voi păstra misterul și voi spera să fie așteptat și primit cu aceeași dragoste cu care va fi să fie conceput.*

D.B.: Considerați că o păpușă realizată fără suflet și fără dăruire din partea creatorului este una reușită sau nu? De ce?

E.O.: *Eu nu cred că un creator realizează ceva fără să pună o fărâmă de suflet. Indiferent de obiectul conceput de el. Ar fi un efort total inutil. Pentru a argumenta în plus ideea, îmi vine în minte mitul lui Pygmalion, cel care s-a îndrăgostit de propria creație. Înduioșată de atâta iubire, zeița Afrodita a însuflețit-o. Dincolo de legendă, fiecare creator pune o părticică din sine în opera sa.*

D.B.: Pandemia a reprezentat o schimbare majoră în viețile tuturor, iar oamenii au fost nevoiți să se adapteze treptat. Ce a simbolizat, mai concret, pentru dumneavoastră: un impediment

sau o oportunitate în procesul de creație?

E.O.: *Pentru un artist, care nu face parte dintr-un angrenaj ce săvârșește un act artistic, cum sunt actorii, muzicienii de exemplu, izolarea din timpul pandemiei nu a fost o catastrofă. Dimpotrivă. Desigur, după ce am depășit toate stările negative pe care cred că le-am încercat cu toții, am realizat că am timp în primul rând. Înainte, lucram printre picături și într-o vrie continuă, ca un hamster pe rotiță. Acum, trăiam senzația că timpul s-a oprit în loc. Aveam vreme să visez și să acționez. Am lucrat intens, am făcut planuri, am pictat, am participat la expoziții, fără a fi prezentă, doar expediind lucrările prin firme de curierat. Deci, activitate a fost din plin.*

D.B.: Știu că dețineți un site unde vă expuneți atât păpușile create, cât și tablourile pictate, iar cumpărătorii interesați vă pot aborda prin acest mod. Ați dori să vă deschideți și un magazin fizic pe plan local sau regional?

E.O.: *Nu, mai degrabă aș fi interesată de un atelier, unde să îmi pot desfășura lejer activitatea. Deocamdată, lucrez în câte un colț al casei, acesta schimbându-se în funcție de etapa la care lucrez și mut după mine tot felul de cutii. Pe lângă faptul că e obositor, consum mult timp doar aranjându-mi spațiul de lucru și strângând după mine. Un magazin presupune să fie încărcat cu obiecte mereu, ceea ce ar însemna ca eu să lucrez în serie, ori păpușile mele sunt lucrate în totalitate manual și sunt piese unicat, care, după cum ați văzut, solicită mult timp.*

D.B.: Ca încheiere, aș dori să vă întreb cum v-ați descrie dumneavoastră,

Elena Orbocea, în maxim 5 cuvinte definitorii?

E.O.: *Hmm, nu e o întrebare ușoară. Deunăzi am purtat o astfel de discuție și anume că noi înșine nu reușim să ne vedem corect sau complet pe sine, că imaginea pe care o avem despre noi e diferită de cea văzută de ceilalți. Aș zice: perseverentă, optimistă, iubitoare de oameni, deschisă și adesea încăpățânată. Poate un om normal sau poate un om greu de mulțumit...Ups !... sunt mai mult de cinci cuvinte...*

Diana BRAVU, este studentă în anul II la Specializarea Jurnalism, din cadrul Facultății de Litere – Universitatea „Ovidius" din Constanța.

Sub egida Institutului de Cercetări Eco-Muzeale "Gavrilă Simion"din Tulcea, în ziua de 7 mai, 2021, la Muzeul Artă din Tulcea a avut loc Vernisajul Expoziției in Memoriam Viorel Poiată „Ars Longa" conținând 101 lucrări, prezentate publicului de Anca Mătasă, fiica regretatului artist. Organizatorul principal al evenimentului, a fost **prof. dr. Doru Luchian,** pictor, președinte interimar al Filialei Tulcea a U.A.P.

Doru LUCHIAN

Încerc să evoc anumite momente care mă leagă pe mine de Viorel Poiată, eu aflat fiind la două generații de această generație de artiști care au constituit cadrul general de trăire al acestui oraș, în ceea ce privește artele vizuale. Încerc să-mi amintesc primele momente în care am luat contactul cu viața artistică tulceană. Îmi aduc aminte că, începând cu anul 1995, dacă nu mă înșel, la fostele galerii „Dacia", am participat la primele vernisaje, împreună cu mama mea, plastician, colegă de generație cu Viorel Poiată și cu mulți, mulți alți artiști. Ulterior, au urmat vernisajele de la Casa Cărții: era o atmosferă,... exista fără îndoială o emulație în acea perioadă grevată, totuși, de anumite ingerințe ale politicului. Cu toate acestea, exista un entuziasm, exista tinerețe, exista o oarecare subversivitate absolut sănătoasă pentru viața artistică, pentru tonusul artistic al momentului. Această subversivitate se manifesta sub diferite forme: de exemplu, în micile fresce din cartea de onoare a Taberei de la Calica, pe care domnul Poiată a avut grijă s-o păstreze la noi, la filială, pentru că a încercat cumva, fiind un mare patriot local, ca prezența tulceană în această tabără să se constituie în centru de greutate, nu doar din punct de vedere al numărului de artiști prezenți în tabără, în laboratorul vizual respectiv... Eu am participat la trei ediții: am apărut în calitate de copil în diverse forme și mărimi, în celebrele fresce realizate de domnul Poiată. De ce spun „fresce"? Deși e vorba de un demers grafic, colorat pe o foaie de hârtie, există un

Viorel Poiată cu doi colegi plecați și ei în alt univers: Eugeniu Barău și Gheorghe Enache

sentiment de monumentalitate pe care-l oferă acele imagini. De altfel, dorim să publicăm, să constituim un catalog special cu acele desene. E un lucru asupra căruia vom stărui în perioada următoare.

Revenind la Viorel Poiată, într-adevăr, am fost marcat de prezența dânsului, de personalitatea sa. Era clar că reprezenta centrul atenției celorlalți: nu-și propunea neapărat acest lucru – pur și simplu se întâmpla. Sigur că, da, personalitatea sa complexă, umorul său, ironia sa, de multe ori caracterul său caustic erau puncte de atracție, zone de atracție. Dar, dincolo de aceste chestiuni, calitatea indiscutabilă a actului său artistic. După cum sunteți și dumneavoastră martori, această expoziție o pregătea Viorel Poiată de mai multă vreme, și-ar fi dorit să o organizeze în urmă cu câțiva ani – știu că fetele dânsului, plasticienele Anca Poiată și Teodora i-o pregăteau, știu că au lucrat de mai mulți ani pentru acest moment. Dar, după cum știți, sănătatea nu i-a mai permis în ultimii ani, astfel încât totuși e bine că această retrospectivă este construită nu doar în jurul ideii de cronologie, ci e realizată în jurul unor proiecte vizuale. De mult ori, cronologia nu este relevantă pentru că sunt teme care pot fi reluate și redimensionate, să zicem, în cadrul proiectului estetic personal.

Viorel Poiată, câștigătorul premiului I la Bienala Internațională de Pictură „Alexandru Ciucurencu", octombrie, 2019

Viorel Poiată ne lipsește, simțim acest lucru în continuare. Ne va lipsi pentru întotdeauna, dar încă suntem în convalescență…

În calitate de prieten spun asta. Încă nu m-am obișnuit cu ideea….

Petru ȚINCOCA

Când Dunărea curge de la Sulina la Tulcea

Viorel Poiată avea un soi de efervescență cumpătată, împănată cu umor. A zis acum vreo cinci ani la deschiderea unui sezon estival:

"Este o tradiție să păstrăm această expoziție la sfârșitul lunii mai ca un remember pentru cel care a întemeiat Filiala U.A.P. Tulcea in anii '60, artistul plastic Constantin Găvenea, acuarelist, grafician, gravor-lito, iubitor al acestor locuri fără a fi nativ. Desenul zicem că este începutul fiecărei capodopere, de la Gioconda la... zgârie - nori, desenul e începutul. În faze elaborate - pastel, acuarelă, gravură -, desenul e în sine o lucrare de artă finită, dar desenul de șevalet, chiar crochiul, suscită interes și atinge cote înalte în expoziții și licitații, având o atracție specială pentru colecționari. El, desenul, reprezintă calitatea preponderent nativă a artistului, chiar dacă se spune că el se poate învăța și e «una cosa mentale»... *Știm ce înseamnă stilul din desen și celelalte tehnici spontane, e recognoscibil și, față de lucrările finisate, o adevărată semnătură. Am fi dorit să dăm aceste lămuriri, unele cunoscute, în fața tuturor invitaților noștri, unii dintre ei cu un bogat palmares de absenți... Desigur, în lista noastră de invitați, formularea e* «... suntem onorați de prezența dumneavoastră», *ceea ce nu înseamnă* «suntem dezonorați de absența dumneavoastră»*! Avem deja un amar gust scriind cu migala și caligrafie retro invitațiile. Glumeam deunăzi:* «Să mai punem oare ceva în plic … o floare, un like, un kiss, altceva?» *și suntem în căutarea unui răspuns. Ne bucurăm însă de cei ce au venit la vernisaj. Nu se pun absențe, e o zi, suntem o lume altfel, dar prezența dumneavoastră contează pentru noi. U.A.P.R. Tulcea și Galeriile de Artă sunt apolitice, apartinice, de «utilitate publică» și utilitatea constă în educația plastică pe care o împărtășim cu generozitate. Valorificarea dreptului de autor nu e exagerată, ci mai degrabă în penurie. Admirăm Muzeul de Artă, care, deși e instituție bugetară, nu ca noi, O.N.G., a găsit formula magică «Adoptă o pictură!», aceasta în vederea obținerii de fonduri pentru restaurare etc. Noi avem creație contemporană, mai restaurăm*

Galeria prin bunăvoinţa Primăriei Tulcea. Dar ce să propunem noi altceva decât «Adoptaţi un artist!» *sau* «Adoptaţi o artistă!» *în condiţii avantajoase? E o glumă, fireşte. Nu e posibil, suntem neadoptabili!"*

Sindicalist al penelului, a militat pentru drepturile, dar mai ales pentru demnitatea artistului. Pentru condiţia sa mândră, însă smerită. Pentru statutul său aparte, dar înconjurat de semeni.

Nu ne-am înţeles mereu, ba ne-am şi ciorovăit răzleţ. Dezacordurile noastre nu au fost însă niciodată fundate pe argumente *ad hominem*, gusturi sau culori. Pledoariile sale luau adesea tonul ţâfnei. Era un aparent arţag care-i potenţa judecăţile.

Am ascultat multe vorbe de duh germinate de o cultură straşnică, harul fanteziei şi încrederea neabătută în roadele silinţei. Însuşiri care, în general, profilează un artist.

Piere uşor-uşor o generaţie: Panait Vlahos, Gigi Enache, Viorel Poiată, Eugeniu Barău, Ibrahima Kalona Keita... O generaţie importantă nu numai prin valorile artistice individuale, cât şi prin rolul crucial de tranzit. O generaţie care a trebuit să se şcolească pe sine şi o generaţie care a trebuit să şcolească multe, multe alte generaţii de elevi. O generaţie care a trecut de la şevalet la tabletă sau laptop, de la pensulă la paintbrush, eraser sau alte *ustensile* de grafică pe computer. Nu este puţin lucru, dar cred că toţi cei pomeniţi mai sus au fost, chiar în sensul de mai sus, autodidacţi, iar eu sunt convins că s-au priceput cum se poate de bine să treacă meşteşugul ucenicilor sau discipolilor domniilor-lor.

Cum ziceam, Viorel Poiată a fost un *sindicalist al penelului* sau, mai curând, magistru de breaslă, calitate pe care o proba de fiecare dată când situaţia o reclama. După câte ştiu, a muncit cu o frenezie dusă până la obsesie pentru păstrarea neştirbită a statutului de membru al Uniunii Artiştilor Plastici. Mai ales acolo unde-ţi trebuie chemare, nu trimitere. Nu a făcut rabat de la acest deziderat. A luptat cum a putut împotriva imposturii şi a kitschului. A fost sarcastic? A fost. A avut porniri polemice? Sigur că avea! Avea şi răutăţi, ca noi. Dar niciodată nu a fost nedrept. Nu a fost injust, reuşind de fiecare dată, cu o onestitate poate reţinută când şi când, să promoveze talentul şi valoarea. Un argument este şi încăpăţânarea permanentă cu care a ţinut ca „salonul" sau Galeriile de Artă să rămână (în confruntările cu autorităţile publice, printre altele) exact ceea ce trebuie să fie şi în care în alte părţi se numeşte „Căminul artei". Adică locul unde artistul vine cu plăcere, expune cu plăcere, face... şarje colegiale cu plăcere şi de unde pleacă încărcat de plăcere.

În fine, să ne amintim de harul pedagogic al lui Viorel Poiată. De dascălul Poiată. Am tot auzit foşti elevi de-ai domniei-sale despre minunatul său talent de profesor. Mulţi dintre cei care au vorbit apreciativ, dacă nu de-a dreptul laudativ despre Viorel Poiată nu au urmat *Belle-Arte*. Unii sunt economişti, unii sunt jurişti, alţii or fi faianţeri. Nu are importanţă. Importantă este aici preţuirea profesorului Poiată, datorată, pesemne, metodelor şi învăţămintelor sale.

Când am vorbit la vernisajul Expoziţiei **Ars Longa. In memoriam Viorel Poiată**, în minte mi-au venit vorbele publicistului brazilian Augusto Cury: *Profesorii buni educă pentru o profesie, profesorii fascinanţi educă pentru viaţă.*

Revenind la vorbele sale poznaşe, recunosc: Viorel Poiată este neadoptabil, Viorel Poiată este o moştenire spirituală.

EVOCARE

Pictorii POIATĂ: Rodica şi Viorel

 # Aşteptată cu interes de toată lumea, prima expoziţie comună de pictură a soţilor Rodica şi Viorel Poiată, reprezintă un eveniment remarcabil în viaţa culturală tulceană. Interesantă este evoluţia Rodicăi Poiată. Pornind de la limbajul decorative de factură pop-art, artista şi-a format un stil nou, mai apropiat temperamentului său artistic. Unele subiecte din lucrările sale par stranii, desprinse dintr-o lume imaginară, altele, abordează realul, concretul, pe care le investighează cu potenţe sugestive, prin însăşi modul de abordare. Spre exemplificare putem alătura două lucrări, o interesantă compoziţie reprezentând un cimitir la elefanţilor, alta redând o imagine obişnuită de la intrarea într-un sat. Cromatica este sigură, fără ezitări, la fel de îndrăzneaţă precum subiectele. Un rol important revine pensulaţiei. Pasta de culoare este efectiv modelată. Decorativul din prima etapă de creaţie este acum înţeles sub altă formă, îmbogăţit de experienţa dobândită.

La Viorel Poiată subiectele sunt neobişnuite prin modul de abordare, de percepere, la care se adaugă tratarea în chip expresionist. Remarcăm zbuciumul, mişcarea, participarea intensă la ceea ce se petrece pe pânză. Figurile sunt contorsionate, surprinse în mişcare, acţiunea este urmărită până în cele mai mici detalii. Volumele sunt clare, unele intenţionat exagerate, cu scopul de a obţine efecte expresive. Paleta cromatică este bogată, culoarea aşternută în tuşe fine urmăreşti prin degradeuri volumele, accentuându-le. De remarcat la ambii pictori sunt talentul autentic, seriozitatea, consecvenţa şi răbdarea prin care înţeleg să trateze fiecare subiect. **(Teodora Popescu, critic de artă, ziarul „Delta", 1980)**

CONSTANTIN GĂVENEA
(1911-1994)
ILUSTRU PICTOR TULCEAN ȘI POVESTITOR PLIN DE FARMEC

Bragageriile de altădată

Tulcea, vara, printre pietrele încinse și argila coaptă de arșiță, suferă aparte de sete.

În asemenea zile fierbinți mă năpădesc amintirile, mărturisind cu tristețe că gândul mă poartă copilărește la uitata bragă de altădată, rece, parfumată, băută pe nerăsuflate în răcoarea dispărutelor bragagerii de pe străzile Basarabi, Babadag, Isaccea, sau de acolo unde strada Suvenir se împiedica de meteahnă de ulița Gloriei, la numai câțiva pași de cârciuma lui Chioarea, pe care deseori o întrecea în clientelă și vorbe de haz.

Bragagerii, bragagerii, calde-dulci amintiri topite-n arșiță și-n pierdute obiceiuri de bine… Bragagii, bragagii, fericiți vânzători de nimic și închipuire la pahar, unde vă sunt oasele și din ce colb să vă zămislească ruga mea pentru un abia zâmbet de răcoare…

Când colțul ierbii se pregătea să străpungă ciripit de rândunele, doldora de rețete năstrușnice și ghiocei în priviri, apăreau vrăjitorii *acadelelor*, maeștrii *halviței*, ai *sugiucului*, *cofeturilor* și *başbuzalei* – bragagiii. În majoritate turci-albanezi, magii plăcintelor uriași și ai brăgii fără seamăn veneau să chiverniséască puțini bănuți pentru familiile lor sărace de dincolo de Munții Albaniei. Vorbeau o românească stâlcită, primitivă, dar amuzantă atunci când îți explicau virtuțile înghețatei de vaniliei cu „un bun zămos". Mergându-le bine comerțul, integrați în viața orașului, bucurându-se de prietenie și de considerația corectitudinii, mulți dintre ei au rămas definitiv pe la noi, înjghebându-și familii, alături de alți turci băștinași și de celelalte neamuri, făceau din Tulcea cel mai cosmopolit oraș al României. Față de turcii băștinași, cei nou veniți purtau cu mândrie fesul roșu, din creștetul căruia pendula la orice mișcare ciucurele negru de mătase. Niciodată când serveau nu le lipseau fesul ori șorțul alb scrobit,

C. Găvenea - *Iarna în deltă*

prins peste brâul de lână roșie, înfășurat îndelung peste mijloc, și veșnicul ciubuc în colțul gurii. Mai mult decât fumul, eterna prezență a chiștocului de țigară le-a atras zicala că „fumează ca un turc"! Prăvălioarele lor modeste, fără emblemă la intrare, deveneau la scurt timp cunoscute prin ca-

C. Găvenea - *Vas cu flori*

litatea mărfii și prin farmecul patronului. În fundul localului trona o tejghea simplă, acoperită cu alamă lustruită oglindă, pe care halbele cu bragă alunecau plăcut. O instalație într-o latură a tejghelei, cu robinet și apă curată, ajuta la spălatul sticlăriei, iar în partea opusă, bufetul cu duiumul tentațiilor, dulciuri de tot felul și pentru toate gusturile, rahat împărțit pe arome și culori: rahat cu nucă, rahat cu alune, rahat cu sâmburi de caise sau de migdale…, apoi arta prezentării, etalând sugestiv compoziția și calitatea. Alte sortimente: *susanul* și *năutul caramelizat*, caramele moi sau tari, smochine, stafide, apoi bomboneria risipită în borcane pe rafturi. Noianul *acadelelor* întrecea orice închipuire prin vastitatea de forme și culori, umplute, neumplute, împletite, bastonașe… Iar de *„șechir"* și *sugiuc*, ce să mai spun… *Sugiuc*, în fapt,

cocoşei, peştişori, din zahăr caramelizat, străpunşi cu câte un beţilor ceva mai arătos ca o scobitoare... Acum înţeleg chinul copiilor când trebuia să aleagă, mai ales că, sărac ori bogat, în faţa acestui univers de bunătăţi, banii nu-ţi ajungeau niciodată. Amatorii de halva aveau la dispoziţie halvaua simplă, cu cacao, minunatul *tahâm*. Halviţa se răsfăţa în combinaţie cu alune sau nucă, pentru a nu mai pomeni „*rogojina*", adică o alviţă tăiată subţire, răsucită sul şi presată cu susan prăjit pentru a evita lipirea de degete. De respect deosebit se bucurau tăvile cu *sarailii* şi *baclavale*, înecate în sirop de miere sau de trandafiri, o subtilitate puţin cunoscută astăzi. Li se alăturau copioasele *trigoane*, *cataifurile* şi câte alte bunătăţi şterse acum din mintea mea, făcute de simplul bragagiu, care nu ştia că este şi maestru cofetar. Laboratorul lui era o cămăruţă înzestrată cu plită şi cuptor, diferite vase de aramă lucioasă şi alte scule păstrate în perfectă ordine şi curăţenie. Rămâneau invizibile reţetele, străvechi performanţe orientale transmise din tată în fiu, păzite cu sfinţenie de patronul care, mulţumit de plăcerea clientului, răspundea cu zâmbet mândru de maestru.

În opoziţie cu bogăţia gamei produselor, mobilierul bragageriilor era modest – bănci din lemn vopsite cu ulei, câteva măsuţe ornate cu florile sezonului. Foarte vizibilă trona autorizaţia de funcţionare a bragageriei, protejată sub sticlă şi litografii cu tematică arăbească sau inspirate din basmele orientului.

Majoritatea bragageriilor îşi aveau la marginea oraşului gheţării primitive, săpate în pământ, acoperite din belşug cu stuf, care asigurau gheaţa necesară pentru a răci braga şi pentru a prepara înghetata, într-o vreme care încă nu visa la instalaţii frigorifice. Gheaţa, tăiată de oameni pricepuţi în calupuri potrivite ca mărime, din bălţile apropiate, care iarna deveneau imense gheţare, adusă cu căruţele la gheţării, ajungea să fie, vara, una din garanţiile bunului mers al negustoriei bragagiilor.

Renumita *başbuza*, mult solicitată de clienţii avizaţi, se făcea după o reţetă complicată, implicând ştiinţa fermentării, dar şi a condimentării, făcând din ea nu doar o bragă mai concentrată, ci un fel de „spurcăciune" cu gust subtil, înnobilată cu pompos nume de „başbuza", *baş-* fiind în limba turcă prefixul nobleţii şi al căpeteniilor de rang înalt.

- He, he, cu peste 80 de ani în urmă, îmi spunea nu demult o bătrânică, coborâtă de mijloc din pricina mulţilor ani care îi apăsau umerii gârboviţi, paharul de bragă costa cinci bani; nu lei, ci bani mărunţi, din asta s-a tras vorba „ieftin ca braga". Pe atunci, continuă ea parcă spunând un basm cu „a fost odată ca niciodată", Dumnezeu fiind pe pământ, kilogramul de zahăr preţuia 15 bani, o pâine mare, rotundă, o căpătai cu doi, iar kilul de carne la numai 10 firfirici.

Tot cam pe acele vremuri, când oamenii nu purtau grija hranei, ci pe-a obrazului şi a muncii, decanul de vârstă şi de autoritate al breslei bragagiilor era turcul-albanez „moş Ciauşu", care şi-a încheiat socotelile bragageriei şi ale traiului sub o piatră fără nume, la o cale de viaţă cu peste o sută de ani pe răboj. Potrivit la statură, potrivit în vorbă, urmare a firii înţelepte, întotdeauna bine dispus, îşi întâmpina clienţi cu câte o glumă, pe măsura fiecăruia, picurându-le discret, în paharul răcoritor, şi un dram de seninătate pentru tot restul zilei. Avea bragagerie pe strada Basarabilor, azi strada Păcii, colţ cu strada 24 Ianuarie, recunoscută pentru caliatea brăgii, a cofeturilor şi deopotrivă a ospitalităţii. Mulţi din cei care ne astâmpăram setea lângă tejgheaua lui moş Ciauşu veneam să cumpărăm isteţime de la bătrânul albanez.

O altă figură, şi la fel de preţuit pentru produsele lui, era moş Ilie, vecin de prăvălie cu moş Ciauşu, însă specialist în ale iaurtului, laptelui bătut, cu superlative neobişnuite zilelor noastre. Moş Ilie folosea laptele oilor la potrivitul iaurtului, legându-l straşnic cu maia călduţă la venirea serii, ca zorii să nu-l desprindă din castronaş nici cu cuţitul. *Feligeanele* cu iaurt, cum erau dulce alintate după limba turcă acele castronaşe ale vremii, plecau purtate în cobiliţele remizierilor lui Moş Ilie şi întreg oraşul îi ura sănătate la prima linguriţă...

Cam pe locul unde se află Piaţa Veche, lângă Casa de cultură a sindicatelor, forfotea de lume bragageria lui Osman Regep şi îl secunda în clientelă Sali aga. Regep venise de sub Colonade, pentru un dever mai bun. Aici, clinchetul paharelor şi al halbelor se auzea până noaptea târziu, la mesele de pe trotuar ori cele din interior, comenzile de prăjituri ori înghetată asortată se exprimau în cele mai felurite limbi, încât la un moment dat devenise joc de societate să-ţi începi comanda în turceşte, continuând-o în engleză şi încheind-o în greceşte, una din variantele posibile.

Alt căutat bragagiu a fost moş Chistol, poreclit astfel în urma unor năzdrăvănii făcute-n tinereţe cu un biet pistol de lemn, dar cu legendară îndrăzneală. Porecla era românească şi nu se prea potrivea bătrânului purtător de şalvari, însă soarta a făcut ca fiecare să-şi poarte năravul şi hazul pe aproape. Moş Chistol, persoană cu mult spirit de observaţie, pedepsea prostia cu acelaşi pistol din tinereţe, iar glonţul glumei păstrase neştirbită precizia. Impunător la chip, nedespărţit de vişiniul său fes, şorţul imaculat, elegant în mişcări, te făcea stăpânul bragageriei la primul gest, rămânea doar să-ţi exprimi dorinţa. Îl secunda la treburi o femeie dichisită, la fel de înaltă şi chipeşă, soţia sa. Tip activ, bătrânul pistolar, când îl ardea dorul plecării, îşi încărca doniţa cu bragă ultrarăcită, tava cu dulciuri, nelipsitul chiştoc în colţul buzelor şi porneau împreună prin mahalalele ori cartierele româneşti să-şi laude marfa, pălăvrăgind pe la porţi, întorcându-se cu o „doniţă" de noutăţi, bârfe, caraghioslâcuri, viitoare condimente servite la tejghea, odată cu parfumata lui *başbuza*.

Străzii Babadag, unde în prezent miroase cum miroase magazinul de chimicale peste drum de biserica Sf. Nicolae, îi revenea bragageria întreprinzătorului Osman Cadîr. Proaspăt venit din Sulina, dar cu o minte harnică și destoinic la muncă, a făcut din ea cea mai frecventată bragagerie. Aflată în centrul orașului, a înțeles că bragageria sa trebuie să-și atragă clientela prin produse de calitate excepțională și o servire de lux. Cadîr a dovedit înțelegerea acestei legi a negustoriei cu prisosință. dotat cu distincție naturală, serviabil fără slugărnicie, excelent jucător de table și pătimaș al cafelei parfumate cu prețiosul *bahar*, ți se cerea o comportare de *mare efendi* pentru a căpăta *feligeanul* cu delicata licoare preparată la nisip, în ibricul cizelat cu complicate arabescuri, de mâna cu degetele lungi ale lui Cadîr. Îl ajuta la bunul mers al negustoriei sprintenul

C. Găvenea - *Portul*

său fiu Muedin. Astăzi, orașul lui Cadîr vinde amărâte băuturi îmbuteliate pe aiurea, cu gândul la alte vremi și la alte calități ale conținutului din pahare. Și, poate, cu speranța că se va găsi un om de afaceri veritabil care să înnoade firul unei tradiții odinioară profitabile.

O mare parte din clientela bragageriilor o forma lumea satelor, venită la oraș după târguieli sau pentru a vinde prisosul din gospodărie. Strânși la pungă, țăranii bulgari își aduceau de acasă castroane de tablă, lingurile de trebuință cu care mâncau *başbuzaua*, fie cu pandișpanul cumpărat, fie cu pâinea din traistă. Guralive și curioase, bulgăroaicele își beau braga pe trotuar, așezate turcește cu spatele la zid și cu ochii după spectacolul străzii. În timp ce ele se răsfățau cu castronul personal, bărbații, și numai bărbații, își mai permiteau să încerce o țuică sau vinul cârciumarilor din preajmă, pentru a-l compara cu cel din beciurile lor ori pentru plăcerea de a povesti la întoarcere neobișnuitul isprăvii și ieșirea din cotidian.

Bragagiii ambulanți erau remizieri sau asociați ai patronilor ancorați lângă tejghea și își aveau clientela formată, depistată din vreme după slăbiciunea manifestată față de această băutură, anunțându-și prezența cu strigăte prelungite și intonație specifică, strigăte care își asociau hărmălaia potăilor trezite din somnul prânzului și scoteau copiii la porți, mari abonați ai acadelelor, și pe mamele lor, purtând în mâini căni vârtoase. Unii dintre ambulanții specializați ai străzii își duceau braga într-un vas mare de alamă lustruită, atârnat prin curele pe spate, de o formă ce amintea pe cea a samovarului sugrumat la mijloc, denumit... nu știu cine i-ar mai ține minte numele astăzi! Vasul avea răcitor cu gheață în interior și, ca atracție, șiruri de clopoței pe deasupra, meniți să vestească apariția bragagiului ambulant și să-i facă reclamă. Omul se apleca în față, „samovarul" îl urma, iar printr-o țeavă lichidul umplea paharul scos din chimirul special și clătit cu apă curată, purtată în acest scop, pentru ca aparențele serviciului să fie perfecte și orice client să bea cu plăcere „bragă cu clopoței". Mai săraci, alți ambulanți vindeau la doniță, dar și ele dichisite la aspect, ca și la capitolul... răcire. Figuri pitorești și de admirat în același timp pentru performanțele fizice cam de domeniul circului, cărau donița grea, schimbând-o dintr-o mână în alta, în vreme ce pe cap purtau, în echilibru perfect, o planșetă cu dulciuri diverse la alcătuire și preț, trecând de la o școală la alta, copiii fiindu-le cei mai devotați cumpărători, veșnic hămesiți ai bomboanelor cu bețișor și ai susanului rumenit. Un alt loc apreciat la desfacere erau horele de duminică ori de la alte sărbători, fiindcă existau și nimeni nu le izgonea din calendar, unde înfierbântați de joc și alte stimulente flăcăi naivi și fete naive se răcoreau cu bragă ori prindeau putere cu zaharicale pe măsura lor de naive.

Ultimul bragagiu al orașului a fost turcul albanez Salatin Abdula, cu prăvălia situată cândva cam, pe locul unde a fost construit blocul cu agenția de bilete C.F.R. Localul era mic, abia cuprindea câteva măsuțe cu scaune mici, năpădite de tineri zgomotoși și vârstnici molcomi, care-și însoțeau simandicoși braga cu o *merdenea* sau un șuberec cu brânză. Pe toți, Salatin îi primea amabil, servindu-i cu delicatețea gestului perfect, bucurându-se la rândul său de stima și atenția clienților. De o atenție deosebită erau înconjurați copiii, dându-li-se întâietate și căpătând mai mult decât plăteau cu bănuții scotociți prin buzunare, fiindcă așa știa Salatin să bucure prezența micilor mușterii.

Odată cu distrugerea comerțului particular, au încetat să mai funcționeze și bragageriile, locul acestora fiind luat de „chioșcul cu răcoritoare", „răcoritoarele" fiind apă colorată, cu adaos de coloranți, aromatizanți și îndulcitori chimici, cu varii nume sofisticate și exotice, căldurile toride de pe la noi obligându-te să bei chiar și împotriva voinței.

Grav este faptul că, în esență, comerțul de stat a distrus inventivitatea și talentul, uniformizând prin

industrializare şi standardizând produsele vieţii mărunte. Şi azi mă întreb ca om: cu ce s-au înlocuit farmecul personal, delicateţea, gluma şi grija pentru client a omului de la tejghea? Sau subtilitatea unui produs atât de nesemnificativ ca preţ, dar de neînlocuit, şi, mai ales, de neuitat – paharul cu bragă! Nu pledez în favoarea acestui *nimic*, nostalgică plăcere personală, multora azi, poate că nici nu le-ar plăcea, şi nu ar bea acel mălai pescăresc îndulcit cu miere şi parfumat cu dresuri orientale din vremea mea. Regret nevinovatul pahar cu bragă pentru că era infinit mai sănătos decât, să zicem, berea prost fermentată, cu tehnologie nerespectată şi fabricată în condiţii de o cumplită insalubritate, dar oferită inclusiv şcolarilor cotidian fugiţi de pe la câte o oră, două. În plus, fapt deloc neglijabil, orice nutriţionist ar confirma prompt adevărul că braga este, de fapt, un aliment lichid cu un nesfârşit şir de calităţi. Pentru mine, nostalgia nu este direct legată de paharul răcoritor, ci de dramul de umanitate şi de cordialitate care completa conţinutul. Nu toţi oamenii pot să fie regi, pentru obişnuiţii zilelor şi faptelor cotidiene, paharul de bragă şi rombul susanului erau micul lor regat. Deocamdată, braga, cofeturile, bragagiii cu harul lor sunt de domeniul amintirii. Rândurile mele au ca scop tocmai neştergerea lor, neuitarea unor meşteri pricepuţi la *nimicuri* ce pot înfrumuseţa, îndeosebi chiar îmbunătăţi viaţa de fiecare zi. Îngândurat sau adâncit în muncă sau lectură, îmi doresc să mă deranjeze strigătul hazos:

- Mai luaam braa-ga ree-ce, bre!

Ce să zic? Toate la vremea lor, dar aş adăuga: ce-i bun să rămână.

SURSA: Constantin Găvenea *„Amintiri şi imagini din Tulcea de odinioară”* - Casa Corpului Didactic, Tulcea, 2004, redactor: Ernesto Mihăilescu

DOUĂ REŢETE DE BRAGĂ

BRAGA *este o băutură care conţine vitamina A şi patru tipuri de vitamina B, precum vitaminele C şi E.*

Reţetă: 1 kg cereale (grâu, orz, secară, porumb etc.) în cantităţi egale, 2 kg mălai, se pun într-un vas cu apă, cât să le cuprindă, se acoperă vasul cu un prosop de bucătărie şi se ţine la loc călduţ, până încolţesc. Se scurge apa, seminţele se pun la uscat pe tăvi de lemn (sau emailate). După uscare, se macină într-un blender sau cu râşniţa de cafea: rezultă malţul, care se mixează cu mălaiul. Amestecul se toarnă încet într-un vas cu apă în clocot, amestecând continuu, pentru o bună uniformizare. Rezultă o pastă din care se fac turte nu prea mari: le coacem în cuptor, pe o tavă, la foc iute, până se rumenesc, le scoatem şi le lăsăm să se răcească. Turtele se rup bucăţele, se pun într-un vas (de preferat din lemn sau inox, prevăzut cu robinet), peste ele se toarnă 6 litri apă fiartă. După 2-3 zile de fermentat, braga e gata, deci o filtrăm şi o punem în sticle, la frigider, pentru

Bragagiu din Bucureşti, anul 1880

încetinirea fermentării şi pentru că aşa e mai bună la gust. Aceleaşi turte se mai pot folosi o dată, punându-se însă apă mai puţină (cca. 4-4,5 litri).

În Moldova, braga se prepară din 2 kg tărâţe de grâu şi 1 kg mălai amestecate, care se coace în cuptor. După coacere, se pun la dospit într-un butoi de lemn, se adaugă apă, 1 cub drojdie şi se lasă la macerat 4-5 zile. Rezultatul filtrat se toarnă într-un vas de lut sau în sticle, se adaugă puţin zahăr şi se pune la frigider, până se răceşte conţinutul. Datorită simplităţii preparării, în limba română a intrat expresia "ieftin ca braga".

Reţetă publicată pe net de dl. Dilaver Ismail, din Galaţi, directorul comercial al companiei Dalco Produse Tradiţionale.

"Fierbeţi nişte tărâţe de grâu şi făină de porumb până se fac o pastă groasă, din care se fac turte cu apă îndulcită. Lăsaţi produsul la fermentat, până devine dulce-acrişor, să pişte puţin la limbă. Strecuraţi-l, puneţi-l musai la rece, că doar aşa-i bun. Braga este un aliment complet: vara, te răcoreşte, îţi potoleşte foamea şi setea."

Reţetă după DRAGOŞ BOGDAN, bragagiu

Voicu Bojan

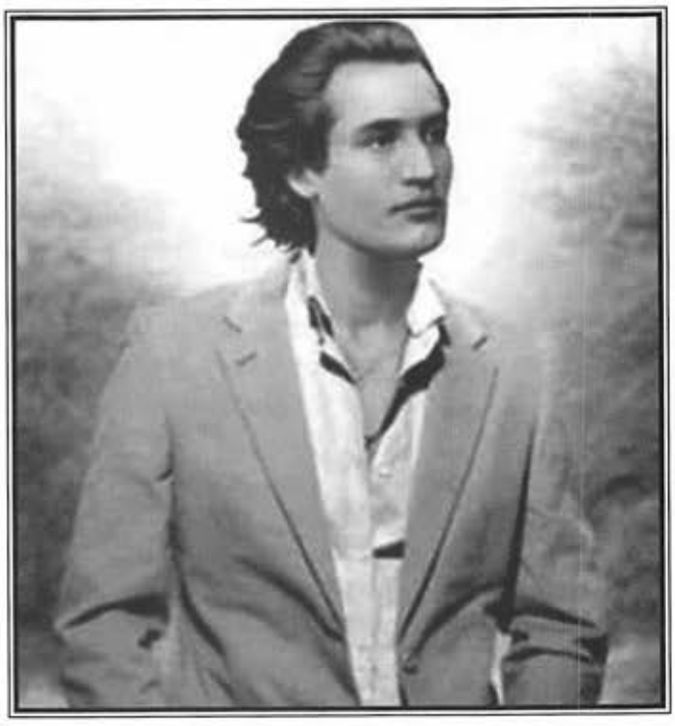
Am făcut din Eminescu un chip cioplit

și idolatrizându-l până la ridicol, l-am înălțat pe un soclu de beton atât de sus, încât ne-am trezit că nu mai ajungem la el…

Despre Eminescu am aflat prima dată de copil, când a apărut în viața mea o fetiță blondă, cu ochelari și un năsuc cam prea obraznic. Era copila unor profesori prieteni cu ai mei, care învățase TOT poemul *Luceafărul* pe de rost. Cum era și normal, a fost pe loc declarată geniu al scării de bloc cu 10 etaje, situat în Cartierul Mănăștur (Cluj).

Nici nu-i de mirare că a fost declarată geniu – *Luceafărul* are 98 de strofe! Să ne-nțelegem – vorbim despre cel mai lung poem de dragoste din lume, omologat de *World Records Academy*, alături de alte minunății ale lumii, cum ar fi *10-le Nadiei Comăneci* de la Montreal și *Cel mai lung bulz* din Covasna.

A urmat schilodirea în masă numită școală comunistă obligatorie, unde fiorul poetic nu a penetrat

prin pieptu-mi de aramă, rezistent la orice sforăieli patriotarde. Iar poetul național era sistematic băgat în pachetul de înaintare al festivismelor grețoase, ce însoțeau sărbătorile naționale cu defilări și pancarte.

A venit apoi adolescența abuzată de acel tribun național sinistru chitit să umple stadioane de tineri patrioți spălați pe creier de Cântarea României reîncărcată, pe numele său *Cenaclul Flacăra*.

Cum erau singurele ocazii de a o șterge de acasă în compania unor fete drăguțe, înghițeam cumva pachetul patriotard, cu conștiința limpede că mizeria de comunism va păta iremediabil conștiința unei generații, cu largul concurs al acestui complice manipulator care, pe un ton de lider de sectă ratat, urla în microfon: „Eminescu să ne judece!"

Sau faza lirică, unde un folkist blajin repeta după versurile bardului, odată cu mulțimea: „Dacă unu și cu unu / Nu mai vor să facă doi / Eminescu este chipul / Infinitului din noi". Și atunci Păunescu zicea Eminesc… După care urma un prelung hăulit de haită al publicului: U-u-uuuu… Și iar Eminesc…

După toate aceste abuzuri, mă întreb cum se mai poate apropia cineva inima curată de acest poet?

Câte straturi de spoială trebuie să dai jos ca să-i regăsești chipul?

Generații întregi de elevi s-au tembelizat și scârbit de poezie pe vecie înecați în mlaștina de clișee și epitete forțate, date prin mașina de tocat a școlii și a profesorilor fără vocație. Iată câteva, dacă deschidem doar puțin robinetul:

„Natura vibrează la stările eului";

„Femeia e în consonanță cu naturaepersonificată";

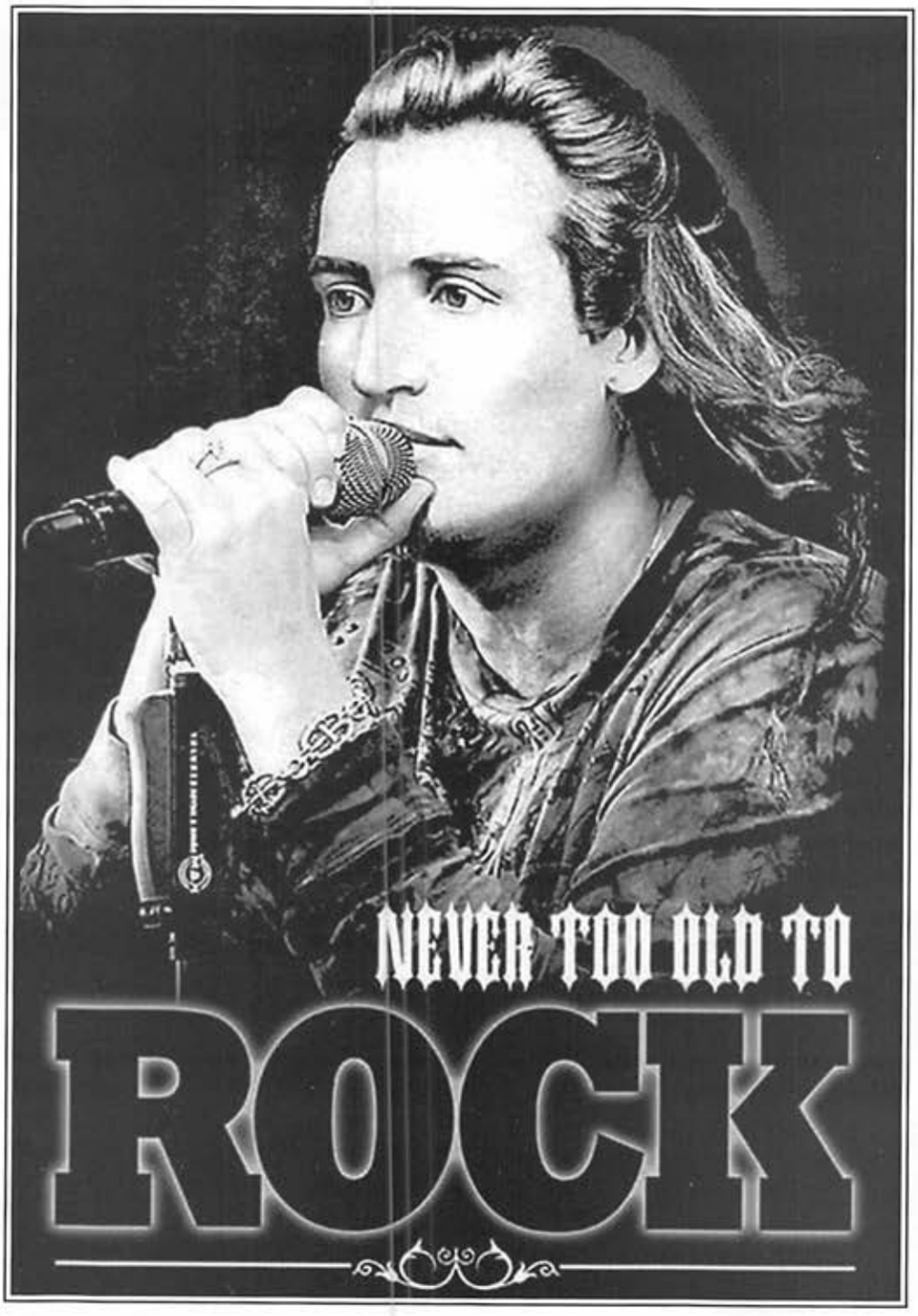
„Bărbatul i se adresează femeii pe un ton șăgalnic";

„Limbajul mustește de podoabe retorice". Etc.

Iar când au aflat că bietul poet-buletin e *„actul de identitate universală a neamului nostru"* (Vl. Streinu) sau chiar *„sfântul preacurat al ghiersului românesc"* (T. Arghezi), bieții copii n-au mai știut încotro să fugă. Presiunea era prea mare. Iar tipul ăsta cu figura lui de *„sfânt coborâtă dintr-o icoană"* (I.L. Caragiale), era mult prea ciudat ca să mai aibă vreo legătură cu realitatea.

Cât despre poezia în sine, se prezintă prin manuale și comentarii ca o pastă de mici, un amalgam bine condimentat, dar în care nu prea știe nimeni ce s-a băgat și în ce proporții. Poetul oscilează debil între dragostea pentru necuvântătoare și vaste poeme homerice (*Scrisorile*). Cum ar veni, ba se apleacă asupra unor chestii mici și fragile gen *Somnoroase păsărele* sau o *Floare albastră* colea, ba se ocupă cu mari desfășurări de trupe la Rovine, în câmpii, unde oștile sunt câtă frunză, câtă *iarbă* (aici șmecherii clasei își dau coate și chițăie).

Nu e deloc de mirare că printre cele mai savuroase perle de la BAC se regăsesc cele legate de poetul nostru național. Ceva de genu':

„Luceafărul are la bază Scrisoarea trimisă de Mircea cel Bătrân către ţarul turc prin care cere înapoierea ţării româneşti care a câştigat după victoria de la Cozia".

Receptarea lui Mihai Eminescu nu e simplă, aşa cum receptarea unei complexe opere de artă ţine de nivelul de educaţie al celui care o priveşte.

Foarte pe scurt, putem spune că acest poet scapă încadrărilor strâmte, aşa cum a scăpat printre degete şi contemporanilor săi.

A dat un nou sens, surprinzător, unei limbi române prăfuite, a înţeles că vocaţia poeziei nu e lirismul şi frumosismul, ci **sublimul**; a intuit că tragicul existenţei poate fi depăşit prin **artă** şi **limbaj.**

Din haosul germinativ al culturii noastre a răsărit o conştiinţă limpede, „un om deplin" cum îl numeşte Noica. Un om care a suferit profund că nu ştie totul.

Oare cum ar fi să uităm o vreme toate odele sforăitoare închinate lui şi ne apucăm să-l recitim, aşa cum se cuvine?

Nu cumva gravitând sincer în jurul acestui om „rătăcit, nemângâiet, ca un suflet fără parte" l-am putea redescoperi într-un mod proaspăt, trezindune astfel din beţia de cuvinte goale, sub care îl îngropăm an de an?

Iar, cu un drum, cum ar fi să ne descoperim puţin şi pe noi înşine?...

SURSA: fragmente din articolul "Eminescu să mă judece" publicat în press-one.ro, autor, **Voicu Bojan.** El scrie despre sine că este" *Povestitor-călător* care a studiat Litere iar, de-a lungul vieţii, a schimbat mai multe meserii. Azi, chiar şi când stă locului, mintea-i umblă pe undeva. E convins că lumea e o mare poveste, deci a scris pentru copiii lui o carte mică de poveşti, inspirată din vieţile unor şoareci ..."

SURSA: fragmente din articolul "Eminescu să mă judece etc..

Bogdan PASCAL

K. Stanislavski: Actorul, o propunere estetică

O definiție a esteticii în arta dramatică frizează deopotrivă limitele metafizicii și ale psihologiei abisale. Estetica, propunere de traversare a simțurilor, de indicare a invizibilului prin vizibil, se redefinește în arta actoricească printr-o dimensiune nouă față de oricare altă artă statică și anume prin dimensiunea participativă. Actorul, în dinamica sa interpretativă se completează pe sine prin ceilalți, prin percepția celuilalt și modul în care reușește să

transmită, prin mesajul său artistic, o stare de elevație a conștiinței, stare care, în cele din urmă, își are fundamentul în ontologic, în sacru. Pentru creionarea unui portret estetic al actorului, după metoda de lucru al lui K. Stanislavski e nevoie să insistăm asupra mai multor aspecte. În primul rând, ne vom referi asupra aspectului interpretativ. Stanislavski a înțeles și definit formal importanța și greutatea textului în arta dramatică.

Textul este primul corp al actorului, gesturile și emoțiile, costumele, vestimentația aparentă, peisajul scenic, muzica, jocul de lumini, intensitatea glasului și a mișcării, toate acestea sunt doar accesorii secunde. Abordarea lui Stanislavski în creionarea esteticii actorului se bazează în primul rând pe o înțelegere integrată a funcției textului.

V. Axionov afirma că textul scenic este reprezentantul de bază în estetica teatrală, teoreticieni contemporani menționând ca funcții principale ale esteticii teatrale, funcția estetică, cea de semnificare, cea istorică, cea de diseminare a ideilor, cea de divertisment, cea pedagogică.

Din înțelegerea și asimilarea resorturilor acestor funcții ale artei dramatice, actorul capătă, în timp, cu sârguință nestrămutată, măiestria profesiei sale.

Textul definește esteticul în arta dramatică prin încadrarea operei într-un sens, într-o semnificație, într-un context cultural, într-un mesaj. Cu aceasta textul definește și redefinește realitatea, are o funcție profund ontologică, iar actorul, prin calitatea pe care o aduce înțelegerii textului, definește și crează realitatea scenică, revelând pentru spectator și în spectator o anumită dimensiune a umanului.

Dacă estetica se dorește a fi o traversare a simțurilor, arta interpretării unui text, hermeneutica, se dorește a fi o traversare a înțelesurilor, o revelare a inteligibilului.

Alchimia estetică, la Stanislavski, este similară procesului de transformare, de transfigurare spirituală, urmat de indiferent care adept, pe indiferent care cale spirituală. Etapele sunt aceleași: aducerea în conștient a forțelor subconștiente, transformarea înțelesului potențial al unui text în informație vie și reală, interpretată și valoroasă prin aceea că este trăită de un

om și, prin aceasta, redată trăirii celorlalți.

Estetica participativă la Stanislavski se axează pe arhetipurile informale ale empatiei, pe dinamici metabolice subtile, universale, subliniind o fraternitate magică, fundamentală, între actor și public.

Înțelegerea textului și calitatea de a anima înțelesul textului în mod clar și viabil din punct de vedere al receptivității culturale reprezintă o primă calitate fundamentală a artei actorului. În „Limitele interpretării", Umberto Eco delimita clar între mai multe categorii de intenții care definesc țesătura unui act de citire, de interpretare a unui text: intenția autorului în sine, mesajul său primar care dă imbold textului, intenția secolului, adică textura de intricații simbolice și culturale, tabuu-ri, desiderabile, indesirabile, care definesc valorile morale și etice ale unei oarecare mode culturale, intenția textului în sine, adică ceea ce spune textul însuși, prin forța structurilor gramaticale și lexicale, care au propria lor forță de seducție, nu în cele din urmă, intenția cititorului, a receptorului final, care, indiferent de poziția lui, va fi nevoit să recepteze în cele din urmă o sinteză a primelor trei intenții.

Astfel, ancorând actorul în sens și intenție, prin implicarea lui vie în text, metoda lui Stanislavski propune o abordare participativă, un demers care vizează informal segmentul, dacă nu al religiosului, atunci al misticii și sacrului.

Claritatea cu care actorul se transpune în text reprezintă un alt aspect al esteticii dramaticii, pentru aceasta e nevoie de o profundă autocunoaștere, de capacitatea personală a actorului de a se re-crea, de a re-întrupa noi personaje, ca și cum s-ar fi născut din nou și din nou, atingând tangențial, condiția de Brahma creator, zeitate fundamentală din pantheonul hindus, care crează întregul univers, cu miriadele lui de făpturi. Tot așa, actorul, în acest context are nevoie de a fi capabil să și resoarbă propriile lui creații, să fie capabil să se repersonalizeze, iar aici, în dimensiunea mistică a persoanei, ne apropiem principial de fundamentele misticii creștine și ale psihologiei abisale, așa cum a fost fundamentată de C. G. Jung.

Munca, reprezintă o altă valență a esteticii actorului. Adeseori nevoit să reîntrupeze, să reconfigureze, să reprezinte aceleași gesturi, același personaj, în diferite ocazii, actorul va trebui să lucreze permanent asupra realității ontologice a personajului întrupat. El va trebui să știe să dispară până la limita la care face personajul să strălucească fără a-și pierde carnația, ancorarea în real. Astfel, reinterpretarea unui personaj, reprezintă de fapt, o formă abstractă de meditație dinamică, arta actoricească devenind, în timp, instrument de sondare abisală.

Sinceritatea, claritatea emoției, reprezintă o altă cerință esențială în estetica actorului, întrucât această atitudine este cea care dă autenticitate personajului și favorizează percepția clară și derularea unor trăiri coerente și profunde în rândul publicului. Sinceritatea reprezintă și calitatea actorului de a se angrena metabolic, integral și energetic în interpretarea rolului, cu tot trupul, cu toată energia sa personală, fiind un act de sublimare personală secretă, un act de transfigurare, situație care rupe persoana nominală din constrângerile seductive ale hipnozei lineare a realității general acceptate. Fără această sinceritate energică și virilă, arta actoricească nu este decât o mimă fadă, o proiectare derizorie a unui joc de idei care nu va putea fi niciodata receptat de public ca fiind credibil, deci real și posibil.

Aspectul estetic al artei teatrale este dealtfel, strâns legat de cel etic. Aici vorbim de limitările la care obligă modele culturale, sistemele de credințe și practici, încetățenite istoric, în diverse culturi ale lumii. Un gest poate fi receptat diferit, în anumite culturi, anumite gesturi sunt permise în unele

și interzise în altele, de exemplu, interdicția de a atinge mâncarea cu mâna stângă, în islam. O bună înțelegere a eticii unui secol, a modelor culturale dominante, face ca actorul să își definească în mod clar mesajul. El are funcția de diseminator al unui mesaj, acesta fiind un efect pasiv al textului, deopotrivă și al rolului, al tipologiei încarnate în funcția scenică.

Ca diseminator, actorul, poartă pe umeri o povară delicată, el atinge limitele morale, sensibile, permise sau nepermise, ale conștiinței publicului, el va trebui să știe să se joace cu limitele a ceea ce este acceptat într-o modă culturală și cu ceea ce este neacceptat de aceasta, cu toate valențele dintre aceste tensiuni, generând o pletoră de tensiuni emoționale și de situație, fie apelând la funcția estetică a hilarului, fie la cea a grotescului, la cea a sacrificiului ori a sacrilegiului.

Valența moralei personale este o calitate care recomandă per se, actorul însuși. El va trebui să fie o persoană profund morală, tocmai pentru a putea traversa, cu inocență, limitele moralei, în jocurile de rol pe care le va întruchipa, acest lucru adăugând strălucirii cognitive a personajelor: este o situație similară cu cerința fundamentală a eticii hinduse, cerința adevărului; o persoană care a deprins disciplina morală a adevărului și a sincerității, nu poate crea decât lucruri reale și adevărate.

Estetica actorului, așadar, în viziunea sistemică a lui K. Stanislavski, traversează domenii vaste care fac încă obiect de cercetare: domeniul hermeneuticii, cu metafizica limbajului, al semioticii, cu jocurile dintre semn si semnificat, domeniul psihologiei abisale, prin funcția transfigurativă și participativă a artei actoricești, domeniul eticii și al pedagogiei, prin mesajul transmis, cât și prin calitatea de diseminator al actorului prin rolurile sale, nu în cele din urmă, estetica actorului își are rădăcini fundamentale în morala în sine: calitatea persoanei influențează direct calitatea rolurilor prezentate.

FOTO: actori de la Teatrul „Jean Bart", Tulcea în piesele *Zbor deasupra unui cuib de cuci*, *All inclusive* și *Dineu cu proști*. Regia artistică: Aurel Palade.

Bibliografie:

Cojar Ion, *O poetică a artei actorului*, București, UNITEXT, 1996.

Nadejda Axionova, *Veaceslav Axionov despre etică, estetică, tehnica interpretării ca elemente componente ale sistemului elaborat de Konstantin Stanislavski. Anuar Științific: Muzică, teatru, arte plastice*, 2012, nr. 1, R. Moldova.

K. Stanislavski, *Munca actorului cu sine însuși. Însemnările zilnice ale unui elev*. Editura de stat pentru literatură și artă, 1955.

Petru Ţincoca-Pit

Luminița Arhire și poezia lumilor decomandate

Prima cinstită adunare din acest an în curtea Casei Avramide s-a petrecut vineri sub semnul unei potriviri: lansarea cărții „Nodul de apă", a Luminiței Arhire, pe o vreme nestatornică și umedă.

Naveta între abis și înalt

„Volumul acesta este cel mai frumos și cel mai adânc volum de poezie pe care eu l-am supus criticii literare". Când un atare calificativ, susținut din capul locului, este enunțat de profesoara Floarea Calenic, unul dintre cei mai apreciați recenzenți ai literaturii produse-n urbea noastră, standardul de calitate este, deja, greu de contestat: „[Această poezie e] *născută dintr-o intelectualizare maximă a liniei vieții, o conștientizare adâncă a evoluției sinelui. Toată creația este o reflectare a unei etape noi, de intrare a absolutului, o etapă superioară în trăirea vieții, de descoperire a lumii prin două motive fundamentale: călătoria pe apă și zborul"*. Viziunile și visurile sunt indicii că lumea nouă se întrezărește, adaugă criticul, centrale fiind imaginile mitice ori biblice, precum Icar, Iona, licornul, balaurul ș.a. Năzuința de a-și găsi locul o pune pe autoare să facă naveta între abis și vârful bolții: *„Poezie profundă, exteriorizând un suflet în căutarea unei lumi în armonie cu el, o metaforizare a elementelor universului, o ducere spre învățăturile biblice, spre fantastic și simbolistică, aceasta este creația Luminiței Arhire, o poetă talentată care nu-și încorsetează versul în tipare, ci îl lasă liber să exprime bogăția trăirilor*", conchide Floarea Calenic.

O poezie ușor de desenat

Lucrând curent cu arta sacră, Liliana Pataki izbutește să facă ilustrațiile complementare poeziilor, poate și datorită unei vechi amiciții cu autoarea. Mulțumind pentru această onoare grafică, Pataki a admis, la rândul său, corespondența în „Nodul de apă" dintre conținutul liric și desenele sale, punând-o (corespondența) pe seama experiențelor comune și a unei temelii sentimentale: *„Poezia Luminiței este ușor de ilustrat. În afară de cuvintele în sine, folosește foarte mult despre imaginile concrete care spun despre sentimentele pe care vrea să le transmită. Mi-e foarte ușor să desenez aripi chiar dacă ele nu există"*. A trecut în revistă și alte elemente definitorii, așa cum se găsesc în versuri, constatând obsesia autoarei pentru ziduri, odăi care constrâng, pe

de o parte, dar care-ți îngăduie și intimitate, pe de alta, apă (cu toate virtuțile ei), pământ. Altfel spus, repere fundamentale ale imaginii noastre caleidoscopice despre lume.

„Al treilea spațiu", marca destinului

Adesea, o carte ne imprimă în mod crucial gândirea, ideile, mersul vieții. Pentru Luminița Arhire, o atare carte-macaz – mai ales că citită în adolescență - este *„Un veac de singurătate"*. Citit și răscitit, volumul lui Gabriel García Márquez i-a dat de înțeles că fiecare are ceva greu și misterios de descifrat în viață, ceva pe cât de inerent, pe atât de singular, de personal. *„La vârsta primei lecturi a romanului, am început să mă gândesc că între lumea de aici și lumea de dincolo, între real și imaginar, între ceea ce este și ceea ce ar fi putut fi, între viață și moarte nu poate fi un hotar ca o linie. Căci o linie nu înseamnă nimic, e o înșiruire de puncte. Nu poate fi nici o suprafață, fiind o înșiruire de linii. Totuși, la 17 ani, m-am gândit că trebuie să fie ca și cum ai deschide ușa între două încăperi și ai găsi între ele pe o a treia. Un spațiu intermediar pe care, la 17 ani, l-am numit* «al treilea spațiu». *În general, călătoria între lumi nu este nici simplă, nici lipsită de sacrificiu. Am scris «Nodul de apă» stând într-al treilea spațiu"*, a mărturisit poeta, pomenind în continuare făpturile (aievea sau mitologice) și elementele care sunt călăuze către acest interval intermediar.

Un acest al treilea spațiu cauționează un timp deosebit, cel mai important personaj al volumului „Nodul de apă", timp aparte care tinde să ia proprietatea trecutului. Un trecut ideal, pe care l-am fi putut trăi, dar pe care, paradoxal, îl putem totuși ameliora, chit că nimic nu se poate întâmpla decât la timpul lui, orice are un soroc.

„Așa am trăit și eu. Născută în '59, la 59 de ani, în 2018, am scris această carte. N-aș fi scris această carte, pentru că mai devreme nu aș fi știu s-o scriu, iar mai târziu, cu siguranță, n-aș fi putut", a mai spus Luminița Arhire.

* * *

Trei poezii

FRUMOASA DIN GRĂDINA ADORMITĂ

Dormea și visa cum doarme și visează
învelită într-o țesătură de ierburi și fum
dormea într-o nesfârșită, imobilă amiază
de mai bine de-un veac. Și mai doarme și-acum.

Treceau bărbați legendari prin grădină
adulmecându-i parfumul de neînchipuit
căutându-i răsuflarea de mândră felină
pândindu-i spasmul, prin somnul trudit,
treceau bărbați adevărați pe aleea
înecată în iederi și busuioc alburiu
sorbindu-i lipsa, închipuindu-și femeia
care dormea între lumi - așa știu...

Dar ea nu le simțea prezența, oricum...
ci-n vis pipăia tremurând, fermecată,
pereții odăiței de ierburi și fum
din care n-avea să mai iasă vreodată...

DRUMUL SPRE IERI

Rătăceau - o femeie și-o lupoaică de nea
prin nenumăratele intermundii, fără răgaz,
se-ncălzeau la lumina mohorâtă de stea
și lacrima ei era mugur de zăpadă pe-obraz.
Treceau spre pustiu... o cale fără de mâine sau azi,
le-am văzut într-un crepuscul ce nu se sfârșea.

Mergeau către ieri, în viziunea aceea, ciudată, a mea.

Bătrâne-amândouă, de la facerea lumii de-apoi
traversând puful de păpădie celest, ca un val,
păreau o singură vietate, pășind înapoi,
iar mâna ei era un tentacul crescut natural
în coama lupoaicei... care nu se grăbea.

Mergeau către ieri, în viziunea aceea, ciudată, a mea.

Nedespărțite, eterne, siameze de catifea,
pipăind crevasele dintre universuri pierdute
călcând grijuliu peste-abisul lor violet
în timp ce constelații se închegau în volute
să șteargă urmele lor toate, foarte încet...
Vedeau, cu ochii închiși, ceea ce nu se vedea.

Mergeau către ieri în viziunea aceea, ciudată, a mea.

În timp ce eu tot mai difuză eram, scamă de nor
și mergeam către ieri, în viziunea aceea, ciudată, a lor...

CASA DIN MIJLOCUL LACULUI VRĂJIT

Era o casă cu o încăpere și-atât,
în mijlocul apelor clipocind adormit,
casa stătea pe o palmă de lut netezit
și nimic în jur nu era trist sau urât.
O casă... doar o casă, într-un univers prăbușit.

Ai fi putut ajunge acolo oricând
deși lacul în spirală vedeai cum se pierde
iar unda rotitoare părea o pâlnie verde
căci casa era sorbită undeva, jos de tot, în adânc.
Ai fi putut ajunge, cine știe? numai în gând...

Acolo eram. În încăperea cu cheie
din căuşul de apă, bine ascuns,
lângă fereastra deschisă îndeajuns
cât să văd dacă soseşte cineva pe alee
Acolo stăteam - liană crispată, femeie.

Iar de jur împrejur, ca o vrajă bătrână
lacul pulsa, legănat, în volute de vis
măsurând timpul meu nedecis
înfăşurat ca un şarpe pe mână.
Dar întinream –săptămână cu săptămână...

Şi-ai fi putut să vii prea târziu, în amurgul blajin
depăşind, tulburat, bolta de viţă
cu frunze uscate şi struguri albaştri, de vin,
şi-atunci ai fi găsit în casă o fetiţă
de care sufletul tău să-şi mai amintească puţin.

Cu noduri în gât, miros răcoros de iasomie, cântec de mierlă şi electricitate statică a emoţiei s-a încheiat o după-amiază, fiecare urmând să găsească în pergamentele unui Melchiade rostul acestei întâmplări de mai.

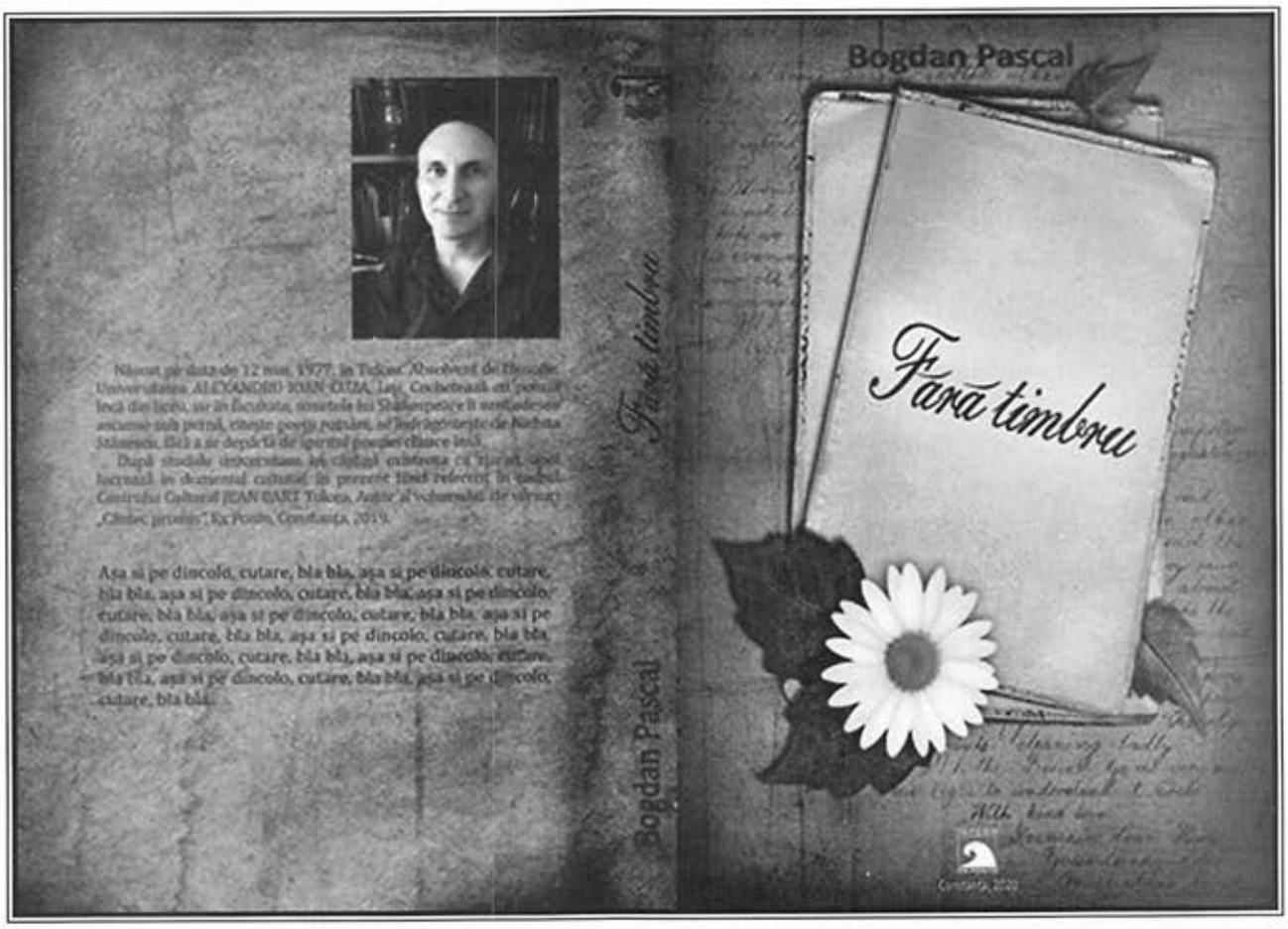

Diana Dobrița Bîlea

Despre cum eu este altul sau eu sunt pentru că tu ești

Poezia lui Bogdan Pascal are o profundă și predominantă componentă filosofică, ceea ce nu e de mirare, autorul fiind absolvent al facultății de filosofie. Titlul volumului **„Fără timbru"** (Editura Ex Ponto, 2020) duce inițial cu gândul la o scrisoare, netrimisă dintr-un motiv care face inutilă expedierea sau trimisă totuși pe considerentul că hazardul, această forță supranaturală care ar predetermina desfășurarea evenimentelor din viața fiecăruia, oricum a ales deja dacă mesajul va ajunge sau nu la destinatar. Doar după lecturarea volumului cititorul înțelege că nu era nevoie de un timbru, nici propriu-zis, nici metafizic, pentru că mesajul este adresat unui „Tu" care nu este altceva decât alter-ego, omul interior al fiecăruia dintre noi, celălalt eu, parte a identității unice și infinite care este Dumnezeu. De altfel, pentru a nu lăsa loc niciunui dubiu privind adresantul, Bogdan Pascal ni-l dezvăluie în invocația din poemul care deschide cartea: „Tu/ să faci..." Aidoma criticului literar Țvetan Todorov care susținea că „Îi putem descoperi pe ceilalți în noi înșine, [...] eu este un altul" și a altor gânditori care s-au pronunțat asupra dublului identitate-alteritate, poetul tulcean alege această temă pentru cartea sa și pledează, printr-un discurs matur, fără stângăcii și cuvinte de prisos, că eu sunt tu, noi suntem Dumnezeu fără a ne putea substitui totuși Lui, pentru că instanța divină este *Unum, bonum, verum, ens*, așa cum scria Toma d'Aquino.

Iată ce-mi mărturisea autorul cu privire la acest al doilea volum de versuri: „Este modul meu de a protesta la transformarea omului în obiect, la periclitarea ideii de celălalt, atât de vulnerabilă astăzi, aproape ștearsă din percepția noastră. Noi nu îl mai percepem pe celălalt ca ființă, ci doar ca pe un ceva mascat sub un cineva social. Am uitat dimensiunea sacră a vieții, prin urmare, ne-am pierdut libertatea și suntem tributari doar nevrozelor istoriei. Și dacă deja mă pot adresa

acestei surse generatoare de identități poetice, care se poate reitera în întregul cosmos, reînsuflețindu-l perpetuu, este pentru că eu cred că doar în acel punct, în acel numinos ascuns pronunțării și gândirii se ascunde miezul identității și al demnității noastre de făpturi cosmice". Identitățile de care pomenește aici Bogdan Pascal sunt oamenii, ființe vii ce dau viață,

demne şi apte să poarte un nume, în opoziţie cu obiectele care sunt elemente alcătuite din substanţe ale regnului mineral. În cazul de faţă, oamenii au „nume de poezii" pentru că, în viziunea sa, doar fiinţele pot fi poezie. Numele de poezii trebuie să fie „cumplite", termenul conotând un obicei străvechi, perpetuat până astăzi, de a boteza copiii cu nume de animale puternice (Lupu, de exemplu), omul identificându-se ritual ori mitologic cu acesta fie pentru rolul său totemic sau purificator, fie pentru a căpăta puteri miraculoase: „Tu/ să faci un cârd de copii şi să le dai/ nume de poezii, nume cumplite/ care să nu/ le dea dureri de picioare". Nostalgia paradisiacă este prezentă în contextul în care ea-divinitatea, ea-viaţa, ea-alteritatea, ea-matricea, androginul, părintele tuturor încorporează fiinţele din toate timpurile, preexistente, între acestea existând o legătură vie, imanentă şi inextricabilă: „Să zicem o mie de copii, care ar putea fi/ făcuţi în gând, pentru că şi gândul e o coastă a sufletului tău, iar tu eşti adâncă/ şi gândul tău trăieşte/ şi mă transformă/ [...]/ şi ei să se nască deja cu amintiri,/ deja îndrăgostiţi/ şi să arate cu degetele de idei spre tine/ şi să strige în carnea ta:/ mamă!" (*Nume de poezii*) Ideea de alter-ego, de fiinţă aflată într-o permanentă conexiune cu un eu/tu infinit este exprimată fără echivoc în poezia *Celălalt*: „Locurile din care tu nu vii/ sunt la fel de preţioase/ precum celelalte./ Cuvintele pe care nu le spui,/ faptele pe care nu le faci/ sunt feluri în care/ curge din tine/ tandreţea infinitului/ şi mă faci să mă simt/ privilegiat/ şi celălalt". Este o declaraţie de dragoste – dar şi o mărturisire despre cunoaşterea adevărului şi acceptarea acestuia cu bucuria iniţiatului – pentru alteritatea absolută a Celui Ascuns, a Numinosului.

Emoţionantă şi profundă este şi poezia *Vindecare*, care face referire la aceeaşi alteritate absolută şi la faptul că identitatea se revelează doar prin prisma unei matrici participative, subiectul identificându-se perfect, prin autoconţinere, cu adresantul său: „Mi-e şi teamă să mă las vindecat de tine:/ dacă inima ta o să înceapă să trăiască/ în locul meu/ şi nu o să te mai simt de preaplin/ sau de prealăuntru,/ dacă aerul nu s-ar curba în setea mea/ de a te vedea/ şi dacă pielea nu te-ar mai lumina/ vie şi grea.../ Lasă-mă un pic străin, vindecă-mă mai puţin". De bună seamă, când spune că vrea să rămână „un pic străin", autorul se referă la faptul că, în postura sa de fiinţă creată, vie, liberă, inteligentă, capabilă să simtă şi să gândească, dăruită cu liberul-arbitru, îşi doreşte să păstreze o oarecare distanţă faţă de celălalt pentru a-şi putea trăi propria viaţă, pentru a putea face alegeri, pentru a căuta şi a se căuta, pentru a uita şi a-şi aminti, pentru a învăţa, cu însuşirile şi măsurile unui om din lumea aceasta, atâta vreme cât vieţuieşte pe pământ, să-l iubească pe celălalt, semenul, fratele, dar şi pe Dumnezeu Creatorul. El recunoaşte că este nevoie de menţinerea unor limite de separare între semeni pentru a putea trece ca nişte oameni prin lumea creaturilor, chiar dacă primii indivizi umani, Adam şi Eva, au fost lăsaţi, până la săvârşirea păcatului, în paradis, în fond şi acesta doar un spaţiu, un loc anume, o dimensiune sublimată a materiei.

Dar Bogdan Pascal nu se opreşte doar la necesitatea iubirii dintre oameni şi oameni şi dintre oameni şi Dumnezeu, ci include în algoritmul fiinţării imperiozitatea de a iubi toate vieţuitoarele cu care împărţim lumea noastră. Prin „procedeul Kirlian"/ „tehnica Kirlian" se obţin fotografii care scot în evidenţă atât biocâmpul structurilor anorganice (acestea având o imagine statică, monocromatică şi reproductibilă), cât şi pe cel al structurilor organice (a căror imagine este dinamică, fluctuantă de la un moment la altul şi de la o stare a organismului la alta). Oamenii sunt doar o parte din magma alchimică a materiei vii şi faptul că sunt diferenţe între noi şi celelalte vieţuitoare nu trebuie să ne oprească să le iubim, să le considerăm prelungiri, ca şi noi, ale sâmburelui ascuns al lui Dumnezeu: „Unul din semnele tale:/ te iubeşti oricât şi cu oricine,/ dar iubeşti oricum;/ altul e căldura din corpul tău,/ fredonat doar în sânge şi respir/ şi faptul că ştii să te transformi/ în sărut/ şi în orice animal./ Ştiu că eşti tu/ pentru că mă primeşti cu dragoste,/ cu ochi de sărut/ cu ochi de căldură, cu ochi de animal" (*Ochi de animal*).

Dacă ar fi să sintetizăm într-o frază scurtă pledoaria lirică din volumul „Fără timbru", ar trebui să ne rezumăm la simpla filosofie după care se ghidează africanii din tribul Ubuntu în trecerea lor prin lumea aceasta: „Eu sunt pentru că tu eşti". Iubirea este o condiţie sine qua non a vieţii omului pe pământ. Glasul iubirii, probabil singurul care s-ar putea auzi la orice distanţă, chiar dacă emiţătorul şi receptorul s-ar afla pe două stele diferite, nu mai are nevoie de suportul material oferit de o scrisoare clasică, iar „timbrul" poate fi, în acest caz, doar al vocii care se exprimă. Poezia tânărului Bogdan Pascal are, într-adevăr, un timbru liric original, plăcut, proaspăt, interesant, care îl detaşează pe poet în cadrul generaţiei sale. Dacă va şti să-şi păstreze acest atu, credem că va urca trepte nebănuite pe drumul succesului literar.

Sursa: revista Ateneum, Bacău, mai, 2021

Bristena Arcuş

VOCAŢIA UMANULUI

Paradigma creştinismului nu este una uşoară:

"Iubeşte-ţi aproapele ca pe tine însuţi!", iar asta nu e spusă detaşat, condescendent de o divinitate care urmăreşte într-un „god game" volutele pe care evoluează personajele universului pe care l-a creat... e spusă la persoana întâi în poziţie de rugăciune, în grădina Ghetsimani, într-o noapte în care aproapele şi-a vândut Dumnezeul, într-o noapte în care umanul a eşuat lamentabil, într-o noapte în care Dumnezeu s-a întrupat, iar Omul l-a răstignit, într-o noapte în care divinitatea a ales să simtă durerea ...durerea viscerală şi o durere mult mai subtilă: durerea trădării.

Ce a durut cel mai mult? Patimile cărnii sau conştiinţa faptului că aproapele tău te-a vândut? Steinhardt a spus că ordalia crucificării trebuia să fie reală, un simulacru ar fi fost sub demnitatea divină..."şi ia de la mine paharul acesta!"

Până în ultima clipă Iisus a sperat, a sperat ca insul îşi va descoperi umanitatea, insul va înţelege că Împărăţia Cerului este chiar lângă el, insul va înţelege că faptele lui construiesc mântuirea, insul nu va mai fi urmaşul lui Cain...pentru că adevărata provocare a creştinismului este una foarte subtilă, delicată şi imens de puternică: „Aveţi liber arbitru!". În fiecare secundă alegeţi! În fiecare secundă creierul vostru decide între bine si rău.

John Lennox, într-una dintre dezbaterile sale, a recunoscut cu onestitate că nu înţelege logica divină ce permite existenţa suferinţei, dar ştie cu certitudine un fapt: Dumnezeul creştin care nu este în nici un caz un „god of the gaps", poate vorbi despre suferinţă la persoana întâi, a trăit-o şi o retrăieşte sistematic.

Soren Kierkegaard propunea umanităţii un pattern de comportament curajos: contemporaneitatea cu Iisus.

Dostoievski îşi imaginează, aşa cum numai el poate, tulburătorul dialog dintre Marele Inchizitor şi Iisus.

În perimetrul unor astfel de exemple, divinul nu mai este o abstracţiune

ca în icoanele bizantine, unde ascetismul depăşeşte umanul, unde sfinţenia parcă forţează limitele cărnii, acum divinul vine şi „locuieşte" profanul fără tranziţia rigidă a ritualului.

Divinul s-a relevat omului fără restricţii. Teoria unui univers expansionist, provenit dintr-o singularitate, a fost respinsă iniţial de comunitatea ştiinţifică pentru că se apropia periculos de creaţionism... totuşi, „fine tuning" este dovada că probabilitatea unui univers care să genereze conştiinţa umană este infimă.

Stephen William Hawking a conciliat noul „teism" apărut inoportun în ştiinţă prin teoria multiversului pe care, însă, a postulat-o fără a o putea demonstra.

Intelligence design este o altă teorie care sprijină existenţa unui Arhitect.

David Berlinski, fără a avea o apartenenţă declarată la orice formă de venerare, „evreu nepracticant", aşa cum se declară, deconstruieşte teoria evoluţionistă a lui Darwin, subliniindu-i inadvertenţele.

Paradoxurile fizicii cuantice vorbesc despre un univers inteligent la nivel subatomic.

Dulcan trece mai departe de rigiditatea ecuaţiilor matematice şi vorbeşte despre mistică. Mistica este prin excelenţă o experienţă individuală care se trăieşte exclusiv la persoana întâi... căile sunt multiple, fascinant este însă că finalitatea este aceeaşi...

În aceste condiţii, ateismul rămâne o opţiune amuzant de similară cu a credincioşilor din orice confesiune.

Hitchens, într-una dintre dezbaterile sale, afirma că morala este o necesitate socială, a cărei existenţă se justifică deoarece generează fundamentul dreptului modern.

Cu alte cuvinte, moralitatea, mai ales cea provenită din creştinism, este necesară deoarece creează un sistem de coerciţie ce permite sancţionarea unor comportamente indezirabile... este o necesitate de care umanitatea nu se poate lipsi.

Un agnostic sau un ateu va întreba care este esenţa moralităţii. Întrebarea rămâne! "Ce este bun şi ce este rău?". În lumea academică modernă ni se vorbeşte de fezabilitate... "nu face altuia ce ţie nu-ţi place"... creştinismul merge mult mai departe... şi sunt puţini cei care pot urma calea.

Frank Herbert a spus că, în ultimă instanţă, eu-l unui om trebuie să răspundă în faţa lui. Atât! Şi atunci rămâne întrebarea: „Ce anume ne motivează?".

Piaget spune că fiinţa umană este definită de genetică, educaţie şi context social. Evidenţele arată contrariul: creştini care au fost protejaţi de romani, evrei protejaţi de nemţi, o întreagă generaţie de negri apăraţi de americani... această tipologie de comportament, acest *pattern* este explicat într-un singur mod: fiinţa umană ştie intrinsec atunci când face binele şi când nu...

Conştiinţa, cum spunea Dulcan, este cea care „are în folosinţă un creier". Atman, sinele divin, principiul unificator, este cel care se relevă în multiplicitate. Kenoza, golirea de sine şi teoza, îndumnezeirea din creştinism sunt moduri de descoperire a esenţei divine latente care ne „locuieşte".

Se calculează aproape obsesiv coeficientul de inteligenţă, când ar trebui să se „calculeze" coeficientul de umanitate.

Competitivitate şi instinct de supravieţuire

Câte atrocităţi inimaginabile nu au fost comise în numele supravieţuirii... "cine ţine la viaţa sa, o va pierde!"- nu e o ameninţare, e o concluzie logică: cine se agaţă de existenţă şi este dispus să facă orice pentru supravieţuire, riscă să piardă viaţa veşnică.

Nu este întâmplătoare obsesia modernităţii de a-l exclude definitiv şi irevocabil pe Dumnezeu din ecuaţie. „Pupătorii de moaşte" sunt ironizaţi, curajul şi devotamentul lor este ridiculizat, comparat cu obscurantismul Evului Mediu. Şi este normal şi firesc să se lovească exact în fundamentul fiinţei, în locul acela subtil şi misterios unde se produce perpetuu comuniunea cu Dumnezeu: dacă legătura cu Dumnezeu este tăiată, omului îi rămâne strict perimetrul strâmt al cotidianului dezvrăjit, evoluează doar pe orizontală, verticala nu mai există, nu mai există zbor.

Omul este condamnat exclusiv la materie. „Guernica" lui Picasso este un manifest tăcut, vizual, despre o lume din care Dumnezeu a fost extirpat chirurgical. Absenţa divinului face loc necesităţii supravieţuirii.

Jorge Luis Borges, în una dintre nuvelele sale, emite o ipoteză tulburătoare: „Şi dacă Dumnezeu caută pe cineva../!".

Supravieţuirea este un reflex, dar evoluţia este o datorie. Evoluţia în raport cu propriul sine, evoluţia de la ins, urmaş al lui Cain, la om. Iisus a fost numit Fiul Omului.

"Ecce Homo!"

s-a spus când Iisus a fost dat spre înviere. Mergând pe logica lui Borges, Dumnezeu aşteaptă să strige pentru fiecare dintre noi „Ecce Homo!" şi nu în sensul în care a strigat Nietzsche, pentru că urletul său s-a materializat în furnalele Auschwitz-ului şi în copiii născuţi fără ochi ai Hiroshimei.

În serialul american *Westworld*, sir Anthony Hopkins are o replică magistrală în care compară existenţa umană cu parcursul unui labirint, un labirint de empatie şi cruzime la finalul căruia se decide gradul de umanitate al fiecăruia.

Suntem în materie, deci, suntem în mijlocul labirintului, dar pentru unii, labirintul este punctat cu biserici şi are geometria unui mormânt în care Dumnezeu s-a pogorât de bună voie pentru a călca moartea şi a ne oferi viaţă.

Suntem în materie, în mijlocul labirintului, dar uneori, în răstimpuri, când ego-ul este tăcut, se aude ca o şoaptă de înviere: *Ecce Homo!*

NOTA REDACŢIEI

Eseul *Vocaţia umanului* semnat de **Bristena Arcuş** ne-a fost trimis la redacţie de prof. dr. Monica B U H A I, inspector pentru aria curriculară ARTE şi monitorizarea proiectelor privind accesul la educaţie la INSPECTORATUL ŞCOLAR JUDEŢEAN TULCEA.

Mulţumim mult, Doamna Profesoară. De-ar fi cât mai mulţi oameni de soiul dumneavoastră, lumea ar fi altfel: mai luminoasă, mai echilibrată, mai ataşată de Ideal...

Pictură de Bristena Arcuş

MARTIRI AI BISERICII ROMÂNEȘTI

Nil Dorobanțu

Părintele **Nicolae Dorobanțu**, ieromonah la mănăstirea Cernica, sub numele de Nechifor, în anul 1948 a fost hirotonit ierodiacon la **Zaclău (Tulcea)**

Ieroschimonah ortodox, stareț, duhovnic, ascet și mistic, s-a împotrivit ateismului comunist, îmbrăcând ***haina nebuniei pentru Hristos***, formă de manifestare puțin cunoscută în spațiul monahal românesc.

Nota redacției: În Noul Testament Sfântul Apostol Pavel se adresează Corintenilor cu aceste cuvinte: *Hristos nu m-a trimis că să botez, ci să binevestesc, dar nu cu înțelepciunea cuvântului, că să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos.*

Căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; *iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu*

Nicolae Dorobanțu (Nil) s -a născut la 1 august 1920 în satul Crainici, comuna Bala, județul Mehedinți.

A urmat școala în satul Crainici, Com. Bala, Mehedinți, apoi la București (unde l-a dus unchiul său, Gheorghe Dorobanțu, general al Curții Regale), a continuat colegiul la Craiova, apoi un an la Liceul Militar Craiova. A urmat Școala Militară de Ofițeri de Infanterie, arma Vânători de Munte și l-a urmat pe unchiul său în armată, devenind ofițer și activând între 1940-1942.

A hotărât că nu vrea să lupte într-un război nedrept, în altă țară, în timp ce Ardealul era ocupat, și-a dat demisia și a plecat din armată. Pentru a nu fi considerat dezertor (faptă pentru care putea fi condamnat la moarte) s-a prezentat pentru a fi anchetat, a fost evaluat de un neurolog care l-a declarat suferind de „dromomanie epileptică" (impuls irezistibil de a călători). A fost lăsat la vatră.

A fost evaluat medical și declarat sănătos mental de o echipă de medici. În 24 aprilie, a fost lăsat în libertate, fiind achitat.

A urmat simultan cursurile a trei facultăți în București între 1943 și 1947: Facultatea de Teologie, Facultatea de Filosofie și Litere și Facultatea de Drept. A avut printre profesori personalități cunoscute cum ar fi: **Dumitru Stăniloae, Gala Galaction, Nichifor Crainic, Haralambie Roventa.**

A absolvit facultățile foarte bine (notă 10, Teologia cu *Magna cum Laude*). S-a înscris la doctorat la părintele Dumitru Stăniloae cu lucrarea *„Teoria Logosului întrupat în viața duhovnicească"*. A dat colocvii, teze, seminarii (lucrări la care a obținut rezultate foarte bune – *Summa cum Laude*), dar nu a mai ajuns să susțină Teza de Doctorat, fiind arestat. A studiat intens și a ajuns să cunoască circa 12 limbi străine (printre care ebraică, franceză, germană, latină, greacă).

Cum scriam, mai sus, în anul 1948 a fost hirotonit ierodiacon la Zaclău (Tulcea), în 1949 ieromonah, în 1952, la 5 august, a fost tuns, în schimă mare, la recomandarea părintelui Benedict Ghiuș, la mănăstirea Sihăstria, luând numele Nil.

A fost secretar eparhial, director de studii la Seminarul Monahal, stareț și duhovnic la mănăstirile: Tarnița (Vrancea), Măgura Ocnei și Bogdana (Bacău), Nechit, Tarcău, Văratec (Neamț).

Urmărit de Securitate, a fost arestat și închis de mai multe ori.

Motivul întemnițării sale a fost "misticismul", mărturisirea lui Hristos, lucrarea să apostolică fiind una de propovăduire a Dreptei Credințe, străbătând țara în lung și în lat, săvârșind zilnic Sfânta Liturghie, predicând, convertind, spovedind și împărtășind poporul, în acele vremuri de prigoană.

A fost chemat să dea declarații, bătut, arestat de mai multe ori, ultima dată în 3 ianuarie 1956. Sentința nr. 83 a Tribunalului Militar Iași din dosarul 92/1956 menționează: *„Inculpatul Dorobanțu Nicolae, zis Nil, fost stareț la Schitul Nechit, Raionul Buhuși, este învinuit că a ținut slujbe religioase fără încuviințarea forurilor superioare bisericești, că în timpul acestor slujbe ar fi făcut agitațiuni, care ar pune în pericol siguranța Statului, a arătat că din școli au fost scoase icoanele și că politica comunistă nu-i bună, făcând astfel propagandă socialmente periculoasă".*

A trecut prin experiențe care l-au adus în situații-limită, a fost bătut și umilit, dar a folosit timpul pentru a experimenta

mistic iertarea celui care te lovește cu bocancul, care îți aplică un pumn în ochi, încât luni de zile resimți durerea, dar chiar și în aceste condiții catehizează, dezleagă, iartă, întoarce la ortodoxie, împărtășește.

În luna noiembrie 1956, i s-a interzis să mai slujească, fiind caterisit.

S-a retras în satul natal (Crainici, jud. Mehedinți) pentru studiu intelectual, unde a trăit ascuns, în smerenie și în asceză severă.

A continuat să facă zilnic Sfânta Liturghie în case de credincioși ortodocși, în peșteri, în păduri. A fost bătut și prigonit. A murit cu pieptul zdrobit de bătaie în 1977.

La 27 **martie** 1977, s-a **mutat** în **veșnicie**

La deshumarea făcută în 2016, trupul lui nu a fost găsit în mormânt, sicriul fiind plin cu pământ și fără capac.

S-au păstrat mii de pagini din scrierile părintelui Nil. Pentru a edita această bogată operă teologică s-a constituit o asociație care tezaurizează scrierile, obiectele care i-au aparținut, mărturiile celor care l-au cunoscut.

Constantin MIHAI

Descoperirea schiarhiereului Nil Dorobanțu, a monahului exemplar al Bisericii din catacombe, cum bine puncta Părintele ieromonah Macarie Banu de la Schitul Oituz, nu a fost una întâmplătoare, ea producându-se prin contactul direct al tatălui meu, Constantin-Nicu Mihai, un luptător anticomunist, cu prima lucrare scoasă de Pr. Ionel D. Adam despre Părintele Nil Dorobanțu, *Ieroschimonahul Nil Dorobanțu nebun pentru Hristos și flacără vie a monahismului secolului XX*, o carte emblematică despre profilul acestui mărturisitor al Ortodoxiei. Puțin mai târziu, această revelație a Părintelui Nil Dorobanțu s-a întărit prin prezența didascalică a Părintelui Macarie Banu de la Oituz care, neîncetat, cu minuțiozitate și delicatețe duhovnicească, readuce în prim plan figura schiarhiereului Nil Dorobanțu, al cărui portret tronează în altarul Bisericii schitului de la Oituz. Părintele Macarie Banu promovează, cu un adevărat curaj al mărturisirii, pe Părintele Nil Dorobanțu, în pofida caterisirii sale de către ierarhia BOR în perioada comunistă – caterisire pe care o nădăjduim a fi ridicată, asemenea ca celei a Părintelui Arsenie Boca, doi stâlpi de foc ai Sfințeniei – prin apelul permanent la scrierile Părintelui Nil Dorobanțu, editate de Asociația Nil Dorobanțu, scrieri de conștientizare și de trezire a clerului ortodox, dar și a poporului drept credincios care stau într-o adormire nepermisă în aceste vremuri de încercare.

SURSE:

Cf. Pr. Ionel D. Adam, „Ieroschimonahul Nil Dorobanțu nebun pentru Hristos și flacără vie a monahismului secolului XX", Bacău, Editura Babel, 2015, p.31.

Constantin MIHAI „Preot Nil Dorobanțu, nebun pentru Hristos", publicat în Fundația Profesor Gheorghe Manu.

Bogdan Pascal
referent cultural

Ansamblul "Danubius" al Centrului Cultural "Jean Bart" - Tulcea, s-a întors cu premii din Macedonia

Două festivaluri internaționale de folclor balcanic aflate pe agenda estivală a Ansamblului folcloric de copii "Danubius", al Centrului Cultural "Jean Bart" Tulcea au adus, folclorului dobrogean și, implicit, membrilor ansamblului și coordonatorului acestora, tânărul coregraf **Cătălin Tănăsuică**, noi recunoașteri, materializate prin trofee și diplome.

Ambele festivaluri au avut loc în Macedonia de Nord, cunoscută deja, la nivel balcanic, pentru constanța cu care promovează tradițiile cultural folclorice europene și nu numai. Vorbim de *Rudina Fest 2021*, organizat în localitatea Gostivar, cu patronajul administrației locale și prin implicarea Asociației Cultural Artistice "Jahi Hasani" Chegrane, Gostivar, festival la care, delegația culturală tulceană a făcut mai mult decât o bună impresie, reușind să răpească juriului festivalului unul din cele trei trofee acordate și anume **Trofeul pentru cel mai complet ansamblu**, celelate distincții fiind câștigate de ansambluri din Bulgaria, respectiv Macedonia. Au contat, pentru jurizare corectitudinea costumului tradițional, coregrafia, dar și interpretarea vocală, solista tulceancă Ana Maria Baciu fiind cea care a cucerit inimile publicului. Festivalul s-a desfășurat în perioada 21-23 iulie, perioadă în care membrii ansamblului tulcean au susținut mai multe reprezentații pe scena festivalului și au participat și la o paradă a portului popular. "România a strălucit", au fost cuvintele directorului de festival, coregraful Zani Memedi.

Programul cultural al ansamblului "Danubius" în Macedonia de Nord a continuat, cu participarea, în perioada 23-26 iulie, la cea de-a V-a ediție a festivalului internațional de folclor "Duflla", organizat în Rashche-Saraj, regiunea Skopje, sub patronajul Ministerului Culturii al țării gazdă. Fiind vorba de festivaluri de folclor desfășurate la nivel balcanic, la ambele manifestări culturale menționate au participat ansambluri din Albania, Bosnia, Kosovo, Muntenegru, Turcia, Macedonia, Bulgaria, Serbia, Croația, România. La festivalul de la "Duflla", membrii ansamblului "Danubius", au obținut nu mai puțin decât trofeul festivalului, marele premiu fiind câștigat, în aplauzele publicului, pentru autenticitatea cu care copiii tulceni au interpretat dansuri folclorice precum "Pandelașul","Cadâneasca","Clopoțelul","Hora peste picior" sau "Sârba de la Oltina".

"Delegația tulceană a cuprins un număr restrâns, de douăzeci și unu de membri, din care șaisprezece dansatori, diferența fiind reprezentată de însoțitori și coordonatori. Acest gen de manifestări culturale care însuflețesc inima Macedoniei în fiecare vară, sunt dedicate cu precădere tinerilor și sunt extrem de serioase în ceea ce privește jurizarea. Ele sunt dovada vie că, odată cu progresul tehnic, cultura balcanică nu își uită rădăcinile, ci, dimpotrivă, simte nevoia de a și le reafirma", consideră coregraful Cătălin Tănăsuică, coordonatorul ansamblului folcloric tulcean.

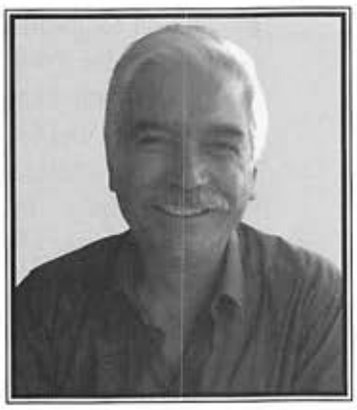

Lucru de remarcat, deplasarea copiilor în Macedonia s-a făcut cu susținerea părinților acestora, care au asigurat cheltuielile de transport. Programul de spectacole al delegației tulcene pe perioada prezenței în Macedonia a fost unul destul de încărcat, cu toate acestea delegația tulceană a prins un scurt răgaz pentru a putea vizita o serie de repere culturale din capitala țării gazdă, printre care amintim cetatea Skopje. Încheiem prin a preciza că, în viitorul apropiat, pentru membrii ansamblului "Danubius" se întrevede o nouă provocare și anume participarea, în prima perioadă a lunii septembrie, la un alt festival internațional de folclor, de data aceasta în localitatea Aivalîk, din Turcia.

Aurel IFRIM

Marcel Pavel, arhitectul cu viziune de poet

(1952-2020)

Născut în satul Beştepe, fiul unui renumit gospodar din mediul rural, liceanul tulcean, Marcel şi-a făurit un ideal, anume, ca oraşul Tulcea să devină o atracţie turistică. Nefiind un idealist incorigibil căzut victimă oniricului, el, om practic, cu simţul acut al realităţii, a reuşit să dea chip unor idei, cărora altora li se păreau greu de împlinit, dacă nu imposibil de pus în practică. Proaspăt absolvent al facultăţilor de Arhitectură din Iaşi (1975) şi Bucureşti (1978), s-a prezentat şefului judeţului Tulcea, Ioan C. Petre, - cotat ca tip dur, inflexibil, cu un proiect atât de îndrăzneţ, încât "tipul dur" şi-a dovedit ad-hoc competenţele unui şef rezonabil şi receptiv, acceptând, fără rezerve, proiectul tânărului bărbos şi pletos (o excepţie a acelor ani, când unele căpetenii politice se complăceau mai degrabă în frizeri ocazionali).

Oameni pe care Marcel Pavel i-a iubit şi apreciat: pictorii Viorel Poiată, Maria Pelmuş, Ştefan Găvenea, Keita Ibrahima. În bluză albă, prof. Sanda Nicolae

Ce voia tânărul pletos? să construiască un edificiu cultural cu numele *Casa Cărţii*. Unde? pe un teren mlăştinos, darnic în duhori pestilenţiale, care se întindea din preajma actualei Gări C.F.R., până în spatele Casei Sindicatelor. Era – zicea lumea de atunci, o propunere nebunească. Dar proiectul tânărului arhitect Marcel Pavel, avea soluţii tehnice îndelung elaborate, pe parcursul mai multor ani. *"Am plecat la facultate, cu gândul ca până la absolvire să pun la punct toate detaliile unui proiect îndrăzneţ"*, îmi mărturisea autorul peste ani. Deci în vacanţe studentul nostru nu pleca în taberele studenţeşti din Munţii Carpaţi sau la Costineşti, ori prin alte locuri menite relaxării: el consulta specialiştii în asanarea terenurilor băltoase, se deplasa în zone unde se efectuau atari lucrări, observa cum funcţionau tipurile de instalaţii şi maşini specifice, făcea zilnic măsurători şi calcule, înotând prin mlaştini puturoase, studiind, totodată şi mecanismele financiare care reglementau cheltuielile unor asemenea întreprinderi, ca la finele absolvirii studiilor universitare, să finalizeze Proiectul său. Când l-a prezentat lui I. C. Petre, respectivul l-a supus unor serii de întrebări încuietoare: pentru toate, proaspătul arhitect oferea soluţii. Şeful şi-a convocat Consiliul să pună proiectul în discuţie; Consiliul dorea ca arhitectul să le expună personal Proiectul, care li se părea irealizabil. În final, după aproape un an de discuţii, rapoarte şi consultări, proiectul a debutat. Spre mirarea tulcenilor, care vedeau cum mlaştina cu miasme se transformă într-un parc drăguţ, plin de flori. În vreme ce, pe o parte din teren se îngropau lungi stâlpi de beton armat, peste care, încet-încet, s-a ridicat una dintre cele mai frumoase clădiri ale vremii: **Casa Cărţii,** construcţie gândită de autorul proiectului şi pentru găzduirea unor expoziţii de artă plastică, concerte simfonice, cinematecă,

Biblioteca Judeţeană „Panait Cerna" Tulcea
Proiectare - Arhitectura şi documentaţia de specialitate a construcţiei. Asistenţa tehnică pe perioada execuţiei proiectului: arh. Marcel PAVEL

mici spectacole pentru copii, lansări de carte, seri de literatură.

La propunerea lui Ioan C. Petre, arhitecţii **Marcel Pavel** şi **Liviu Hamza** realizează proiectul clădirii viitorului teatru profesionist din Tulcea, din nefericire, nefinalizat din cauze financiare. Marcel Pavel a propus şi alte proiecte pentru clădirea teatrului, nefinalizate din aceleaşi motive, dar o idee pusă în aplicare, a fost Palatul Copiilor.

Ioan C. Petre a iniţiat şi alte obiective cu destinaţie culturală: Casa Tineretului, transformarea fostului Palat al Paşei, (clădire care se degradase datorită unei proaste administrări) în Muzeu de Artă, refacerea Monumentului Independenţei, precum şi transformarea unor restaurante, devenite adevărate „bombe" în locaturi civilizate, la toate proiectele, fiind invitat să-şi dea aportul şi arhitectul său preferat, Marcel Pavel.

Ioan C. Petre dobândise o experienţă deosebită în valorificarea potenţialului oferit de deltă, agricultură şi creşterea animalelor. Era atât de apreciat de familia Ceauşescu, încât l-au numit ministru. Şi astfel Tulcea a pierdut un mare gospodar tocmai când era pe cale să facă din judeţul nostru unul din cele mai dezvoltate din România. Sub toate aspectele...

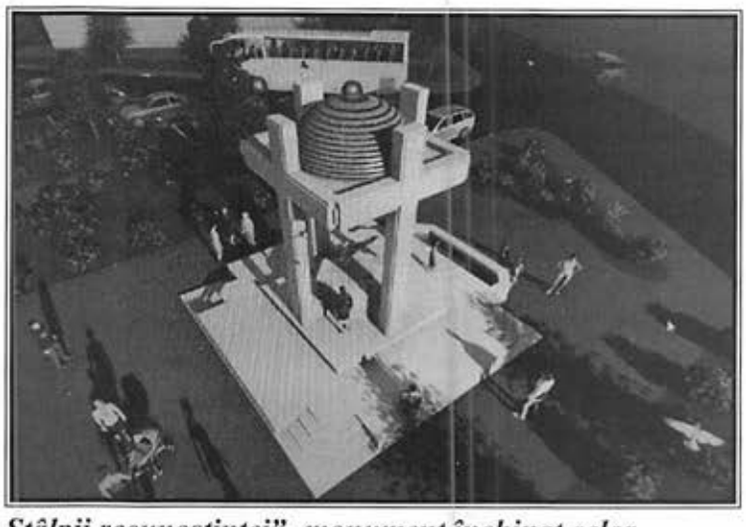
* Peste ani, Marcel Pavel împreună cu o parte din colegii săi de la Institutul de Proiectări, iniţia *Grupul Cameral al Arhitecţilor din Tulcea.* După 1990 Marcel Pavel a fost numit Director al Camerei de Comerţ, Tulcea, ulterior, vicepreşedinte al Ordinului Arhitecţilor din România - Filiala Dobrogea.

ALTE PROIECTE ARHITECTONICE PROPUSE DE MARCEL PAVEL

Centrul Social Multifuncţional
Acoperământul Maicii Domnului Tulcea

Elaborare Sudiu de Fezabilitate, Consultanţa la obţinerea finanţării guvernamentale pentru execuţie, Proiectare - Arhitectura şi documentaţia de specialitate a construcţiei. Asistenţa tehnică pe perioada execuţiei proiectului: arh. Marcel PAVEL, arh. Radu Ioan PAVEL, ec. ing. Andrei PAVEL

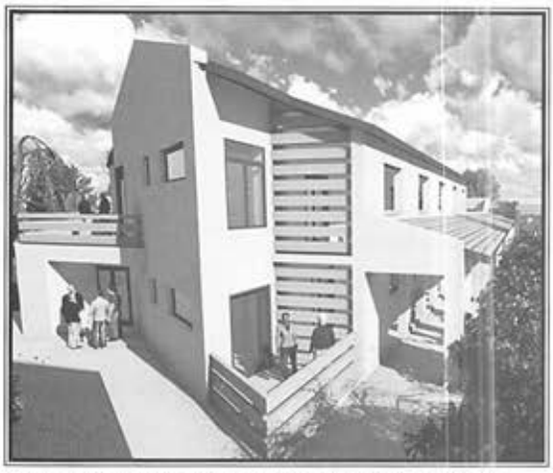
Stâlpii recunoştinţei" -monument închinat celor patru Sf. martiri de la Niculiţel: Zotic, Atal, Camasie şi Filip.

Sediu Protoierie Niculiţel - Tulcea pentru persoanele vârstnice

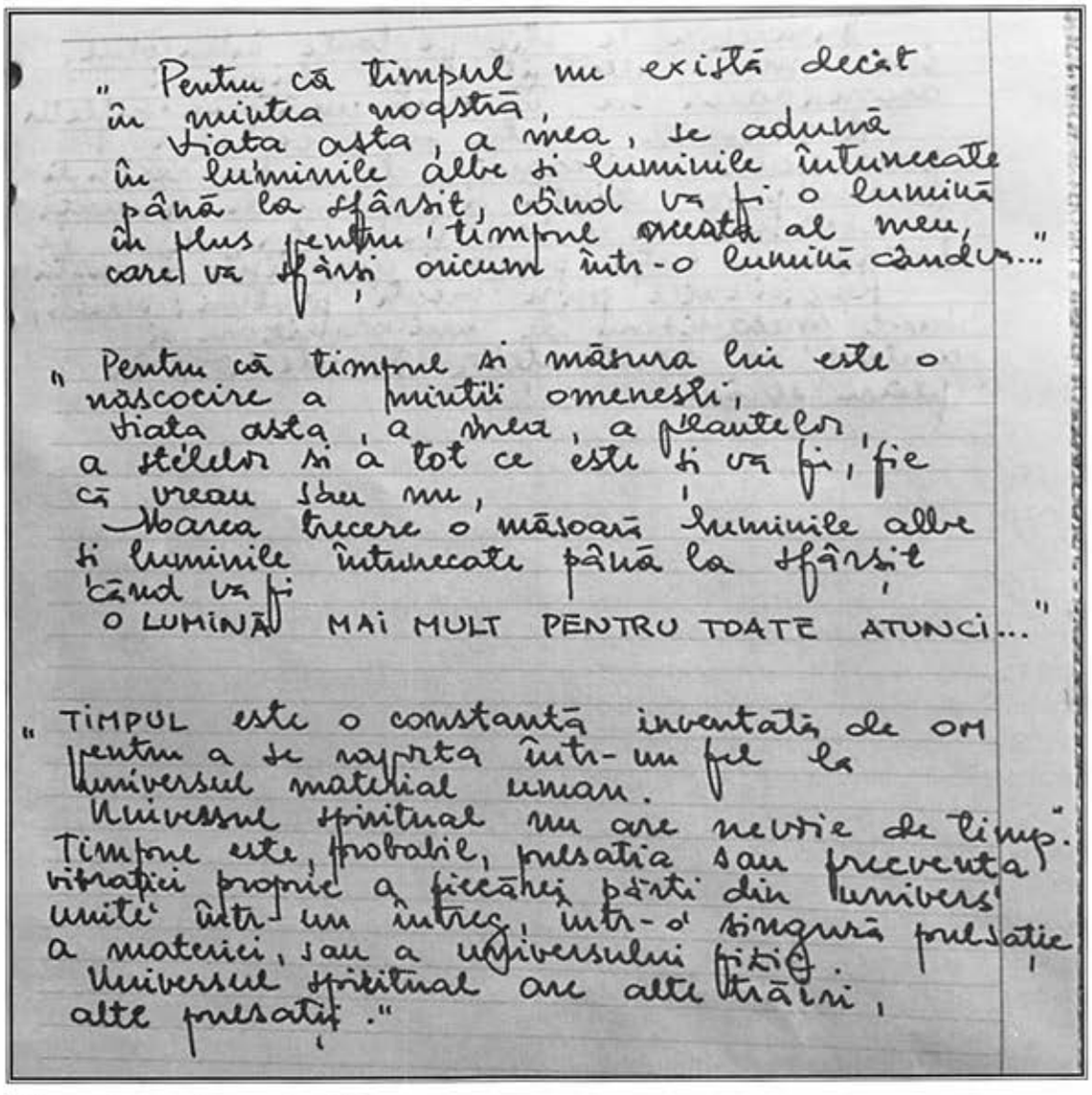

Centrul Regional Pentru Creaţii Artistice şi Promovarea Tradiţiilor Populare: arh. Marcel PAVEL, arh. Radu Ioan PAVEL, ec.ing. Andrei PAVEL

Casa Bunicilor Centru de recuperare pentru persoanele vârstnice

Dar ceea ce nu știau nici rudele sau prietenii apropiați, a fost poetul de taină Marcel Pavel. Redăm, în facsimil, versuri semnate de mult regretatul arhitect cu veritabil potențial poetic, comunicate redacției noastre de doamna Ioana Pavel, care i-a fost iubită, soție și o mare prietenă…

„ Pentru că timpul nu există decât
în mintea noastră,
Viața asta, a mea, se adună
în luminile albe și luminile întunecate
până la sfârșit, când va fi o lumină
în plus pentru timpul creată al meu,
care va sfârși oricum într-o lumină caldă..."

„ Pentru că timpul și măsura lui este o
născocire a minții omenești,
Viața asta, a mea, a plantelor,
a stelelor și a tot ce este și va fi, fie
că vreau sau nu,
Marea trecere o măsoară luminile albe
și luminile întunecate până la sfârșit
când va fi
O LUMINĂ MAI MULT PENTRU TOATE ATUNCI..."

„ TIMPUL este o constantă inventată de OM
pentru a se raporta într-un fel la
universul material uman.
Universul spiritual nu are nevoie de timp.
Timpul este, probabil, pulsația sau frecvența
vibrației proprie a fiecărei părți din univers
unite într-un întreg, într-o singură pulsație
a materiei, sau a universului fizic.
Universul spiritual are alte trăiri,
alte pulsații."

Marcel Pavel, poet vizionar:

Mâine am să mă fac LUNI.
Poimâine, MARȚI.
Și așa, din zi în zi,
Voi deveni TIMP
Care va purta un nume".

Iubito,
Îți voi da
un loc de odihnă
pentru ziua
când mă vei trece
cu zâmbetul tău
peste apa lumii
— apa zilei
apa nopții —
Să-mi aduci
să-mi aduci
despre apus.

Gheorghe OANCEA

VICTOR BAUMANN. *„IO, LISANDRU"- UN ROMAN ISTORIC ŞI DE DRAGOSTE CAVALEREASCĂ PREZENTAT ÎNTR-O FACTURĂ DIPLOMATICO – POLITICĂ DE EPOCĂ*

Istoricul, arheologul, profesorul, omul de cultură şi de ştiinţă cu titluri de Cetate, scriitorul Victor Baumann a publicat recent un roman istoric şi de dragoste cavalerească fascinant, în care determinantul evenimental istoric este fin înveşmântat cu sclipirea ficţiunii.

Este o creaţie spirituală germinată în universul erudiţiei culturale a omului de litere meticulos, riguros, cu mesaj limpede şi diamantin către cititor.

Titlul romanului este unul de document medieval - specific limbajului oficial folosit de cronicari sau în cancelariile domneşti voievodale: **„IO, LISANDRU- întâmplări din tinereţea unui cavaler moldo-vlah, povestite de el însuşi".** Scenariul narativ al autorului fluidizează spectaculos întreg spectru acţional-istoric şi cu virtuţi voinicesti ale personajului principal Lisandru- cavaler în oastea domnească a Măritului Voievod Ştefan cel Mare. Elementul binar-realităţi istorice şi ficţiune lasă impresia că scriitorul ar fi trăit acele vremuri de epocă. Lucrarea este atât de bogată ideatic, încât, după ce o citeşti, îţi trebuie un răgaz pentru a pune ordine în idei şi a încerca reflecţii critice pe mai multe paliere. În opinia mea, analizând mai atent profunzimea textului, consider că această carte întruneşte din plin atributele unui roman de diplomaţie istorică şi politică (specifică longevivului nostru domnitor Ştefan cel Mare).

Folosind ştiinţa istorică, geografică, etnografică, literară şi politico-diplomatică, scriitorul redă cu multe detalii evenimente, întâmplări, aventuri, conflicte şi lupte politice din timpul celui mai războinic voievod al valahilor - Ştefan cel Mare, sub sceptrul căruia Statul Moldova a atins apogeul dezvoltării sale. Pentru calităţile sale de strateg militar, Papa de la Roma l-a numit **„atlet al creştinătăţii".** Conţinutul romanului se construieşte în jurul unei reflecţii profunde a Slăvitului Voievod: *„Istoria adevărată o fac cei care deţin şi mintea şi sabia"*, în sensul că o ţară nu se apără numai cu sabia sau la adăpostul zidurilor de cetate, ci şi prin diplomaţie, schimb de solii, tratate de pace şi alianţe, înţelegeri negociate.

Întreg romanul este străbătut de o idee centrală/ ancoră, care sintetic s-ar putea exprima astfel: **„Diplomaţie – Demnitate - Prevalenţă în apărarea neamului şi interesului românesc".**

Această ideie este susţinută chiar de principiul moral ce defineşte loialitate oşteanului Lisandru faţă de Voievod: **„Cinstesc pe Dumnezeu, şi, după el, pe Voievodul valahilor".** Cât priveşte comunicarea interetnică şi toleranţa care transpar din roman este de amintit faptul că la Odiseea căutării şi recuperării Maricicăi (iubita lui Lisandru, răpită de tătarii de pe Volga, într-un atac violent, în localitatea Siret), participă un grup multietnic format din valahi, cumani, tătari crîmleni, genovezi, greci, un evreu, georgieni şi un armean.

În viziunea lui Ştefan Vodă, negustorii valahi dunăreni (ai lui Radu Vodă) care au plătit mercenari să lupte alături de turci în cucerirea Chiliei au făcut un act ostil demnităţii rumânilor, drept pentru care i-a şi pedepsit. În roman, cititorului i se prezintă toate genurile literare – epic, liric şi dramatic. Epicul este esenţialmente istoric, liricul defineşte mai ales planul iubirilor de cuplu - ficţionale, iar dramaticul este generat, îndeosebi, de invaziile barbare ale Hoardei tătare de pe Volga şi ale turcilor. Planul epic interacţionează puternic cu cel liric formând un corpus narativ unitar care ţine captiv cititorul până la final. Uneori se recurge şi la tehnica inserţiei memorative, mai ales la nivelul personajului Lisandru. Din roman se pot desprinde cel puţin şapte teme/ perspective critice de analiză şi anume:

1. Tema conceptuală a romanului („ursita" romanului – ficţională), pornindu-se de la un text scris în slavono- chirilică şi ajuns în posesia studenţilor Facultăţii de Istorie din Iaşi, inclusiv a autorului, prin mijlocirea preotesei şi profesoarei de istorie Anastasia Filip din Soroca. Facem precizarea că în acele vremuri, slavono-chirilica era limba oficială din biserici şi cancelariile domneşti, reprezentând primul pas spre o cultură scrisă mai extinsă. Observăm că manuscrisul de paleografie chirilico-slavonă provine din Basarabia, -element intenţionat strecurat de autor- cu prelucrare în graiul moldovenesc al epocii, în virtuţi patriotice, tocmai pentru a justifica faptul că, Ştefan Vodă a domnit peste toată Moldova istorică, ceea ce i-a justificat acţiunile politico-militare de a întări permanent cetăţile de apărare dinspre Nistru şi Dunăre.)

2. Epicul istoric- defineşte o parte din epopeea moldavă a Domnitorului Ştefan cel Mare.

3. Planul psihologic al iubirilor- în principal două (Lisandru- Maricica) şi Şefik (cuman)- Ilinca (valahă, sora lui Lisandru) şi trei adiacente: Tamara (georgiancă) – Gregorie (armean), Orman Qipceaq (cuman) - Ştefania (genoveză) şi Taca (origine cumană) căsătorit cu o rusoaică. Toate iubirile din cuplurile prezentate depăşesc orice obstacole/ prejudecăţi, fie ele etnice, religioase sau legate de alte cutume de viaţă.

4. Odiseea cavalerului moldo-vlah Lisandru, care porneşte în căutarea şi recuperarea iubitei dragi - Maricica (răpită de tătarii Hoardei, vândută într-un târg de sclavi), primind sprijin total de la Ştefan Vodă, cumanii din Crimeea, Hanul crîmlean Mengli, evreul Ruben Haim şi negustorul Gregorie Armeanu. Întreaga odisee se desfăşoară pe drumuri lungi cu trecere prin multe medii etnice, peripeţii şi trăiri emoţionale puternice.

5. Toposuri geografice şi etnografice caracteristice- toate magistral descrise mai ales cele de la Cetatea Albă, Chilia, Suceava, Siret, Crimeea şi Cracovia.

6. Rolul geopolitic şi geostrategic al drumurilor comerciale genoveze şi veneţiene. Menţionăm că Domnitorul Valah a luptat pentru dezvoltarea liberă a comerţului la gurile Dunării şi în Pont şi chiar mai departe spre „drumul mătăsii" care trecea prin Samarkand şi Buhara către marea împărăţie chineză. Conştient de faptul că aceste drumuri negustoreşti aduceau cu ele mărfuri rare, prosperitate economică, apropierea între popoare, civilizaţie şi cultură, Şefan cel Mare s-a preocupat constant de întărirea cetăţilor Chilia, Cetatea Albă, Hotinului şi Tighina. Abia, când a rămas singur în faţa pericolului Semilunei a fost nevoit să cedeze cetăţile de la Dunăre şi Nistru, reuşind să păstreze autonomia Moldovei şi fixarea pe Dunărei a graniţei dintre lumea musulmană şi cea creştin – ortodoxă. La fel s-a întâmplat şi cu cetăţile Crimeei, care au fost ocupate de turci - cei care se considerau moştenitorii Bizanţului, în trufia lor apogeotică.

7. Mijloace şi procedee artistice folosite în roman de autor (tehnica naraţiunii, comparaţii, epitete, metafore, arhetipuri, descrieri naturale şi habitate umane elevate, graiuri arhaice etc).

În epicul istoric identificăm multe evenimente reale din anii domniei lui Ştefan cel Mare. Amintim câteva: luptele de la Baia soldate cu înfrângerea regelui maghiar Matias, care dorea ocuparea Moldovei şi uzurparea tronului voievodal; luptele interne cu boierii trădători (prinderea şi anihilarea lui Petru Aron – cel care a ucis pe tatăl voievodului); formarea „oastei domneşti" din cavaleri loiali şi a „oastei cele mari" bazată pe răzeşime; constituirea Sfatului Ţării din boieri credincioşi şi cu ştiinţă de carte („aleşi pe sprânceană", dovedind calitatea de om de stat a lui Ştefan Vodă); luptele cu tătarii la Lipnic pe Nipru şi cu turcii la Chilia- ajutaţi de negustorii munteni ai lui Radu cel Frumos (ulterior pedepsiţi într-un atac nocturn la Brăila şi Târgul de Floci); organizarea şi desfăşurarea soliilor la regele polon şi Mare Duce al Lituaniei Cazimir al IV-lea Jagello şi la Hanul Crimeei - Mengli; solicitarea de către Ştefan Vodă regelui polon şi Papei de a face un front puternic antiotoman - dorinţă neîndeplinită; realizarea de alianţe prin căsătorie. Prima soţie a Domnitorului a fost Evdochia Olelcovici, fiica marelui cneaz al Kievului. Cu aceasta a avut trei copii între care şi Elena ce avea să se căsătorească cu fiul cel mic al ţarului Ivan al III-lea al Rusiei. Cea de-a doua soţie a fost Maria de Mangop- fiica Principelui Theodoro de Mangop (dinastia bizantină a Paleologilor, principat aflat sub protecţia Hanatului Crîmlean- Mengli). Prin astfel de căsătorii, distinsul nostru Domnitor a întărit legăturile diplomatice cu ruşii şi Hanatul Crimeii, putându-se apăra mai uşor faţă de tătarii Hoardei de Aur.

În planul iubirilor interferate de scriitor, personajele sunt puse în faţa unor situaţii psiho-dinamice extrem de variabile care în anumite contexte spaţiale, temporale şi evenimentale ating cote paroxistice. Stări psiho-emoţionale (puternic afective) sunt în momente ca: răpirea Maricicăi la Siret în timpul unei slujbe religioase de către tătarii de pe Volga; momentul din târgul de robi de la Vosporo (Kerci- Crimeea), când Lisandru nu-şi mai stăpâneşte emoţia şi strigă: „Maricica, dacă eşti tu, ridică marama de pe faţă"; episodul de la Rioni (Georgia) din faţa casei lui Gregorie Armeanul (cel care a cumpărat-o pe Maricica în târgul de robi, dar cu un scop nobil), când cavalerul valah emoţionat, strigă: „Maricica, fătucă dragă! Sunt eu Lisandru, am venit după tine!"; momentul apariţiei Maricicăi în costum veneţian, în casa lui Gregorie când se aruncă în braţele lui Lisandru, acesta având o stare emoţională similară cu „răul de mare"; căsătoriile religioase ale tinerilor valahi la Rioni (părinţi spirituali fiind Tamara şi Gregorie - care s-au despărţit greu de Maricica pe care au iubit-o atât de mult pentru calităţile ei morale) şi de la Mitropolia Sucevei - căsătorie religioasă onorată cu prezenţa de însuşi Ştefan Vodă; momentul când Varvara spune „taina adevărului" Maricicăi, că a fost înfiată, şi se poate căsători creştineşte cu Lisandru. De-a dreptul apocaliptic este episodul incendierii casei din Siret de către tătarii Hoardei care o ucid pe Varvara (tuşa lui Lisandru) şi slujnica acesteia Smaranda. Salvarea emoţională vine de la naşterea primului copil al cuplului Lisandru – Maricica, o fetiţă frumoasă căreia i se va pune numele Varvara şi va fi educată în cultul memoriei pentru tuşa Varvara, **reprezentând un simbol al biruinţei şi triumfului vieţii asupra morţii.**

În toate parcursurile odiseice de căutare a logodni-

cei, Lisandru este ajutat de cumanul Şefik (inclusiv părinţii acestuia) din Crimeea, astfel încât între aceştia se va lega o prietenie puternică - echivalentă unei stări de frăţietate. Încrederea reciprocă dintre Lisandru şi Şefik va conduce finalmente la căsătoria dintre Şefik şi Ilinca (sora lui Lisandru). Toate evenimentele, întâmplările, aventurile etc, se petrec pe drumuri şi în toposuri geografice descrise cu rigoarea omului de ştiinţă. Cele mai importante rute pe care se deplasează personajele sunt: Suceava – Valea Bahlui – Iaşi – Valea Prutului – Stepele Bugeacului – Cetatea Albă de pe malul drept al limanului Nistrului – Stepele cumane nord pontice – Hanatul Crimeei (cu localităţile Solkhat, Caffa, Vosporo) – Rioni (regiunea Guria din Georgia, capătul final al odiseei recuperării Maricicăi). O altă rută importantă, încărcată de evenimente istorice cu romanţări cavalereşti este: Suceava – Valea Siretului spre izvoare – traversarea Ceremuşului în Pocuţia – Silva din Carpaţii Păduroşi – Lvov – Cracovia (drumul soliei spre Palatul Wavel al Regelui polon şi Mare Duce de Litvania Cazimir al IV – lea Jagello). Mesajul Voievodului Ştefan trimis prin delegaţia vornicului Zbierea, secondat de Lisandru, la Curtea Regelui polon Cazimir de la Cracovia Jagellonă, evidenţiază cât de imperativă era alianţa cu Polonia. Cititorul este puternic impresionat de prestaţia diplomatică a Domnitorului nostru, care cunoştea registrele protocolare în cele mai mici detalii pentru a-şi instrui soliile. Din păcate jocurile politice preexistente făcute între regele polon Cazimir, cel al Ungariei Matias (care dorea subordonarea Moldovei) şi Papa de la Roma care impunea catolicizarea), l-au pus în situaţie de neacceptare pentru Ştefan cel Mare. Cât i-a stat în putinţă, vreme de 47 ani, a trebuit să chibzuiască pentru apărarea ţării între diplomaţie şi sabie.

Scriitorul Victor Baumann descrie foarte multe etnomedii, cele mai cosmopolite fiind la Solkhat şi Caffa (Crimeea, cu puternice influenţe talieneşti) sau cel de la Cracovia cu renumita Universitate Jagellonă. Acestea erau şi medii puternic culturale şi civilizatoare cu influienţă taliană, unde se putea învăţa şi în latină, greacă sau slavonă.

Trecând prin/ sau trăind efectiv în astfel de medii, nu-i de mirare că personajele create de scriitor, au ştiinţă de carte, dovedind mari abilităţi diplomatice, negustoreşti, artistice, religioase etc. Înzestrat cu arta descrierii totale a unor astfel de medii (natură, localităţi, oameni, mod de viaţă, economie, tradiţii, circulaţia monetară etc.) autorul incită cititorul la sinteze de cultură, civilizaţie şi comunicare interetnică punctate cu reverberaţii etnografice.

Despre Solkhat, de pildă, aflăm că era cel mai mare centru economic şi comercial de la Marea Neagră şi totodată capitala Hanatului Crimeei, cu străzi largi, curate, scurgere pluvială, plin de piaţete negustoreşti împodobite cu arteziene (model genovez) şi o panoramă dominată de o moschee cu cinci minarete – frumos zidită din marmură şi porfire. Casele locuitorilor aveau fundaţii din piatră şi pereţii căptuşiţi cu scânduri arse în ulei, aşezate în solzi, gradul de civilizaţie apreciindu-se şi după numărul de băi publice- hamamuri, construite după model bizantin. Locuitorii purtau fesuri, turbane, qalpaquri, quşaquri (cingători), işkelmekuri (cămăşi de in) şi consumau mult şuberek.

Ne dăm seama că, în astfel de centre comerciale existau seminţii de limbi vorbite, mărfuri pentru toate gusturile, iar în arhitectură un mozaic de influenţe bizantine, orientale şi renascentist-europene. Sala tronului Hanului Mengli era pardosită cu mozaicuri geometrizate, iar pe pereţi se vedeau ornamente florale şi texte extrase din Coran. În arhitectura romanului găsim mulţimi de cuvinte din vechiul grai moldovenesc: amu, poroclit, hurducăieli, îmbroţoşat, jelanie, sporovoit, hie, voroavă etc, precum şi expresii ale înţelepciunii populare: „zâne scoborâte din poveşti", „pentru faptele bune, Dumnezeu ne răsplăteşte cu prietenii" etc.

Întocmai ca în basmele populare cu „Feţi – Frumoşi" şi „Zâne – Cosânzene", natura participă cu dărnicie la aflarea adevărului, împlinirea faptei bune sau fericirea celor pentru care iubirea este supremă. Descrierile şi vibraţiile lirice superbe dovedesc o mare sensibilitate şi sinceritate din partea autorului. Iată câteva construcţii lirice în valoarea sublimului: „Ochii Maricicăi înotau în lacrini, iar eu le ştergeam, sorbindu-i-le cu sărutări", „Lumina dumnezeiască a bolţii cereşti ne încălzea sufletele", „Lacrimi fierbinţi de iubire părintească cădeau pe sufletele noastre", „Caleaşca se legăna graţios ca o corabie pe mare..." „Soarele la asfinţit se scălda în baia sa de jeratic" (prevestind un pericol – invazia tătară) şi multe altele, dar lăsăm cititorul să le descopere în amănunt. Încheiem prin a spune că, scriitorul Victor Baumann a reuşit o operă măreaţă cu valoare istorică, literar-artistică şi politico – diplomatică. Această carte înveşmântează într-o manieră originală substanţa literaturii istorice, mai ales că, aceste genuri de preocupări sunt mai rare şi subtil de abordat în construcţia unui roman istoric.

Evident că lucrarea prin augmentalitatea şi interesul faptelor relatate de profesorul-istoric Victor Baumann- un *conaisseur* rafinat în specialitatea ştiinţei, se recomandă spre citire şi luare aminte tinerilor din şcoli, tuturor iubitorilor de istorie şi în general a celor cu înalte trăsături şi simţiri patriotice faţă de Neam şi Ţară.

Mihai GĂLĂȚAN

George Negoescu- remarcabila carieră a unui actor tulcean... necunoscut

George Negoescu... Actor.... Cine și-l amintește, oare? Este posibil ca acest nume să rezoneze doar în memoria celor pasionați de filmul românesc de artă din vremea comunismului ori din primii ani de după Revoluție. Deși a văzut lumina zilei în orașul **Tulcea la 7 mai 1924**, nici măcar tulcenilor nu le spune mare lucru numele acestui mare actor român de compoziție. Prezență discretă, cu o prolifică activitate atât în film, cât și pe scena "Teatrului Nottara", George Negoescu nu și-a trăit viața sub semnul notorietății care, în general, vine o dată cu expunerea publică pe care o au slujitorii acestei profesii. Sursele oficiale sunt foarte sărace atunci când vine vorba de datele sale biografice. Practic acestea sunt cvasi-inexistente, iar cele puține pe care le putem găsi pe internet conțin date contradictorii.

Există o categorie aparte de actori a căror virtuozitate rezidă în calitatea lor de „aglutinant" al elementelor ce compun un spectacol de teatru sau un film. Fără ei nu se poate, munca lor este însușită de către aceștia până la nivel de filigran și totuși... ceva se întâmplă! Laurii victoriei sunt puși pe fruntea celor care, poate mai puțin înzestrați, au darul de a se face vizibili. Actorul F. Murray Abraham, un ilustru reprezentant al categoriei pe care o supunem acum atenției, câștigător al premiului „Oscar" pentru rolul Antonio Salieri din „Amadeus" (1984), spunea: „Deși am luat Oscarul, pot merge în continuare cu metroul în New York, și nimeni nu mă recunoaște. Unii actori pot considera acest lucru deranjant, dar pentru mine este ceva revigorant."

În „Dicționar de personalități dobrogene", vol. al IV-lea (2020), aflăm că actorul „...S-a născut la Tulcea. A absolvit Conservatorul de Artă Dramatică București. Desfășoară activitate teatrală la Teatrul *Maria Filotti* din Brăila". Din relatări familiale, reiese că tatăl artistului, Petre Negoescu, în timpul efectuării stagiului militar la Sulina (Marină) o va cunoaște pe grecoaica Maria Orcula cu care se va căsători în scurt timp. A existat în Tulcea și un hotel-restaurant care a funcționat până la demolările din anii `70, deținut, încă din anul 1939, de un anume Nicolae Orcula. Foarte aproape funcționa și terasa „Orcula" unde bunica celui ce iscălește aceste rânduri povestea că la începutul anilor `50, colegii săi de muncă petreceau în zilele de simbrie.

Cuplul se mută la Tulcea, unde vine pe lume George, unul dintre copii. Apoi, după o serie de escale prin țară și tot atâtea domicilii provizorii, aceștia se vor stabili definitiv la București. Se pare că George Negoescu va alege, inițial, cariera militară, urmând exemplul tatălui. Poate de aceea îl regăsim, până la ieșirea sa la pensie (sfârșitul anilor `70), angajat al Teatrului *C.I. Nottara*, ctitoria familiei maestrului Liviu Ciulei, edificiu smuls proprietarilor de drept de către comuniști, transformat în *Teatrul Armatei*. Cu trecerea timpului, teatrul a fost demilitarizat, adoptând numele pe care

Imagine din filmul „Proba de microfon"

îl poartă și azi. Actorul-soldat Negoescu refuză transferul și implicit înaintarea în grad, pentru a putea rămâne în continuare credincios scenei.

Cariera cinematografică

Naturalețea lui a fost apreciată de mari regizori ai vremurilor, mai cu seamă începând cu anii `80, atunci când, inspirați de neorealismul italian, Noul Val Francez ori de Noul Hollywood, au încercat (și în cele mai multe cazuri au și reușit) să surprindă viața reală prin pelicule *cine-verite*, cu interpretări actoricești firești, cu cadre „imperfecte" prin utilizarea camerei mobile și cu sunet captat live (priză directă). Îl regăsim pe George Negoescu pe genericul unora din producțiile cele mai importante ale epocii, pelicule ale „cinematografului paralel" care nu au avut, date fiind cenzura și segmentul limitat-poate elitist- ce i s-au adresat, mare succes comercial. Excepții există, desigur, iar printre acestea menționăm „Totul pentru fotbal", regia Andrei Blaier (1978) și celebra comedie „Secretul lui Bachus" de Geo Saizescu, (1984), unde Negoescu joacă un simpatic administrator de bloc.

În 2008, la solicitarea Asociației de profil din cadrul Uniunii Cineaștilor, 40 de critici de film au răspuns la întrebarea „care sunt cele mai bune zece lungmetraje de ficțiune românești produse în România în intervalul 1912-2007?". În acest top, alături de „Reconstituirea" lui Pintilie sau „Pădurea spânzuraților" de Ciulei, se regăsește și „Proba de microfon" de Mircea Daneliuc, film realizat în 1979, cu Tora Vasilescu și Mircea Daneliuc în rolurile principale.

Tatăl protagonistului, mereu de partea fiului (căruia îi face, de exemplu, semnul "O.K." după ce se întâlnește dimineața cu o prezență feminină în holul apartamentului), este Geor-

ge Negoescu. Filmul a fost incomod pentru autorităţile vremii. Nu se discută nimic despre construcţia socialismului, personajele frizează imoralitatea, apar scurte scene de nuditate, iar unele cadre par greşite, dată fiind apropierea de zona reportajului.

Un exemplu asemănător este cel al peliculei „O lacrimă de fată" de Iosif Demian, realizată un an mai târziu, cu Dorel Vişan şi cu George Negoescu în rolurile principale. Filmul a intrat în competiţia *Un certain regard* pentru premiul *Camera d'Or* de la Cannes în 1982, fiind selectat dintr-o listă ce cuprindea 13 filme româneşti, conform spuselor regizorului.

„*O lacrimă de fată* (...) este unul dintre cele mai originale filme româneşti realizate în timpul comunismului, polemizând prin stilul său modern şi energic cu falsitatea care caracteriza cinematografia oficială a vremii."[1] (Ionuţ Mareş, critic de film)

Filmul, bazat pe o nuvelă de Petre Sălcudeanu, urmăreşte doi anchetatori (Vişan şi Negoescu) în investigarea unei crime petrecute într-un sat din Ardeal. Ca şi în cazul „Probei de microfon", „O lacrimă de fată" nu a fost pe placul ideologilor comunişti.

Cristian Tudor Popescu explică de ce: „În *O lacrimă de fată*, răul nu se opreşte la conducerea de partid. O întreagă societate alege să trăiască în minciună, furt şi, în cele din urmă, crimă, în cârdăşie cu Partidul, ca să-i fie bine. Un film fără nicio iluzie, cu personaje puternice, greu de uitat, *O lacrimă de fată* îţi lasă un gust dur şi amar care se simte şi dacă îl vedeţi astăzi."

(Această capodoperă cinematografică poate fi urmărită în prezent pe platforma Netflix)

În 1982 acelaşi Iosif Demian realizează „Lovind o pasăre de pradă"- partea a doua a proiectului anterior, în care se încearcă un artificiu surprinzător: Vişan şi Negoescu fac schimb de roluri, în favoarea celui din urmă, pus acum în centrul naraţiunii. În fine, un al treilea film, „Bunicul şi o biată cinste" (1984) completează seria.

Mult timp după 1989, lui Iosif Demian- director de imagine devenit regizor de film- îi va apărea filmul „Baloane de curcubeu" care, la vremea realizării lui (1982) a fost oprit cu totul de cenzură. Şi aici îşi susţin cu măiestrie partiturile actorii preferaţi ai cineastului, printre care se numără -cum altfel?- şi George Negoescu.

Îl mai găsim în distribuţiile filmelor „Domnişoara Aurica" (1986), regia Şerban Marinescu, „Cel mai iubit dintre pământeni (1993), regia Şerban Marinescu şi „Crucea de piatră" (1994) de Andrei Blaier.

În legătură cu modestia ce i-a caracterizat întreaga viaţă, oferind o posibilă explicaţie pentru anonimatul sub care a preferat să se ascundă, Petru-Liviu Negoescu, fiul artistului, scrie pe blogul personal:

Tata nu-şi pusese plăcuţă pe uşă, cum era moda vremii: „Arhitect Ion Popescu", sau „Vasile Mihai" şi dedesubt: „Inginer". Nu, însă scrisese mic, undeva pe un spaţiu meschin ataşat butonului soneriei, pe un cartonaş aproape invizibil: „George Negoescu – Actor". Nu vedea nimeni nimic, bineînţeles. Modest şi recunoscându-şi limitele nu voia să se facă mare caz de profesiunea lui, mai puţin obişnuită.[1]

Dar totuşi, a scris. Chiar dacă „...pe un cartonaş aproape invizibil". Aşa cum, la fel de modest, ca într-un basm de Ispirescu ce seamănă izbitor cu „Regele Lear", s-a risipit asupra filmului românesc de artă, în sobrietatea-i metaforică, uneori plictisitor de intelectualizată, precum *sarea în bucate.*

În filmul „O lacrimă de fată", anul 1980

Bibliografie:

Călinescu, Constanţa/Culicea, Vanghele/Faiter, Ion/Gheorghiu, Adriana/Păvăloiu, Mariana/Tavitian, Anaid /Timofticiuc, Eugenia- „Dicţionar de personalităţi dobrogene. Volumul IV. Artă teatrală şi cinematografică, bibliologie, jurnalism, literatură, muzică", ed. Ex Ponto, 2020; Corciovescu, Cristina- „Criticii au ales - Top 10 - Cele mai bune filme româneşti"- Agenda LiterNet, revista HBO, octombrie 2008; Dima, Ligia- „Tulcea - oraş turistic", articol apărut în „Ziua de Constanţa", 15 august 2018; Epure, Adrian- „Din culisele cinematografiei". *Cum a ajuns regizorul Iosif Demian la Cannes* îmbrăcat într-*un frac „ciuruit" de gloanţele Comisarului Miclovan*„Adevărul", 2 martie 2018; Mareş, Ionuţ- „O lacrimă de fată. Polemizând cu falsitatea", Ziarul „Metropolis"- cotidian cultural, 30 ianuarie 2015;

Resurse web:
https://gandurizob.wordpress.com/
https://www.imdb.com/?ref_=nv_home
https://www.digi24.ro/magazin/timp-liber/film/cinematepeca/sambata-la-cinematepeca-o-lacrima-de-fata-mai-mult-decat-un-film-politist-1143825
https://gandurizob.wordpress.com/

Bogdan PASCAL

Concursul Naţional de Poezie „Panait Cerna", ediţia a XLVI-a

Poesis, cu sens

Ediția din anul 2020 a Concursului Național de Poezie "Panait Cerna", Tulcea, a XLVI-a, lansată în 21 septembrie a.c., cu termen de comunicare publică a rezultatelor la data de 24 noiembrie a.c., s-a bucurat de un larg ecou în rândurile creatorilor de poezie, însumând un număr total de 222 de participanți, din majoritatea județelor țării, cât și de peste hotare: Italia, Belgia, Republica Moldova, patru dintre aceștia fiind descalificați, formal, pentru neîndeplinirea criteriilor de admitere în concurs.

Concursul este organizat de **Centrul Cultural "Jean Bart" Tulcea** și, potrivit regulamentului, se adresează creatorilor care nu au debutat editorial cu volume proprii de poezie, de asemenea un criteriu fiind respectarea unei limite minime de vârstă, de 16 ani. Caracterul național al concursului este înțeles prin cerința ca poemele să fie redactate în limba română, în generalitatea sa, desigur, cu respectarea regulilor de gramatică, iar deplina libertate de creație a autorilor este înțeleasă în sensul de libertate a temei, stilului și formei, atâta vreme cât creația poetică în sine nu are caracter obscen-mizerabilist.

Juriul concursului a fost constituit din scriitorul Ovidiu Dunăreanu, în calitate de președinte, criticul literar Diana-Dobrița Bîlea (membri ai Uniunii Scriitorilor din România), doamna drd. Elena Bălășanu, iar în calitate de secretar, fără drept de vot, Bogdan Pascal, referent în cadrul Centrului Cultural "Jean Bart" Tulcea.

Apreciem în mod deosebit implicarea inspectoratelor școlar-județene din întreg cuprinsul țării, numărul mare de liceeni participanți fiind un semn că poezia se bucură de un imens rezervor de energie creatoare pe baza căruia se va constitui viitorul literaturii române, înțelegând prin acest lucru și susținerea discretă, dar esențială, a profesorilor de limbă și literatură română.

Creațiile prezentate de participanți la ediția curentă au îmbrățișat o largă varietate de stiluri și forme, majoritatea participanților preferând versul liber, într-o manieră narativ-simbolică, sau explorând un univers valorificat pshilogic prin repere metroculturale. Aici membrii juriului au remarcat tendința spre tonuri sumbre emoționale sau simbolice, de teme derulate într-un univers de discurs promiscuu, care, din punct de vedere literar nu aduc nici o valoare în sine creațiilor, ci doar obturează orizontul acestora, foarte multe creații, cu autori diferiți, manifestând nuanțe vădit mimetice. De asemenea încercările de scriere creativă au fost relative puține,

dar consistente, totuși, dacă nu li s-a putut reproșa lipsa de imaginație, ele nu întotdeauna au avut mesaje nuanțate, capabile să ghideze atenția cititorului. Referitor la autorii care au participat cu poeme scrise în manieră clasică, indiscutabil, chiar și la cei mai buni dintre aceștia s-au remarcat elemente de disonanță, mai mult sau mai puțin grave, privind respectarea regulilor de prozodie, fapt care, pe lângă valențele inestetice formale, dovedește, din partea autorilor, o grăbire a compoziției spre alegeri de cuvinte sau expresii prea ușor de anticipat, adeseori creațiile lor alunecând în jocuri de cuvinte fără profunzime.

Astfel încât, în acordarea premiilor, membrii juriului au urmărit, nu doar bogăția de conținut, a libertății de expresie, cât și valoarea literară a creațiilor, anul acesta, dat fiind numărul mare de lucrări, organizatorul, Centrul Cultural "Jean Bart" Tulcea, suplimentând fondul de premiere cu două Premii Speciale ale Juriului.

Premiul "Panait Cerna", în valoare de 1000 de lei, a fost decernat domnului Cristian Andronic, din raionul Telenești, satul Ciulucani, Republica Moldova, de data aceasta premiul fiind acordat pentru maniera în care autorul a reușit să își transmită mesajul prin prisma poeziei clasice.

Premiul "Ars Poetica", în valoare de 700 de lei, a fost atribuit doamnei Andreea-Iuliana Petcu, absolventă a Facultății de Litere din cadrul Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași. O găsim prezentă în publicațiile "Luceafărul de dimineață", "Apostrof", pe platformele "O mie de semne" și "optmotive", a participat cu lecturi publice la Salonul de literatură Junimea; "Poeți la Meru", ediția a IV-a, dar și la FILIT: "Turist în Iași. Acasă pentru cei plecați", ediția a VI-a, respectiv "Nepotu' lui Thoreau", ediția a VII-a (Noaptea Albă a Poeziei). De asemenea ca recunoaștere a talentului său literar a mai primit premiul revistei "Luceafărul de dimineață", Poezie tânără, ediția 2018, Premiul II în cadrul Concursului Național de Poezie "Ion Chichere", ediția 2018, Premiul II în cadrul Festivalului de poezie "Constantin Conachi".

Premiul "Euterpe", în valoare de 700 de lei a fost a fost decernat doamnei Cristina Mihaela Nan, din Craiova, ea studiază, ca masterand, limba și literatura

română în cadrul Universității din Craiova, o poetă care preferă un vers alb, ușor criptat pe un fir narativ abstract.

Unul dintre cele două Premii Speciale ale Juriului, acordate suplimentar, anul acesta, față de configurația anunțată a premiilor, în valoare de 500 de lei fiecare, a fost acordat constănțencei Mara Mihai, ea este studentă a Facultății de Arhitectură de Interior, din cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu", un talent deja confirmat prin premii obținute la diferite festivaluri și concursuri de literatură, unde s-a făcut remarcată atât pentru traduceri poetice, cât și pentru eseistică. A obținut Premiul I la Concursul Național de Creație Literară și Artistică "Colocvii Blagiene" (2015), premiul III, același concurs, secțiunea creație în limba engleză (2015), s-a remarcat ca finalistă a concursului internațional "Marco e Alberto Ippolito", secțiunea eseu (2016), prin Premiul Special la concursul de literatură "Ion Barbu-Dan Barbilian" (2017), dar și prin mențiunea primită la concursul "Literatura ca abilitate de viață" (2016).

Cel de-al doilea Premiu Special al Juriului a fost oferit poemelor prezentate de Mălina-Alexandra Lipară, din Buzău, ea este studentă a Facultății de Litere din cadrul Universității "Babeș Bolyai". O regăsim cu lecturi la Institutul Blecher și StudentFest, cu participări în cadrul proiectului "La feminin", realizat de 7 Arte în parteneriat cu Institutul Blecher, cu poeme publicate în reviste precum "Apostrof", "Bucovina Literară", "Literadura", precum și pe platformele online " O mie de semne" și "Poetic Stand". Mai adăugăm că în 2019, ea a obținut premiul I la festivalul LicArt, iar anul acesta creațiile sale i-au adus alte două premii I la festivalurile de poezie "Porni Lucefărul" și "Nicolae Labiș".

Premiul "Aegyssus", în valoare de 500 de lei, distincție adresată cu precădere tulcenilor, dar și celor care valorifică în scriitura lor valențe ale patrimoniului etnic, istoric, cultural sau natural al Dobrogei, își acordă prestanța, pentru a doua oară de la înființarea sa, tulcencei Mihaela Belacurencu. Ea urmează cursurile Facultății de Psihologie, din cadrul Universității, "Titu Maiorescu", din București, fiind a doua distincție pe care o primește ca participant la Concursul Național de Poezie "Panait Cerna", în cadrul căruia, la ediția din 2014 a primit distincția Mențiune I.

Anul acesta, distincția Mențiune I, în valoare de 400 de lei a fost acordată domnișoarei Mara-Alexandra Nemeș, din Târgu Mureș, elevă în clasa a X-a a Colegiului Național "Unirea", poeziile sale, cu vers alb și narațiune bine conturată făcându-se, dealtfel, remarcate și în cadrul celei de-a XX-a ediții a Concursului Județean de Creație Literară "Serafim Duicu", prilej cu care autoarea a obținut Premiul I.

Distincția Mențiune II, în valoare de 300 de lei, a fost acordată concurentei Anda-Maria Benția, elevă a Colegiul Național „Ion C. Brătianu" Pitești.

Avem deosebita plăcere de a adresa un salut de bucurie tuturor participanților, maniera în care aceștia au răspuns chemării concursului nostru, un concurs care li se adresează în întregime, dovedind cu prisosință, că poezia în sine, e o dimensiune a culturii universale, mereu prezentă în provocarea orizontului uman.

În continuare, vă prezentăm, ca o mică oglindă a ediției de anul acesta, câteva din creațiile prezentate de autorii premiați cu acest prilej.

Referent cultural Bogdan PASCAL

Cristian Andronic - Premiul "Panait Cerna"

Melancolie de vară

Am scris atâtea versuri în rătăciri sublime
Și am uitat cu totul că după orice scriu,
Ceva se stinge-n mine, și ce rămâne viu
E doar o amăgire că sunt și-mi este bine.

Și Beethoven răsună în note de tăcere,
Iar după geam mai plouă și fulgeră ciudat.
Nimic nu voi întoarce din ceea ce am dat,
Că nu se-ntoarce clipa, oricât de mult i-ai cere.

Încă citesc Esenin în baruri de pe stradă,
Iar ploaia e mai caldă decât ce simt acum,
Cât de frumos, iubirea devine mascaradă,
Iar cuplul își alege, în taină, un alt drum.

Sărută-mă, tristețe, rămâi la mine-n sânge,
Doar tu poți înțelege de ce poeții scriu!
Gorunul plânge-n Blaga, că i-a ajuns sicriu,
Și simt cum și pe mine, în frunza lui mă strânge...

Poem de dragoste, lumina

Se prăbușește frunza, peste întreaga viață,
Și toamna intră-n fibre, și în priviri febrile,
Lumina se răstoarnă în coasta unei zile,
Și-n ea nu se mai simte, nici urmă de speranță.

Acest poem fierbinte, de dragoste cumplită,
Va fi furat de noapte, și-o să-l ascundă mult.
Când nu am somn, nici pace, rămân să îl ascult,
Iar mâna mea, îl scrie, în tremur, obosită.

Aceste stele care, răsar de-asupra noastră,
N-aduc decât răceală, și-un ideal, departe,
Precum întreg apusul, într-una ne desparte,
Furând lumina caldă, ce ne-a surâs albastră.

Şi vor veni cu ceata, poeţi, peste o mie,
Să scrie de iubire, să lupte-n bezna toată,
Dar dintre toţi, doar unul, va şti, şi o să poată,
Din dragoste, lumina, s-o strângă-n poezie.

Casa cu stări

Maşina de scris zace în cameră de la parter,
Se trezeşte frumoasă şi umblă tăcând,
Miroase parfumurile timpului efemer,
Amintindu-şi de 16 decembrie, tremurând.

În stânga citeşte, priveşte în părţi,
Usucă flori de dovleac. Cât adoră macii!
Caişi şi gutui stau ca semne, în cărţi,
Şi plânge-n mansardă, cum plâng şi copacii.

Când toamna se lasă, şi frunze lovite,
De vreme şi frig, se opresc pe pământ.
În alta probează rochii boţite,
Şi ridică tot praful, dansând.

În dreapta, cântă la pian,
Lumina pătrunde, ea strigă „ Băiete,
Aştept răsaritul şi-apusul!", spontan,
Iar notele triste, cad pe caiete.

E singură-n casa atâta de mare,
Ea scrie, dansează şi plânge frumoasă!
Are camere pentru fiece stare.
„Intraţi, simţiţi-vă ca acasă!".

Andreea-Iuliana Petcu - Premiul "Ars Poetica"

I

Când rămânea singură
îi era teama că toţi muriseră
memoria îi silabisea mecanic numele
când visa că şi-a spart capul
lupii începeau să vorbească
ea ţopăia aiurită
şi îşi mesteca limba
luna revărsa asupra ei bucuria din lethe

II

Am vrut să-ţi prind o urmă de lumină
şi să contruiesc o fântână lângă tine
ca atunci când îmi întind braţele să nu te pot cuprinde
tu să spui lumii sora mea are chip de moartă
şi să împărţim singuri pâinea
pe care o ascundeai
când visam sa fim într-o coajă de nucă
dorm ziua
ca să visez cuvinte ce înalţă luna în locul în care
am copilărit până să ma descalţ
sângele nostru o să se şteargă
şi parcă m-aş mai naşte o dată
pe pleoapele tale când plângi
lacrima să-ţi fie mai caldă
din adunarea noastră să rămână doar simbolurile
pe care le-am crescut de mici şi le-am spălat în ploaia de vară
pentru iubirea pe care ţi-o port
am construit o fântână în care groparii aruncă pământul
atunci când eu îţi strig nimic nu se aşterne în palme
să îmi astup gura cu morţile pe care le-am pus în faţa noastră
şi mi se face dor de gustul laptelui de la care mama te-a oprit
când am spus că voi veni mai devreme
înnodându-mi cordonul ombilical pe după gât
am vrut să-ţi prind o urmă de lumină
şi am plecat să dorm
cordonul mă strânge
toarnă apă în fântână fynn

III

Începusem *Lettera alla madre*
dar mintea mea citea poemul ca în faţa unui cimitir
te-am găsit dormind cu uşa încuiată pe un ger uscat
trupul tău nu mai voia să fie acoperit
nu mai vorbeai de când visasem satul schimbat
şi nu mai aşteptai decât ziua în care o sa îţi cadă tot părul
visurile tale rămân ca făpturile din adâncul oceanului pentru mine
iar naşterea ta o cană cu ceai şi o coajă de pâine
nu am să ştiu altceva în afara primei tocăniţe de cartofi pentru care ai plâns
a stiloului înfipt în mâna fratelui tău
dar tu nu îţi aminteşti nimic care să te facă să râzi
aş zice că nu cunosc mai mult decât nouă luni de lumină ce nu pot fi înlocuite

La noi ninge tot mai rar
şi nu cred că voi putea vreodată să te iubesc
cum o face micul Quasimodo
dar aş mai locui măcar o zi în burta ta.

(...)

Cristina Mihaela Nan - Premiul "Euterpe"
I
astăzi într-o poezie adâncă
tot caut despre tine
încerc orbeşte să mă întorc pe unde ai fost
ca şi când ai fi lăsat inconştient
o aţă roşie în urma ta
şi fără să ştii te vizualizez
din momentul în care ne-am întâlnit prima oară
până în copilărie
în aşa-zisa odaie

acolo fumam ţigări
şi scoteam din noi amintiri urâte

pe tine te băteau în copilărie
şi îţi era frică de întuneric,
plecai sprijinit cu spatele de gardurile vecinilor şi cu pupilele dilatate la maxim

în casa mea intra lumina şi stătea aprinsă
în jurul ei se vorbea despre tine
uneori deschideam uşa şi rămâneam la poveşti mult cu mine

firele astea roşii mi se înfăşoară de glezne,
îmi închipui acum o realitate paralelă
ca şi când viaţa mea
încă se desfăşoară în respiraţia ta grea
pe aceeaşi aţă roşie

tabieturi, ţigări, alcool şi poezie pentru o viaţă mentală sănătoasă
şi-o odaie cu oameni îngenunchiaţi în care m-am ridicat să strig după tine,
nu te-am luat de mâini,
am închis pleoapele
şi am păstrat în mine ca o plantă nesemănată
un anotimp

în care discuțiile despre vreme ar fi putut exista și la noi.

II

ce ești tu
aș trece în imaterial
printr-o sită în care mi-aș băga degetele
să grăbesc procesul

să se aleagă ce e de păstrat
și ce e de dat la o parte să rămână
ca spuma mării deasupra

și apoi te-aș cerne iar
până nu ar mai rămâne mare lucru
și cu acel puțin lucru
ți-aș da un brânci și ți-aș zice:
mergi
că ți-am lăsat esența.

III

eu sunt apa aia din pahar pe care o fixez și nu îi înțeleg substanța,
de care nu mă pot desprinde
si de care niciun dumnezeu nu se va apropia vreodată.

doar mâinile devin singura rugăciune în existența mea,
înfățișarea dumnezeului ce niciodată nu mi s-a arătat
Cu ele fixez gesturile devenirii mele

Viața mea e un pahar cu apă de care nu mă ating.

(...)

Mara Mihai – Premiul Special al Juriului

1.

aș minți dacă aș spune că aceste atrocități nu mă ung pe suflet-
ascunderea prin scorburi, statul cu lunile sub straturi groase de zăpadă
cu un deget sapi o gaură îngustă și lungă până la soare și tot cu unul încerci să
îți îndeși un ochi și încă unul, vrând să simți că trăiești
și-ți muști buza care tremură te sprijini de cotul drept și te
înjumătățești.
păstrezi jumătatea bună și curată
încrețești din jumătate de nas, muști cu jumătate de dinte încerci să sari într-un picior
spre casă cazi
în mahalaua asta, în dezordinea asta mondială și în acest dureros balamuc de energie,
unde
toată lumea vrea să facă câte ceva și să facă și să facă și niciodată să
desfacă să simtă să audă sau să
tacă
aruncam câte o coajă de banană lângă mare și găseam câte o scorbură nouă dar
în zăpadă e greu să îți faci prieteni noi, dar niciodată mai greu decât
deasupra

2.

îmi întindeam picioarele în nisip ca o păpușă comunistă cu ochi tâmpi și mari care te
înlănțuiau atunci când afară (fulgera?)

păpușile nu au numărat niciodată pescărușii pe malul mării și nici nu au
simțit ce simt eu acum
număr etaje de clădiri mă minunez de disciplina apei atunci când se întoarce mereu la picioarele mele și
mănânc cornulețe cu rahat.
îmi plăcea să aud liniștea și să văd câte un cuplu noaptea umblând pe străzi
care s-ar învârti de câteva ori s-ar iubi de mai multe, ar pleca
nimic din toate astea păpușa 'ceea n-ar putea vedea
stă cu picioarele alea ca o țăpușă pictată și rânjită și înțepenită în lemnul putred
nu știi niciodată la ce să te-aștepți de la oameni, dar
lemnul rânced e mereu la
fel.

Mălina-Alexandra Lipară – Premiul Special al Juriului

***
acum când un bărbat divorțat de 39 de ani
crede că dragostea pentru o tânără de 19 nu e
cel mai bun lucru care i se poate întâmpla

inima mea plutește
într-un acvariu cu pești piranha

și tu dormi bei ceai citești
sau faci dragoste cu altcineva

aș vrea să adorm pentru foarte mult timp
să mă trezesc undeva în siberia
într-o căsuță cu șemineu și covoare pufoase
planeta-mamă după iarna nucleară
doar eu zăpada singură mereu
singură la absolvire singură la urgențe
mai puțin singură după ce te-am cunoscut
apoi singură din nou
eu singură mereu într-un costum de astronaut
orbitând în jurul unei amintiri din viitor
vacanță grădina japoneză din tokyo zâmbești
la poză am vată de zahăr în păr și sunt fericită
căsuța din siberia doar eu și mașina de scris
la care bat zilnic poeme despre cum

uneori îmi doresc
să fi fost niște oameni simpli de la țară
și cea mai mare grijă cine se trezește
să hrănească păsările de dimineață

și zăpada

***
Când nu mai rămân decât subiectul controversat
și certitudinea că nu plătim aceleași facturi,
e timpul să te apuci de literatură și filme.
Dacă în după-amiaza asta ți s-a deschis televizorul
pe National Geographic și ai fost mișcat de
imaginea unui pui de urs polar plutind
neajutorat pe o bucată de gheţar desprinsă,
eu nu am de unde să știu. Dacă distanța imperceptibilă
dintre iubire și siguranță te-a făcut să nu mai suporți
și să schimbi canalul, pot doar să îmi imaginez și să scriu.

Am vârsta a tot ce ne desparte şi
inima mea, care se întinde 466 de km,
urcă-te acum la volanul unui Jeep şi
pe măsură ce înaintezi, o să se strângă în jurul tău
ca un airbag, să te protejeze de bătrânețea care vine.
Despre mine, pot să învăț să gătesc, să schimb rezerve
la aspirator, să curăț cartofi cu puterea minții,
că sunt tânără şi tinerii învață repede. Doctorul mi-a spus
că există posibilitatea să fie nevoie să trecem la dializă.
N-am nevoie decât de multe lichide şi de un bărbat
care să-mi traducă poeții germani. Există posibilitatea
să fie nevoie să te uit pentru totdeauna, sau doar
încă 20 de ani, până o să ne întâlnim din nou şi o să devin
soția adulteră. Cât de firesc, să poți să scrii poezie
şi să nu-ți folosească la nimic.

patru fără un sfert dragostea mea ce faci tu acum te-a întrebat şi Mazilescu

de cine îți lipeşti tu umărul
uşor la raionul de electrocasnice
zilele astea oare ne-am
spălat vreo dată pe dinți
simultan
ce faci tu când se ceartă vecinii mei
ce fete tinere şi frumoase mai iubeşti
cum să-ți spun ştiu
că nu te preocupă
dar sunt mai murdară
decât câmpurile pline
de noroi pe care aleargă
soldații din Afganistan de
când m-a atins altcineva
cred că aş fi vărsat
dacă i-aş fi auzit şi
respirația dragostea mea

Mihaela Belacurencu – Premiul „Aegyssus"

Locus

Casa copilăriei mele, apartamentul ăla
în fața căruia găseam pisici şi prindeam libelule,
aleea pe care am râs prima dată din amintiri,
seara în care mă jucam cu o fată,
uscătorul din care luam iarna sania,
să o scrijelesc de borduri şi să-mi iau avânt,
sufrageria în care tatăl meu
ne-a învățat să confecționăm
avioane AK47 din hârtiile mototolite de pe jos,
bucătăria în care mama mea a râs demonic la întrebările mele,
pe vremea când şireturile erau ininteligibile şi
încurcate,
dormitorul în care am deschis ochii pentru prima dată
şi am văzut zăpadă, ger
şi un calorifer electric mic, care nu era suficient
pentru multele mâini degerate
ale fraților mei, ale mele;
părinții se încălzeau privindu-ne

plângând şi strigând că ne doare,
după multe ore de sanie şi expediţii până la capăt
de cartier.

juliţi, murdari, înfometaţi,
eu şi fraţii mei ne încălzim
prin înghesuială.

Visări în două cadrane

Stau pe malul curţii
şi mă uit la fluviul nesfârşit.
În mijloc e căsuţa din spatele casei.
Mama mea vitregă nu mă lasă să aduc pe nimeni.
Mă plângeam cuiva că am doar cadă,
ca mai apoi să dau perdeaua şi să găsesc ţevi
şi capete
de duş.
Acum pot să mă spăl din ce parte vreau.
Mă joc pe malul curţii cu panourile solare,
dar le scap în apă.
Mă arunc pe unul dintre ele, iar pe celălalt îl apuc în mâna stângă.
Curentul mă ia mai în adânc şi mai la dreapta.

e 22:30 şi mă aşez din nou pe malul curţii,
voit de data asta.
Din spuma fluvială se aud copii mergând pe bicicletă,
peşti care găuresc asfaltul cu sunetul lor de pickhammer
taca-taca, taca-taca,
e 22:30 şi am înlemnit
la sunetul maşinii de spălat, maneaua din curtea vecină,
la clickurile şi tastele din cameră.
Cuvintele se învârt în maşina de spălat.
Lasă- îmi zic- o să miroasă frumos.

Mara-Alexandra Nemeş - Menţiune I

#Yogaflow

mă trezesc deseori dimineaţa şi mă întreb
pentru ce trăiesc azi
erau vremuri când altceva nu exista în afară de o foaie şi un creion
însă mi-am dat seama că nu îmi ţin de urât
aşa că m-am trezit ca să mă întind pe salteaua de yoga
şi să nu mă gândesc la nimic

ştiu pare imposibil să ai mintea goală şi plămânii plini
dar dacă ai tăcea din gură în loc să taci din inimă
ai vedea câtă linişte e în tine
atâta linişte încât nu aud că bate cineva la uşa de materie cenuşie
sau că ploaia îşi izbeşte capul de geam ca un beţiv căzut la maginea trotuarului
aud totuşi că am rămas singură
şi e aşa de bine

spune-mi cum te simţi
sau nu îmi spune lasă-mă să îţi citesc gândurile
rămâi acolo în child pose şi supune-te
asta ştii să faci cel mai bine

e amuzant că ai impresia că mă poţi păcăli
gândindu-te la mine ca la un forever alone şi să te prefaci că ţi-e milă
însă sunt mai liberă decât ai fost tu vreodată stând în poziţia de warrior
şi privind înainte

#Regulasalvatorului

uită-te în stânga şi-n dreapta înainte să faci vreun pas greşit
asigură-te că rămâi un erou înainte să cazi şi tu
la pământ
ce privilegiu să te pot ajuta şi totuşi
ce blestem
însă aleg să îmi respect datoria
de salvator

e un jurământ al fiinţei mele
acela de a nu te lăsa zăcând
ca jurământul unui soldat care calcă pe front
cu promisiunea că niciun om
nu rămâne în urmă

şi dacă printre oameni mă număr şi eu
mă dau cu totul acestui pământ de boli şi de durere
de carne tăiată şi sfâşiată
între dinţii unui nor de praf
de pulbere de oşti
rămânem noi doar o bucată de şosea asfaltată de saliva cerului
a cerului gri şi umed şi rece

însă aleg să privesc la soare şi să îmi spună el cât e ceasul
e ceasul ridicării
şi trebuie
să te scoli din patul suprapopulat

mi-e atât de frică să rămân în picioare
încât tremură pe mine fiecare celulă epitelială
fiecare picătură de transpiraţie uscată într-un zăcământ de sare
însă mă simt onorată să mă lupt pentru voi
şi să spun bună ziua
celui mai puternic duşman
să îl dobor de pe umerii voştri
ca pe o lipitoare transparentă prădătoare
apoi să îi spun politicos la revedere pentru că cine ştie
cât de curând se va sui pe mine
chiar a vrut să se arunce peste inima mea
când încercam să vă readuc la viaţă
dar m-am luptat cu el ca Harap-Alb
şi nu renunţam
chiar dacă mă prăpădeam în urlete
pentru că ştiam că trebuie să vă salvez

ştiam că trebuie să vă salvez
chiar dacă mă alungaţi cu săbii şi cuvinte
necenzurate
ce fiinţe libere am mai fi noi
sub lacătul cenzurii

ştiam că trebuie să vă salvez

ca să fiu şi eu liberă
gândul că respiraţi şi că vă curge sângele prin vase
e cea mai libertină cenzură
a mea

numai moartea îmi poate cenzura gura
se infiltrează în defibrilator şi mă electrocutează
în timp ce cu mâinile împing în pieptul tău
şi raze de sânge şi de energie îţi sar dintre coaste
mă aruncă o explozie de fulgere organice
e soarele ultimei mele misiuni
răsărit din cordul tău reanimat
apus în braţele mele
de salvator devenit victimă

ştiu că mi-aţi repetat de multe ori
regula de aur a salvatorului
însă ştiu şi că eroi sunt doar cei care îndrăznesc
să o încalce
chiar şi cu preţul cele mai mari cenzuri

Anda-Maria Benţia - Menţiune II

În adâncuri

Aici mi-a plăcut să plâng chiar
aici unde cântecul de leagăn al scrijeliturilor trece din
ziduri în pielea ta lăptoasă
foşneşte sarea prin cicatrici
sub ele- clipocesc dihănii marine
atât cât le îngăduie viaţa de sub carne;
îmi lipesc urechea de bulgăraşii de keratină-
-aud marea.

Acolo lângă tine am învăţat tristeţea chiar
acolo, începând cu descrierea spaţiului umplut cu aer cald
peste care un animal înfrigurat şi-a azvârlit pielea grasă:
eu pielea tu
o dăm din mână în mână
măsurăm metrii de epiteliu rămaşi până la
colaps
dar când ajung la tine mă încurc
o iau de la capăt
şi din ochi îmi cresc dinţi cariaţi
drenele mi se lipesc de piept
sforile mă înfăşoară cu o mângâiere inefabilă.

Deşi nu te-am atins niciodată tot iubire i-am spus
deşi nu am dat la o parte pielea, tot frică s-a numit.
Cineva spune că nu există nimic din toate astea
doar o inimă ridată şi mecanică sub picioarele noastre
ce ne pompează sângele comun prin
organele-scoică.

Nu am ştiut niciodată unde este adevărul
aici unde aud marea sau
acolo
unde sunt doar un alt înecat.

Liniştire

Îmi amintesc de viaţa asta ca de un clopot toxic
care se ţine pe picioare de moluscă
un sânge albăstrui pompat sub pielea untoasă
cât să îmi hrănească micile frici de plastilină
şi să îmi facă organele de iască să bată în ritmul muzicii de
cafenea
Tot ce loveşte trag mai aproape
strâng la piept
sărut
vârfuri de suliţe cât degetele unui sugar
doar ele
trasează gura însângerată a singurătăţii
un tifon cu alcool care să oprească
plăcerea

îmi amintesc de toate aşa cum le-am lăsat
musculiţa moartă sub paharul lipicios de lichior
fragilitatea iubirii crescând în umbra obiectelor sferoide
grămezi de gunoaie duse de vânt
scrumiere din care ciugulesc păsări schiloade
mâna osoasă a namilei care mă apucă de gât
mă duce departe
unde se scurg toate ca într-o gură de canalizare

trag lângă mine ce văd prin transparenţa sticlei
cozi incandescente de suliţă proaspăt ieşite
din camera de developare îmi străpung
ochii colţuroşi ce ţi-i întind mult prea târziu
într-un tifon care să oprească durerea

Bogdan PASCAL

Concursul Naţional de Poezie „Panait Cerna" – restituiri

În cele ce urmează adresăm publicului larg o invitaţie la reamintirea celor mai bune creaţii primite în cadrul Concursului Naţional de Poezie "Panait Cerna".

Mai ales în an aniversar, 2021 fiind anul în care se împlinesc 140 de ani de la naşterea poetului cernean (Panait Cerna/Stanciof – 25 septembrie 1881, Cerna, – 26 martie 1913, Leipzig), punerea în lumină a poemelor premiate cu premiul "Panait Cerna", principala distincţie a concursului, conturează un mic pandantiv poetic actual, sperăm, util celor ce au îndrăzneala de a se conecta cu poezia de astăzi, aşa cum este ea scrisă, dincolo de orice altă prejudecată. În acest sens, micul nostru parcurs începe odată cu ediţia din anul 2013, a XXXIX-a şi se încheie cu ediţia anului 2020, a XLVI-a. Mai adăugăm că, pentru aducerea la zi a intenţiei noastre, am solicitat autorilor şi o creaţie mai recentă, semnalată prin trasarea cu caractere italice a primelor două versuri.

Dorina Ungureanu (Dorias Şerbănescu), Mangalia, - Ediția XXXIX, 2013

Iarnă roşie

Îţi spun că o să vină vremea când monştrii de zăpadă
o să fie deasupra fiecărui habitat uman
spânzurat de întuneric
cei mai mulţi oameni rămân în case
unii dezgroapă drumurile spre păduri

aici oamenii se hrănesc beau sânge cald
după luni de zile se întorc
îmbrăcaţi în blană pene şi piele
intră în case
se hrănesc beau din supravieţuitori.

1.+

o forță te împinge cu spatele și treci prin 27 de uși. te dezbracă și te îmbracă. îți schimbă lungimea și culoarea părului. corpul și sufletul. voi doi aveți 17 ani. nu te ferești să-l iubești cu voce tare. e ca și cum ai planta un salcâm. îl îngrijești. îi miroși florile și te tai adânc în el. aceeași forță te trage înainte. prin cele 27 de uși. te îmbracă și te dezbracă. îți schimbă corpul și sufletul. lungimea și culoarea părului. pe el îl iubești de la distanță. e o chestie de moralitate. oamenii intră și pleacă din ochii tăi. ai impresia că vor să scoți din rădăcină și să arzi salcâmul. cu cenușa lui acoperă-ți firele albe. modelează-ți măști.
scrie-ți pe abdomen - tu nu-i poți fi decât a doua mamă.

Maria Eliza Liță, Târgoviște - Ediția XL, 2014

Nirvana

O cafea sună bine,
Mereu pe aceeaşi linie melodică.
Cafeaua e o solistă cu păr lung, spumos,
Cu umeri albi, care se pierd
În valurile rochiei negre.
Vocea cafelei se scurge repede
Şi are gust amar,
Singurul amar care îi face
Să închidă ochii în-ceeeet,
Să îşi muşte buzele ca în reclame.
Cafeaua e un subiect tabu
Băut pe furiş de părinti.
Ea îmbată sângele.
O cafea sună ca Nirvana
Şi compune muzică,
Dar poate să scrie şi poveşti,
Dacă e băută de bătrâni obosiţi
Care tremură.

Dacă nu beau cafea

Parchetul se unduieşte
De parcă înaintez
Pe o orgă veche, cu clape grele, galbene.
Alerg spre Ştefan.
Îl iau de mână,
Dar e o păpuşă de zahăr
Care fuge.

Stăm îmbrățișați pe ușa podului,
Întorși cu susul în jos
Ca liliecii.
Mâna lui Ștefan mi se topește
În palmă,
El se strecoară pe gaura cheii,
Se prăbușește în mansardă
Ca pasărea împușcată în 4 aripi.
Iar eu mă rostogolesc pe scări.

Marina Popescu, București – Ediția XLI, 2015

One dollar

Ea privește rochia – ochii ușor mijiți –
precum un îndrăgostit pătimaș trupul iubitei.
Dincolo de sticlă
mâinile ei pipăie bumbacul
fără să știe că și mâinile transpirate ale indianului
au mângâiat coapsele fetei care l-a croit,
degetele vulgare și grase au plătit
un dolar pentru rochie,
un dolar pentru ploile musonice,
pentru porția de curry și vasul cu apă
un dolar pentru întuneric și podeaua crăpată,
pentru copiii alăptați pe furiș
la sfârcurile aproape uscate,
un dolar pentru casele acoperite cu paie și bălegar,
pentru mirosul acru-dulceag
al pielii fecioarelor,
pentru ochii negri și bășicile albe.
Un dolar pentru podețele alunecoase
pe care se trece dimineața și seara, cu glezne subțiri
spre hala de lucru
ca spre un fel de abator în care moartea e doar umilință
și pașii păstrează ritmul mașinilor de cusut.
Trupul rochiei peste trupul femeii- un dolar
pentru care ea va plăti 40,
iar în timpul ăsta în India 40 de fete își sparg bășicile
cu ace lungi de cusut.

9 to 5

mă ascund
în spatele tricoului negru

mă ascund în spatele
unei amabilități forțate
mă ascund în spatele fardului duochrome
îmi savurez oboseala&sictirul
ca pe o înghețată uitată
la soare
zgomotul omului lovit de tramvai
îmi perforează încă stomacul
oricâte chestii
bio&eco&healthy&shit de la mega
mi-aș cumpăra

mă ascund
în spatele căștilor
ascult Rammstein
privesc în jur, suntem toți
atât de frumoși&lipsiți de substanță

fumez ţigările pe jumătate
strig
pe jumătate
trăiesc
a zecea parte din tot ce aş vrea
desenez gratii în timp ce vorbesc
probleme de business
la telefon
se pare că subconştientul e singurul
adevăr din noi.
Îl acopăr jenată cu palma
când se apropie cineva.

Ana Maria Ilie, Bucureşti – Ediţia XLII, 2016

Tăceri şi castele

Azi nu mi-a spus nimeni că mă iubeşte
aşa că m-am urcat într-un vapor care m-a trecut din Buda în Pesta
şi l-am ascultat pe violoncelistul trist din Bastionul Pescarilor
până ce mi s-a părut că frunzele s-au întors în copaci
şi toamna asta cu gust amar
are un strop de cognac pe limbă
şi fumează ţigări la metro
doar să îmi facă în ciudă.

azi nu mi-a spus nimeni că mă urăşte
şi am râs ca şi cum urma sfârşitul lumii
iar ploia mi-a şters urmele din grădina în care
florile nu mor niciodată şi toamna se ascunde de îndrăgostiţi.
azi nu mi-a spus nimeni nimic
şi am privit refugiaţii de la Deak Ferenc
până frica mi-a pătruns prin oase
şi s-a ascuns în stomac
ca un ghem de ace.

azi nu mi-am spus nici eu nimic
în tăcerea mea s-au scris cele mai frumoase basme
pe o plajă
inima mi-a fost un pumn de nisip
din care copiii au construit castele.

Alexitimie

dragostea ca o femeie oarbă
coborând un şir de scări pe tocuri de 18cm

dragostea cu coastele zdrobite
într-un atac de panică
neştiind să sune la ambulanţă
dragostea ca un gropar intrat în somaj
plictisit de moarte
Ce rost
Am construit în jurul dragostei tale
O altă dragoste
Una senină
Care nu vrea şi nu cere nimic
Una pe care nici măcar nu o cred posibilă
Dar îmi e de-ajuns să simt
Să mă simt
Vie, puternică, vulnerabilă
O coală mototolită care a fost cândva o scrisoare
Plină de întrebări existenţiale despre respiraţii
Un zid in care mi-am infipt capul de bunăvoie

Sau nu
Ce rost are iluzia libertății
În jurul jurul unui sanatoriu?
Ce rost are iluzia libertății
În jurul unui sanatoriu!

Raluca Prahoveanu, Brașov - Ediția XLIII, 2017

hematofanie

ne visează propria noastră viață
nisip înlocuit cu plasmă
ce ne măsoară pe fiecare între barierele propriului corp
dincolo de ziduri existăm
într-o lume galbenă
după alte reguli decât cele somatic
câteodată privim lumea în mișcare sinuoasă și strident
câteodată în pozițiile noastre catatonice
credem că ne trăim clipa
în praful colorat și înecăcios
orașul e un furnicar de globule roșii care
se autodevorează în dimineți tăioase
și ne asaltează mereu cemaifaci lasăcăebine
noisăfimsănătoși ozibună
înot până la malul verde al oazei acolo
unde se odihnește pentru noi toți fata morgana
acolo unde beduinii își clădesc palate de vânt palate de nisip
și vorbele chiar au duh acolo prin valurile dogoritoare
atingi la capătul drumului un cristal câteodată
credem că am prins esența lumii în căușul trăirilor noastre
că o privim cu un al treilea ochi fără să ne gândim
că suntem doar o umbră în mișcare
ce poate fi corectată în photoshop
de pe retina marelui fotograf

vanitas vanitatum

viii cu moartea lor zilnică și morții cu învierea lor amânată
viii cu viermii lor albi și morții cu marea de flamingo roz

viii cu moartea eliberatoare a celor duși iar morții cu-ncleștarea celor rămași
și viii calculând înfrigurați parusia irosindu-și lumina
cu morții râzând pe mușteste de mistuirea lor
am zice viii cu zgomotul și furia
și morții cu pajiștile verzi și regăsirea de sine
însă viii pururi înfipți în ritualul lor lipsit de lumină
la căpătâiul morților și
ei cu trecerea lină prin întunericul celorlalți
și uite cum curg vinile scuipate de gura viilor
lângă carcasele celor dragi
când cineva pictează artistic vinișoare vineții
la gura morții
într-un seducător
zâmbet
underground

Elena Bălășanu, Craiova - Ediția XLIV, 2018

in the name of...

poezia înseamnă să renunți la tine
mi-ai zis
și am renunțat

m-am pedepsit pentru cele știute

și neștiute
părul căzut l-am îngropat sub casă
bucăți de piele pulbere de unghii
mi-am uns trupul
-aloe vera călcată-n picioare-
am mers încrezătoare
m-am urcat pe schelă
și am rămas încrezătoare
până la ultima cărămidă

(Scrisoare în patru părți) I. Dragă a.

O să încep prin a-ți spune
că ți-am rupt volumul de versuri.
Eu l-am citit prima și i-am spus că e bun.
El se făcea că nu vrea să-l citească.
I l-am pus în pat și am plecat din cameră.
L-am lăsat să-i atingă fiecare pagină.
Am plâns în camera cealaltă.
Știi, noi avem încredere unul în altul ca înecatul
în pluta care îl aduce la mal. Am știut de tine
de la început. Am vorbit despre lucruri și
despre tine. O singură propoziție, te-am găsit
în acea singură propoziție. I-am spus și lui,
pentru că nu se cunoaște așa cum îl știu eu.
Uneori ne e mai greu să intrăm în noi, dar eu
intru în el atât de adânc și de repede că nu simte.
Și te-am văzut ascunsă într-o cochilie de melc.
În primăvară am văzut mulți melci striviți
pe trotuarul de lângă biserică, era un carnagiu,
urme de roți, de picioare. A văzut și el melcii, știa
ce durere trebuie să fi simțit. Nu am trecut
pe lângă ei, i-am luat și i-am pus în iarbă,
în siguranță, un somn liniștit fără alte urme.
Nu asta ne dorim cu toții?

Silvia-Ioana Sofineti, Ialomița - Ediția XLV, 2019

pios fiind, deci static

pleci ochii
simți umilința tăind vertebrele
nu ești bisericos, dar parcă îți vine
să te îndoi a mătanie în fața copacului
care curajos își arată frunzele
iar tu nu vrei să le scoți pe ale tale la iveală.
cântă, îți spun ele
dansează, ecoul răspunde.
rămâi mut
nu îndrăznești să te miști ca nu cumva
gestul tău să pară automat
în afara contextului.
închide ochii și lasă vântul
să-ți mângâie frunzele
și zboară și tu înlăuntrul tău.
la un moment dat
vei pluti și în afară.

mai stai

voalul ferestrei îți șoptește să mai stai
în gândurile tale, cu ochii spre frunzele
care abia se mai țin, ca și speranțele
pe care le-ai aruncat departe
printre stropii toamnei, printre nori.
mai stai, zice fereastra, nu mă despărți
și pe mine de ce e al meu
chipul tău îmi trebuie să mă oglindesc în el
să văd prin ochii tăi timpul
să simt trecerea norului umbrindu-mă.
mai stai, zic frunzele, măcar cât mai
putem și noi să rămânem
înainte să devenim una cu pământul
unește-ți lacrimile cu noi
să ne regăsim dincolo, în alt anotimp.
mai stai.

Cristian Andronic, Ciulucani, Republica Moldova - Ediția a XLVI-a, 2020

Melancolie de vară

Am scris atâtea versuri în rătăciri sublime
Și am uitat cu totul că după orice scriu,
Ceva se stinge-n mine, și ce rămâne viu
E doar o amăgire că sunt și-mi este bine.

Și Beethoven răsună în note de tăcere,
Iar după geam mai plouă și fulgeră ciudat.
Nimic nu voi întoarce din ceea ce am dat,
Că nu se-ntoarce clipa, oricât de mult i-ai cere.

Încă citesc Esenin în baruri de pe stradă,
Iar ploaia e mai caldă decât ce simt acum,
Cât de frumos, iubirea devine mascaradă,
Iar cuplul își alege, în taină, un alt drum.

Sărută-mă, tristețe, rămâi la mine-n sânge,
Doar tu poți înțelege de ce poeții scriu!
Gorunul plânge-n Blaga, că i-a ajuns sicriu,
Și simt cum și pe mine, în frunza lui mă strânge...

Poem de dragoste, lumina

Se prăbușește frunza, peste întreaga viață,
Și toamna intră-n fibre, și în priviri febrile,
Lumina se răstoarnă în coasta unei zile,
Și-n ea nu se mai simte, nici urmă de speranță.

Acest poem fierbinte, de dragoste cumplită,
Va fi furat de noapte, și-o să-l ascundă mult.
Când nu am somn, nici pace, rămân să îl ascult,
Iar mâna mea, îl scrie, în tremur, obosită.

Aceste stele care, răsar de-asupra noastră,
N-aduc decât răceală, și-un ideal, departe,
Precum întreg apusul, într-una ne desparte,
Furând lumina caldă, ce ne-a surâs albastră.

Și vor veni cu ceata, poeți, peste o mie,
Să scrie de iubire, să lupte-n bezna toată,
Dar dintre toți, doar unul, va ști, și o să poată,
Din dragoste, lumina, s-o strângă-n poezie.

REMEMBER

VIOREL ION COCA

(V.I.C.)

Fiul remarcabilului actor Ion Coca (membru fondator al Teatrului Popular), Viorel îi moşteneşte pasiunea. Dar în vreme ce tatăl iubea teatrul în expresia clasică a înţelesului, fiul are o viziune despre teatru foarte, foarte personală, ceva între absurd şi grotesc. Este un tip imposibil. Răsucit ca un vrej cu rădăcini aeriene, Vio, a făcut din mine victima lui permanentă. Mă las „victimizat" cu plăcere de acest ins neastâmpărat, imposibil de pus într-o ecuaţie. Tocmai de aceea ne şi înţelegem, fiindcă el mă face să gândesc, mă obligă să fiu de veghe. Posedă un neastâmpăr spiritual de mânz năzdrăvan ieşit dintr-o poveste nebună.

În comedia ***Cerere în căsătorie*** de A.P.Cehov, juca rolul bătrânului Ciubukov. Numai ce apărea în scenă şi gata, publicul era al lui. Răsfăţatul spectatorilor, căpătase de un timp obiceiul să mă sâcâie cu tot soiul de tertipuri mirosind a vedetism. Înaintea unei reprezentaţii cu piesa sus menţionată,în vreme ce pregăteam luminile, a pornit să mă piseze cu nu ştiu ce fleacuri atât de insistent, că l-am repezit: „- Mai pleacă!... lasă-mă să respir...". „- Daaa?!..." a făcut mişelul, aruncându-mi o privire ce nu anunţa nimic promiţător. Şi a plecat, m-a lăsat să... respir. Cu vreo 5 min. înaintea începerea spectacolului, observ îngrijorat că toţi sunt scenă, mai puţin el. „Mda!...va trebui să joc eu" mi-am spus, şi am pornit să mă machiez, să-mi lipesc mustăţi, favoriţi, sprâncene pe la gene, cu alte cuvinte, eram gata-gata s-o iau razna...

Tocmai voiam să bat primul gong, când Viorel a apărut costumat şi machiat. Cu aceste cuvinte: "- Boul acela de Viorel Ion Coca s-a înecat. Eu sunt frate-su, am venit să joc în locul lui... Că ştiu textul, mişcarea şi... nemişcarea, băi, Ifrime..." M-a dezarmat, l-am lăsat să joace. Oricât m-aş fi străduit, nu îl puteam înlocui, ar fi fost cum în loc de Champagne, aş fi oferit publicului vin de mere. Amândouă sunt băuturi alcoolice dar numai şampania te face sclipitor, vinul de mere te face doar „adormitor". Tipul acela insuportabil, impardonabil... inegalabil, a jucat tot spectacolul pe aplauze.

În anul 1971, V.I.C. a jucat rolul Boxerului în piesa lui I. Băieşu "În căutarea sensului pierdut". Într-o zi m-a scos din sala de spectacole, unde repetam, spunându-mi să ascult cu atenţie următoarele replici din piesă:

FECIOARA: *Cunosc o ţară în care derâderea infirmilor este interzisă prin lege... În schimb, despre normali se poate spune orice.*

SPIONUL: *În ţara mea e interzis râsul.*

BOXERUL: *Dar plânsul ?*

SPIONUL: *De plâns e voie, dar fără lacrimi.*

"– Ce părere ai?... Din aceste câteva cuvinte cu trimiteri la realitatea imediată, se înţelege clar: viaţa românilor a devenit ceva absurd, fără sens ... Prin interdicţii de tot soiul, românului i s-a reprimat râsul – desfătarea spirituală, dar i s-a impus tiranic, plânsul... Riscăm foarte mult rostind aceste replici, spuse el îngrijorat, eu zic să le scoatem!"

I-am răspuns citând o replică rostită chiar de Viorel în rolul Boxerului.

BOXERUL: *Cuvântul este arma mea / Şi voi lupta voios cu ea! / Ei sunt mai mulţi, / Dar noi mai culţi. / Nu avem cisme, / Ci neologisme. /În lupte acerbe / Vom trage cu verbe.*

"- Păi... *să tragem cu verbe!*"... a rostit Viorel, râzând în hohote, dovadă că se eliberase de neliniştea ce-l preocupa.

O nostimadă „marca V.I.C.". La o repetiţie, a înşfăcat vioara lui Doru Enăchioiu ca pe o bâtă - după toate aparenţele să... ne cânte ceva. Proprietarul gingaşului instrument l-a admonestat, zicându-i că vioara nu este totuşi, o armă. Fără să-i dea atenţie, cu ochii holbaţi şi o privire de om dus cu pluta, el încerca să-şi „înşurubeze" vioara sub gât, cum fac vioriştii înainte de a cânta. Numai că lui Viorel instrumentul nu-i intra, domnule, sub bărbie, iar bietul de el să chinuia să-l aşeze acolo. S-a căznit vreo 15 minute, timp în care toţi cei prezenţi ne-am topit de râs. Inclusiv posesorul viorii. „Nu credeam că vioara poate fi folosită şi astfel" zise Doru râzând. Improvizaţia lui cu vioara m-a pus pe gânduri. Peste vreo două săptămâni, aveam să calchiem împreună un moment Malec – Chaplin. Viorel cu o vioară (o vechitură spartă) la care, evident, nu cânta, iar eu, în faţa unui pian, la care evident, nu cântam, fiindcă îmi pierdeam mereu ochelarii şi nu vedeam ştimele. Înfuriat, V.I.C. a strivit cutia viorii în picioare, iar ca notă finală majoră, m-a pocnit cu vioara în cap. „Ameţit", am dat cu fruntea de clapele pianului, scoţând, în sfârşit nişte

zgomote ce se voiau muzică.

Tandemul nostru fusese anunţat de prezentatorul spectacolului, Pompiliu Comşa cam aşa: „La Studioul Z facem de toate: cântăm, dansăm, jucăm teatru, regizăm, cu alte cuvinte, fiecare face cam ce-l taie capul… scuzaţi!... cam ce are în cap. În seara aceasta regizorul nostru care este şi actor şi scenograf, şi portar la blocul unde locuieşte, va cânta la pian. Nu-i de râs, eu zic că-i chiar grav. El va cânta la pian, iar comicul nostru Viorel Ion Coca la vioară." Spectatorii se arătau interesaţi. Fără să sesizeze titlul „bucăţii muzicale" ce urma să o cântăm şi, pe care P.C. l-a debitat iute: „-Urmează ***Spartita pentru pian şi vioară în poc minor".*** Jocuri…jucării pentru copii. De toate vârstele… Că doar eram la teatru…

Ion Coca, senior în comedia „Gaiţele", anul 1965

1976. PREMIERĂ ABSOLUTĂ LA TULCEA:
Paracliserul, eseu dramatic de Marin Sorescu
INTERPRET UNIC: Viorel Ion Coca

"Actor de mare forţă. Voce de scenă, afişând toate nuanţele posibile, de la şoaptă cu emisie puternică până la voce de stentor, disponibilă oricărei modulaţii, redării glasului cavernos, dar şi celui hârâit de moşneag; faţă expresivă cu muşchi faciali foarte mobili, un mare avantaj, fiindcă ajută actorul să formeze orice grimasă, de la chipul tragic la cel al grotescului; simţ acut al dramei, dar şi al comicului; gestică naturală, firească; trăire scenică de mare ardoare, deci foarte convingătoare; simţ al gradării trăirii sentimentelor; o justă percepţie a temperaturii spectatorilor. A jucat cu seriozitate, dinamic, cu o înţelegere profundă a textului." Comentariu: **Virgil Ogăşanu.**

Deoarece piesa lui Sorescu se consuma în 35 minute, Virgil Ogăşanu şi Ion Caramitru au fost invitaţi să susţină un recital. V. Ogăşanu mi-a comunicat că V.I.C. i-a făcut o impresie extraordinară. Vestea a ajuns şi la Marin Sorescu (naşul familiei V. Ogăşanu).

*Am dorit să subliniez, prin pasajul de mai sus, simţul tragismului scenic al regretatului nostru V.I.C.

Dar el se simţea cel mai bine în rolul Claunului clasic. Iată: la o reprezentaţie în Sala Atelier a Teatrului Naţional (anul 1981), susţinut de clasa de actorie a Şcolii Populare de Artă din Tulcea, V.I.C. a rostit un text scris de subsemnatul cu aluzii la Iisus Hristos. Textul începea cam aşa:" *Mi-e foame.... Mi-e sete... O, ce foame cumplită!... ce sete mă încearcă!...*". Firesţe, eroul era însetat de Absolut, flămând de Adevăr. Prezenţi în sală, Eugen Barbu dimpreună cu al său conviv, Corneliu V. Tudor, porniră şi ei să se plângă… de foame şi de sete. Stârnind, fireşte râsete şi rumoare. Viorel al nostru departe de a-şi pierde firea, a continuat netulburat, izbutind să obţină chiar aplauze la scenă deschisă. Monologul se încheia: *„ - Şi în timp ce eu cad istovit, ucis de foame şi de sete, voi aplaudaţi.- Haideţi, aplaudaţi !...* Repetând mereu, tot mai tare *„- Aplaudaţi!...aplaudaţi!...* el s-a apropiat de ce doi strigându-le în faţă:" *- Aplaudă, mă,!...- Şi tu, hai, aplaudă!... aplaudă!"* Râzând mânzeşte, cei doi băteau din palme în silă. Spre amuzamentul spectatorilor, care îl aclamau acum pe Viorel pentru prezenţă de spirit şi curaj.

După spectacol, actorul **Gheorghe Dinică**, ne spunea, arătând spre V.I.C.: *„Faceţi tot ce puteţi şi împiedicaţi-l pe tipul ăsta să dea examen la Teatru: că reuşeşte; şi mă lasă fără pâine!"* Mai mare laudă nici că se poate!... În anul 1990, la un pahar de vin, **Dinică** m-a întrebat:" *Ce-a făcut băiatul acela care-l juca pe Hristos?... A dat examen la Teatru?... Aha, deci n-a făcut-o... Păcat!... mare păcat! ".*

Subscriu…

AROMÂNII DIN OLTENIA

Este cunoscut faptul că în oraşele Craiova şi Calafat şi-a desfăşurat activitatea în decursul timpului o importantă comunitate a românilor macedoneni, mai puţin numeroasă totuşi, în comparaţie cu cele existente la Brăila, Galaţi, Constanţa şi Tulcea. Obştească Catagrafie de la 1838 indica, într-o statistică numerică, existenţa în judeţul Dolj a 188 aromâni, denumiţi pe atunci, impropriu, eleni, capi de familie, din care majoritatea covârşitoare se aflau locuind în oraşul Craiova.

Gheorghe Mucitani, oştean macedoromân cca. 1903, 1904

Principalele ocupaţii ale acestora erau legate de viaţa economică; îi regăsim ca arendaşi şi epistaţi de moşii, proprietari, neguţători ("strânge capre", "strânge râmători", "neguţători cu cirezi de vite", "neguţători de oi", etc.), hangii şi sporadic plugari.

Peste un veac, în 1938, Enciclopedia României, făcând referire la aşa-zisa minoritatea elenă, menţiona o situaţie neschimbată, precizând exclusivitatea urbană a acesteia, dând o proporţie mai mare în Dobrogea şi în Muntenia. Preocupaţi mai ales de problemele comerciale, se implicau foarte puţin în politică, documentele vremii consemnând că duceau o "înfloritoare" viaţă economică.

De-a lungul timpului, în oraşul Craiova a existat cea mai numeroasă comunitate greacă din întreaga Oltenie, dar majoritatea dintre aceştia nu erau altceva decât aromâni sau macedo-români din Grecia, reveniţi în patria mamă. Astfel, în 1855, domnul Ţării Româneşti, Barbu Ştirbei, printr-un ofis către Departamentul din Lăuntru, arăta că supuşii veniţi din Grecia "nici până acum nu s-au arătat la vreo autoritate ca să dea măcar ştiinţă despre a lor aflare în Principat". Această "preocupare" a stăpânirii, se poate observa din numeroasele "liste de supuşii eleni" întocmite de Poliţia Oraşului Craiova între 1854-1855. Ea venea şi ca urmare a instabilităţii politice din Principat, cunoscut fiind faptul că numai în anul 1854 în Ţara Românească s-au succedat trei ocupaţii militare: rusă, turcească şi austriacă, reprezentând etape nedorite atât pentru români cât şi pentru macedoromânii, aflaţi în jocul intereselor Marilor Puteri implicate în Războiul Crimeei (1853-1856). Listele conţin date despre originea lor, vârsta, ocupaţia, starea materială şi civilă, etc. Aceştia erau originari în special din partea muntoasă a Greciei, cea a Epirului (din Ianina), zonă locuită exclusiv şi azi de aromâni, dar şi din alte zone ca Paleo Patra, Mesalonia, Lamia, Tricala, etc. O parte îşi aveau familia în Grecia, marea majoritate fiind însă căsătoriţi cu pământence, numiţi adesea "proprietari zestraşi". Se ocupau cu precădere de activităţi negustoreşti ca simigii, arendaşi, epistaţi de moşii, rachieri, bragagii, băcani, săpunari, lânari, grânari, negustori, şi chiar profesori (Constantin Glovaridis şi Naom Anghelidis). Ei se găseau sub "chezăşuirea" unor bogate familii craiovene, cum a fost cea a pitarului Nicolache Mihail, român macedonean, proprietar de moşii în judeţul Dolj şi case în oraşul Craiova cu "stare" de 50.000 de galbeni.

Într-un document de informare a agentului consular elen, A. Barelli, aflăm că în Craiova se aflau, în 1872, "până la 240" supuşi macedo-români, capi de familie, însă multe din consulate acordau, în schimbul unei taxe, cetăţenia statelor respective. În acelaşi an, revizorul şcolar din judeţul Dolj arăta că în Calafat funcţiona o şcoală de băieţi privată cu limba de predare greacă la care se instruiau 42 de elevi (nu este exclus ca între aceştia să fi fost şi elevi de origine română). Tot la Calafat este fondată o biserică de către aromânul Hagi Panait Theodoru, în anul 1874 fiind începută şi terminată în anul 1879. Această biserică, cunoscută sub numele de biserica greacă, era întreţinută de comunitatea de aici, considerată a fi "una din cele mai frumoase biserici din judeţ".

Materialul de faţă îşi propune aducerea în prim plan a unor informaţii inedite care să constituie punctul de plecare pentru o viitoare cercetare elaborată a temei, nedorindu-se a fi o abordare exhaustivă a problematicii care este complexă. Aşadar, în Colecţia Documente se regăseşte un număr de circa 177 documente greceşti, majoritatea fiind din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cel mai vechi, fiind datat 15 martie 1740, reprezentând un act de vânzare-cumpărare, însă numărul documentelor greceşti este mult mai mare, o parte fiind încă neinventariate. Ca genuri de documente sunt diate, foi de zestre, acte de vânzare-cumpărare, diverse jalbe, socoteli băneşti, corespondenţă de familie, etc. Un număr de 27 documente greceşti fac referire la marele clucer şi mai apoi ispravnic de Mehedinţi şi Gorj, judecător al Divanului Craiovei (1824), boierul aromân Nico-

lae Glogoveanu şi familia acestuia. (Nicolae Glogoveanu era fiul lui Ioniţă Glogoveanu, vel logofăt, ispravnic de Mehedinţi (1775) şi Gorj (1785), mare vistier (1796) şi caimacam al Olteniei, mort la 1805. N. Glogoveanu s-a căsătorit în 1800 cu Elena Ghica, fiica banului Constantin Ghica şi a Ruxandei R. Cantacuzino, cu care a avut 3 cop ii (Costache, Luxiţa şi Marinca). Elena se îmbolnăveşte de tuberculoză şi moare la Viena, la Schonbrunn, în 1814. În 1816, acesta se recăsătoreşte cu Elena (Elenca) Romanitis, fiica lui Manolache Gr. Romanitis (vel paharnic, caimacam al Craiovei), familie care-şi avea originea în insula Creta. Nu a avut copii cu cea de-a doua soţie care a murit în anul 1826.

Între 1820 şi 1826, Nicolae Glogoveanu se ocupa cu negoţul de porci şi sare. Glogovenii cunoşteau bine limba greacă, mărturie fiindu-ne corespondenţa de familie. Aflăm dintr-o scrisoare trimisă de la Braşov de sora sa Smaragda (Smaranda) în 1821, că întâmpină greutăţi pe "pământ străin" şi că boierul era din nou bolnav. Tot de la Braşov, doctorul Constantin Darvari (Darvaris) îi prescrie o serie de medicamente pentru boala de care suferea. În mai multe scrisori din anul 1814, trimise de la Viena de Elena Glogoveanu, prima soţie a boierului, se regăsesc informaţii privitoare la tratamentul pe care-l urma în capitala Austriei şi sublinia că are "mare încredere în medicii vienezi".

Alte documente greceşti fac referire la litigiul de moşie dintre boierul craiovean şi clucereasa Maria (Marghioala) Rosetti. Astfel, în 1817, aceasta se plânge domnului Ioan Gheorghe Caragea (27 august 1812- 29 septembrie 1818) că numitul clucer Glogoveanu i-a "călcat" moşia sa Floceşti pe care a ridicat abuziv mai multe acareturi. Glogoveanu refuză să se prezinte la judecată, marelui hatman al Divanului fiindu-i poruncit de către Stăpânire înfăţişarea părţilor la judecată. Acesta este obligat să plătească Mariei Rosetti venitul de pe "partea de moşie" Floceşti.

Alte 22 de documente din prima jumătate a secolului al XIX-lea, scrise în limba greacă, reprezintă corespondenţa dintre Athanasie Dimitrie, arendaş al moşiilor Barboşi şi Coţofeni din judeţul Dolj şi Gheorghe Zuli, aromân aflat în oraşul macedo-românilor din Bitolia. În corespondenţa purtată se fac referiri la recoltele de grâu şi fân de la moşii, precum şi la mersul afacerilor. Într-un document din 17 aprilie 1849 se arată situaţia creată în ţară de armatele de ocupaţie după revoluţia de la 1848 şi că "nu se ştie sfârşitul lucrurilor câtă vreme mai sunt tulburări".

O familie de aromâni comercianţi (neguţători) cu şofran roşu, bumbac, cordovane şi alte mărfuri care se comercializau în Ţara Românească şi în Imperiul Otoman era familia Zisu. În 1810 şi 1823 fraţii Gheorghe Dimitrie Zisu şi Mihali Dimitrie Zisu se întovărăşesc cu Constantin Neamţu şi respectiv Nicolae Armenuli, la Pesta, formând o "asociaţie comercială".Despre Gheorghe D. Zisu ştim că era căsătorit cu Sultana, cu care a avut trei fete (Anastasia, Ecaterina, Elena) şi un fiu Marcu. Aceştia, în 1839, întocmesc o listă cu averea părintelui lor, iar în 1840 se învoiesc la împărţirea întregii averi rămase după încetarea din viaţă a mamei lor Sultana: casă, prăvălii, grădină şi vii în valoare de 45.000 groşi pe care le va stăpâni Marcu Gheorghe Zisu. Totodată acesta moşteneşte o avere importantă în urma morţii paharnicului Constantin Lazăr, probabil unchiul acestuia, rămas fără urmaşi.

Dintr-o catagrafie din 21 mai 1837 întocmită de serdarul Constantin Hardagiu, membru al judecătoriei Romanaţi (Caracal), privind averea rămasă de pe urma răposatului paharnic aflăm că acesta lasă moştenire moşiile Vâlsăneşti cu 42 case de clăcaşi, Grozăveşti cu 32 case de clăcaşi, mori vii şi livezi. În perioada care urmează îl regăsim pe Marcu Zisu făcând afaceri importante: arendează moşia Vâlsăneşti din Romanaţi în 1855 cu 1.000 galbeni pe an şi pădurea din lunca moşiei cu 3.400 galbeni împărăteşti. În aprilie 1858 acesta arendează moşia Cioroiaşi pe 3 ani cu 700 galbeni pe an, iar între 1843-1881 s-a ocupat şi de cămătărie. Ecaterina şi Elena, surorile lui Marcu Zisu, căsătorite în Macedonia vin în 1852 "ca să vadă dacă au şi ele drept de moştenire" din averea paharnicului pe care o stăpâneşte numai fratele lor. Acesta dă fiecăreia câte 1.000 de galbeni. Din câteva documente greceşti dintre 1835-1838 aflăm că fiicele logofătului Ioan Dimitriu aflate la Ianina (localitate în regiunea Epirului locuită în exclusivitate de aromâni) Maria, Ecaterina, Elena şi Susana, prin epitropii acestora, revendică moştenirea lăsată de către unchiul lor, pitarul Ioan Panu care se ridica la suma de 192.150 groşi. O altă categorie de documente fac referire la Dimitrie Dimu sau mai degrabă Dima– n. probabil 1775 – m. 1834, Craiova care era român cuţovlah (aromân), cunoscător de limbă greacă, mărturie fiind documentele din Colecţie. Dimitrie Mihail Dimo, venea de prin părţile Macedoniei

şi se stabilea împreună cu familia sa în Ţara Românească, la Craiova. Fiind negustor priceput, izbuti să facă o avere măricică şi deveni cunoscut sub numele de Aman, poreclă pe care i-o dăduseră localnicii. Către anul 1818, primea de la Vodă Caragea titlul de Val Serdar, intrând astfel în rândul micii boierimi. Între 1784-1790, acesta locuia în Craiova, la scurt timp înfiinţând Casa Comercială Aman (1794-1830). Angrenat în negoţ în stil mare, arendaş, proprietar de moşii în Dolj, Romanaţi şi Mehedinţi, case în Craiova aflate în curtea bisericii Sf. Troiţă, Dimitrie Aman era printre cei mai bogaţi oameni ai Olteniei; a întreţinut relaţii comerciale cu Casele de la Viena (Poshari şi De Pindo-probabil Pindu-zonă muntoasă din Grecia, locuită de aromâni) şi de la Sibiu (românii macedoneni – Manikati Safranos şi Hagi Constantin Pop), făcând comerţ cu lână. A fost însărcinat de Ioan Gheorghe Caragea cu strânsul, pentru Vidin (Dii), a untului, mierii şi seului din întreaga Oltenie, iar în 1818, ridicat de domnitor la rangul de serdar. În 1821, de teama produsă de revoluţia lui Tudor Vladimirescu, fuge la Sibiu, iar în 1828, se retrage la Câmpulung din faţa năvăliri ruşilor şi a epidemiei de ciumă. În 1814, se recăsătoreşte cu Despina (Pepica) Paris, femeie erudită (iubitoare de literatură, aceasta avea chiar şi un pian în casă), care va da o educaţie aleasă celor cinci copii, mai cunoscuţi fiind Th. Aman, vestitul pictor craiovean şi Alexandru Aman, ilustru magistrat, devenit preşedintele Curţii de Apel din Craiova. Alexandru Aman, căsătorit cu Aristia Lăceanu, neavând copii, au lăsat Municipiului Craiova biblioteca şi colecţia de tablouri personale care au constituit baza Bibliotecii judeţene şi a Muzeului de Artă al Olteniei. Pepica Paris a primit la căsătorie din partea soţului Dimitrie Aman, aşa după cum arată un document grecesc din Colecţie, ca daruri de nuntă: bani, cercei şi inel cu diamante, un şal, papuci cu panglici din dantelă, în valoare de 20.650 groşi. Reprezenta o sumă destul de mare, făcând comparaţie cu un document din 1798, în limba greacă, prin care Dimitrie Diamandi şi soţia Păunica fac foaie de zestre fiicei Zamfiriţa, căsătorită cu Dimitrie Mihail Dimu, bunuri evaluate la valoarea de numai 6.575 groşi.

O cercetarea aprofundată a acestor documente va putea elucida rolul jucat de aromânii din Craiova în viaţa economică şi socială a Principatului.

SURSA: Aromânii în Documentele din Arhivele Craiovene (https//sutasatadicraiova.wordpress.com)

Aromâni din Moscopole refugiaţi în România

POETUL BOGO*
inedit

Una dintre minunile anilor 1944-1989, a fost, inițierea în toată țara, a Comitetelor Județene de Cultură, organisme menite pervertirii tradițiilor, pocirii istoriei și altor afurisenii stricătoare de națiune și ființei omenești.

Prin anii 80, într-un orășel situat aproape de vărsarea Istrului în mare, fu numit inspector la Cultură un om despre care nimeni nu știa nimic. Asemenea funcții erau ocupate, fie de indivizi cu studii politice, fie de unii care, dând rateuri în toate cele, se lăsau racolați de Sistem, unde aveau oarece putere și un salariu peste medie.

Crezând că proaspătul inspector se va dedica monstruosului Sistem, îmi luasem obiceiul să-i pocesc numele (la telefon, firește, ca toți lașii), numindu-l în fel și chip.

Povestea asta tâmpită a durat până în ziua când proaspătul inspector m-a invitat să stăm la „un pahar de vorbă". Ne-am întâlnit într-un parc de pe la marginea orașului. Omul s-a așezat pe o bancă, a scos din geanta tip "Diplomat", o sticlă de vin, a așezat-o tacticos pe iarbă, s-a împiedicat de ea și a spart-o.

" – Împiedicatule !", i-am strigat, în gând, firește, ca toți oamenii curajoși iluzoriu.

"- Eh, s-a spart !", zise mâhnit, dar nu prea, invitându-mă la el acasă, nu departe de parc. Am purces. Cum am pătruns în curte, de undeva apăru grabnic socrul lui, un brav căpitan de Dunăre, care a așezat pe masa din grădină o carafă cu vin și dus a fost.

După ce am sorbit din licoarea minunată, Bogo dădu la iveală un caiet subțirel. „- *Nește poezii*" a zis, turnând vinul roșu în ulcele. Curios să văd dacă în scris este precum în viață - un împiedicat -, am deschis manuscrisul la întâmplare și… nu l-am mai închis până ce nu l-am citit în întregime. Era ceva nou, neașteptat, plin de vigoare, inedit. „*Scrisorile și plângerile*"... cum își botezase el poemele, erau un soi de balade, zugrăvind, glorioase vremuri trecute, cu voievozi și cavaleri rătăcitori aflați în căutarea Graalului. Asta aparent, fiindcă sub mantia unui Cavaler fără Frică și fără Prihană, apărea, pe neașteptate Mântuitorul.

Manuscrisul s-a deschis, fără voia mea, la pagina cu balada „*Scrisoarea XIII*" Iat-o:

Nouă crai / pe nouă cai / cu fețele-ntunecate / și cu pungi cu cinci lăcate / au plecat să cate fătul / logofătul / până n-o să dea omătul. Au plecat din primăvară / când da grija peste țară / ogorul nu îl arară / grâul nu-l mai semănară. Drumu-i greu / calea e lungă / nu se știe de-or s-ajungă / drumu-i greu / calea e rea / s-a ivit pe cer o stea. A trecut și luna mai / tot pe drum sunt nouă crai. Zi de vară / până-n seară / gonesc caii de-i omoară. Nouă crai / pe nouă cai / cu bărbile împletite / și cu straiele tocite / și cu zile risipite / se tot duc / și vara trece / și începe toamna rece. Ochi-s grei de cearcăne / Doamne, nouă iartă-ne / că ni-i barba pân' la brâu / inima crudă și rea / iar privirea la o stea. Nouă crai pe nouă cai / trec prin lume fără grai"

În literatura maculată a vremii, mustind de proletcultism, poezia lui plină de prospețime, avântată liric, era vocea inconfundabilă a unui spirit revoltat împotriva Sistemului.

Prin acei ani românii trăiau ca-n basme: balaurii, căpcăunii și alte asemenea lighioane, bântuiau tot locul, iar autorii de poeme referitoare la Mântuitor, repede erau duși într-un loc fără verdeață, dar bine păzit și, nu se știe de ce cu zdravene gratii la ferestre.

Mai erau însă și oameni curajoși, niște viteji condeieri care au găsit bun ca poetul Bogo să fie dotat cu un Premiu Național: mare ispravă, în acele vremi bune de dat la topit! I-au premiat volumul „*Scrisorile și plângerile*"… dar nu i-au publicat un vers… Poemele au rămas în manuscris, pe care, poetul mi le-a dăruit (în copie), el plecând în altă parte plină de mister a Universului.

Cum din darul Poetului se cuvine "gusta" toți muritorii, publicăm în acest număr al revistei, trei *Scrisori*. Cu speranța că poate s-o găsi un nou Mecena, să-i editeze popemele într-un volum…

SCRISOAREA ÎNTÂIA

Motto:

Doamne, care ai fost
și vei mai Fi,
Ascute-mi ochiul
să te pot citi!

Coborâtor și suitor
din durerea și bucuria pământească
a trebuit și el să se nască
fără turle și trâmbițe ca la conac
la eap fără colac

nici soldați nu erau pe meterez
pământul se copsese până la miez
și cum trecuse de pârg
l-au vândut ca pe o vită la târg

Dar nimeni nu deslușì că vânzarea ciudată
era o menire și o stranie soartă

De mic fusese pirpiriu
neascultător, zurbagiu
imita icnetele cailor
mugetele vacilor
şi era pe pe placul săracilor;

L-au pus la muncă fără soroc
dar sărăcimea-i făcea muncile pe loc;

I-au biciuit, să-l facă de ocară
dar el cânta mereu, din zori până-n seară
l-au ţinut flămând ca pe-un câine,
dar toţi s-au întrecut
să-mpartă cu el un codru de pâine

Şi iarăşi fu la bâlci vândut
şi iarăşi pirpiriul se făcu nevăzut

A rămas gospodăria pustie
slugile au fugit de pe moşie
recolta a putrezit pe câmp
stăpânul s-a spânzurat tâmp
fără să înţeleagă
de ce-i devenise puterea beteagă

Cântecul până aici
iscat în mileniul de piatră
despre care nimeni nu ştie
dacă nu va mai fi vreodată.

El, pirpiriul de om slujitor
pe scara nevăzută coborâtor şi suitor
din durere şi bucuri pământească
a trebuit din nou să se nască

Tot timpul bolnăvicios
la nici-o treabă de vreun folos;
nici nu i-ar fi dat de mâncare
dacă n-ar fi crezut
că-l va lua moartea din picioare;
nu l-au otrăvit, nici sugrumat:
s-au pomenit cu el dintr-o dată bărbat.
Avea mare trecere între slugi
cărora le alina durerile cu-n cântec
pe care zicea
că-l ştie din pântec;
iar el i-a dat doar numele şi chipul;
vorbele şi melodia vin din mileniul de piatră
care a fost şi va mai fi o dată.

Acestea se petreceau îîn mileniul de aramă,
mileniu în care de nume şi chip
nu s-a ţinut seamă;
şi aceste nimicuri s-au răzleţit de atunci :
zadarnic le-au tot căutat pe brânci.

Coborâtor şi suitor
din durerea şi bucuria pământească
i-a venit iarăşi sorocul să se nască.
A crescut nevăzut, neştiut
la cuget curat
spunea vorbe cutezătoare
despre împărat:
l-au prins şi l-au spânzurat.
Şi iar au aflat că trăieşte
într-o aşezare uitată:
l-au prins şi l-au tras pe roată.

Nici acum nu l-au ucis cum se cuvine
l-au aflat, peste-o vreme trăind pe coline
Vorbind şi cântând fără ruşine
despre stăpânul măreţ,împăratul:
l-au prins la o ibovnică şi i-au tăiat capul.

Peste o lună cânta prin oraşe şi sate
şi l-au înjunghiat, mişeii, pe la spate.

Apoi el porni să dea târcoale palatului
înspăimântând garda împăratului.
L-au închis în temniţa din turn
răspândind zvonul că-i nebun.

Dar într-o dimineaţă
când pământul părea cotropit de ceaţă
turnul şi el, ca fermecaţi au pierit:
oricât l-au căutat, nu l-au mai găsit;
S-au făcut presupuneri, o mie
însă nu i-au găsit nici o urmă pe glie
istoricii literari, criticii şi alte persoane, de mare folos
în privinţa asta n-au nici un os de ros.

Totul s-a petrecut în mileniul de fier
plin de vrăjitorii şi mister
mileniu în care cuvintele se sinucid
aburcându-se la ceruri, prin vid...

Astfel cântecul s-a tot subțiat
Au crescut pe el buruieni ca pe-o mirişte;
s-au pierdut toate înțelesurile
si-a rămas doar această neliniște.

Scrisoarea a doua

Nu se ştie de unde s-a ivit
de la apus
ori de la răsărit;
se ştie doar că umblă călare
fără-ncetare
pe un armăsar alb;
nimeni nu-i ştie rudele şi părinții
la chip aduce cu sfinții;
şi trece din casă în casă
stă de vorbă cu toți
nu se teme de împărat
şi nici de hoți.

Uneori vine la câmp la arat.

Nu se ştie de unde s-a ivit
trece prin toate casele
trece din sat în sat.

Se simte o fierbere-n lume
fără nume
căreia călărețul îi aduce un chip;
se simte o fierbere-n fiecare;
pe zi ce trece ne e sufletul mai aprins
focul din noi
trece de la unul la altul
trece în cai şi în boi.

Călărețul vine din ce în ce mai des
a fost la arat, la semănat şi cules
a fost la semănat
a venit la cules.

Noi punem întrebări
iar el zâmbeşte cu înțeles.

Nu se ştie de unde s-a ivit
de la apus
ori de la răsărit.

Când a fost să se-mpartă recolta
călărețul n-a mai venit.
Au venit oamenii împăratului
să-şi poarte armele
de-a lungul
şi de-a latul satului.
Trec din casă în casă
cu privirea întunecată şi rea;
inima mea tot ca inima ta
sângerează fără să vrea.

Când au ajuns carele
înalte cât soarele
a ieşit călărețul din pământ
şi ne-a mustrat c-o tăcere
mai grea ca oricare cuvânt
apoi a pierit călărețul în vânt.

Nu se ştie de unde s-a ivit
de la apus
ori de la răsărit;
se ştie doar că umblă călare
fără-ncetare
pe un armăsar alb;
nimeni nu-i ştie rudele ori părinții
la chip aduce cu sfinții.
Nimeni nu ştie încotro a pierit
către apus
ori către răsărit;
nimeni nu ştie
dacă este bogat sau sărac
dacă trece sau nu
dintr-un veac în alt veac.

(* Poetul Bogo, adică Gheorghe Bogorodea, 1952-2015)

DOUĂ RELATĂRI DESPRE UN OM CARE A FĂCUT DOBROGEA CELEBRĂ

Ion TIȚA-CĂLIN

STABILOPODUL

o invenție românească pe care nu avem dreptul s-o ignorăm!

Cuget Liber: Dicționarele enciclopedic, explicativ al limbii române și cel de neologisme îl omit. Un geometru l-ar defini astfel: „corp stelar, cu 4 picioare, parțial simetrice, având centrul în centrul de greutate al tetrapodului echifacial". Un constructor ar spune despre el că este „cărămida lucrărilor hidrotehnice", iar un poet ar folosi, poate, următoarea metaforă spre a-l defini: „Steaua care îmblânzește valul".

Subiectul incredibilei omisiuni a dicționarelor este **stabilopodul**, o invenție românească realizată în 1963 și care a marcat destinul orașului — port Constanța.

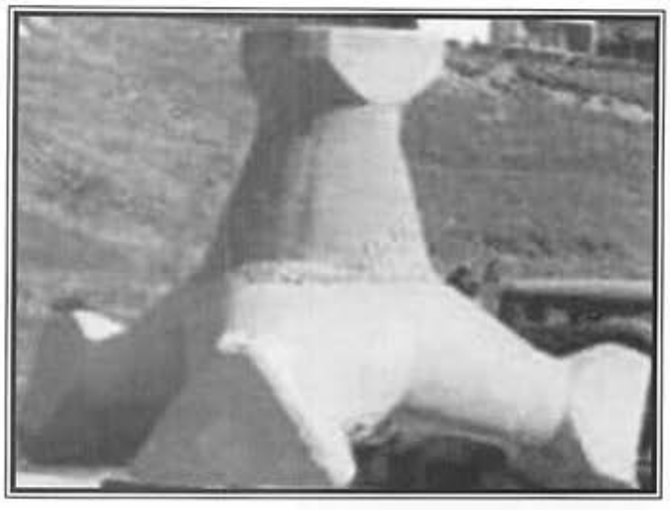
Regretatul inginer **Laurențiu Țoringhibel**, fost director al Întreprinderii de Construcții Hidrotehnice (I.C.H.), îmi povestise că istoria acestei creații tehnice este legată de vizita în 1962, în port și la Șantierul Naval Constanța, a fostului lider comunist al României, Gheorghe-Gheorghiu Dej, care a hotărât să se extindă portul și șantierul naval. La acea vreme, portul se întindea până la S.N.C., care la rându-i se limita la perimetrul ocupat în prezent de atelierele de mecanică reparații, tâmplărie și lăcătușerie. Digul de nord se sfârșea la Cuibul Reginei și Farul Carol.

Cei desemnați să ducă la bun sfârșit această misiune au făcut deplasări de documentare la șantierele navale Gdinia și Gdansk (Polonia), la Moscova, Odessa și Leningrad. În final, din documentația vremii s-a ales o soluție franceză.

Mai bun decât tetrapodul francez

La construcțiile hidrotehnice din zona Mediteranei, se folosea un element de protecție, numit tetrapod. Era un trunchi de con fără picioarele pe care le are stabilopodul românesc. Până atunci, toate protecțiile folosite la digurile românești din portul vechi erau reprezentate de blocurile paralelipipedice sau cubice. Pentru extinderea portului existau două variante: să se cumpere patentul francez sau să se creeze un produs românesc. Sa ales cea dea doua soluție.

Astfel, inginerii **Mircea Lateș** și **Mircea Ulubeanu** au proiectat stabilopodul, care s-a dovedit a fi mai bun decât tetrapodul francez, pentru zona Mării Negre, în care furtunile ajung până la forța 7 - 8, relatează Cristian Chesler, directorul general al ICH Construcții Grup S.A. Constanța.

Forma deosebită a stabilopodului are două funcții deosebite: pe de o parte, permite spargerea valurilor și disiparea forței lor distructive, iar pe de altă parte, stabilopozii se îmbină mai bine între ei decât tetrapozii și nu permit mantalei de protecție a digului să alunece în mare.

Desigur, costul unui stabilopod este superior celui al unui bloc de beton, dar și efectul în apărarea digurilor este mai mare. Iar în timp, o manta de stabilopozi asigură o protecție mai bună și mai ieftină decât una din blocuri de beton, afirmă specialiștii.

Brevet de invenție, în 1976

Primul stabilopod a fost construit în 1963, pe șantierul înființat la Poarta 6, în zona actualului cartier de locuințe. În 1976, produsul românesc a primit, din partea de OSIM, brevetul de invenție nr. 56.171, sub denumirea „bloc din beton pentru apărarea construcțiilor expuse valurilor", care a intrat în proprietatea ICH.

„Stabilopodul se deosebește de elementele de construcție similare nu doar prin forma deosebită, ci și prin materialele și tehnologia folosită la fabricarea sa", relatează Cristian Chesler. Astfel se explică durată de viață mult mai mare a construcțiilor hidrotehnice din stabilopozi. [...]

În zilele noastre, această ingenioasă invenție este ignorată de administratorii porturilor și apelor. În ultimele decenii, la construcțiile hidrotehnice s-a permis utilizarea unor elemente constructive inferioare, din toate punctele de vedere, stabilopodului. Păcat, mare păcat!

Sursa:
cugetliber.ro, 27.02.2019

Binecunoscuta ziaristă constănțeană
Sînziana IONESCU
a publicat vibranta prezentare

Povestea inginerului Mircea Ulubeanu, specialistul român care a inventat stabilopozii

Liceanul Mircea Ulubeanu.
FOTO: arhiva familiei Ulubeanu

Faimoasa promenadă de lângă Cazinoul din Constanța este străjuită de țesătura de stabilopozi – acele structuri de beton cu formă tetraedrică pe care toată lumea le admiră, dar aproape nimeni nu știe că autorul lor este bucureșteanul Mircea Ulubeanu, un strălucit inginer român care a fost deseori comparat cu Anghel Saligny pentru ideile sale inovatoare. Creatorul stabilopozilor s-a stins din viață în 2005, fără o recunoaștere publică pe deplin meritată.

Cum se construiește o carieră

Mircea Ulubeanu s-a născut la 21 decembrie 1912, la București. Tatăl său studiase Științele economice la Paris, iar mama sa, casnică, se dedicase creșterii celor doi copii. A primit o educație solidă, frecventând liceele „Mihai Viteazul" și „Gheorghe Lazăr", unde a avut ca dascăli somități de nivel universitar. Unul dintre profesori a fost Eugen Lovinescu. Școala din acea vreme îndemna elevii să se instruiască în multiple direcții. Astfel, pe lângă materia sa preferată, matematica, liceanul Mircea Ulubeanu se cultiva în latină, franceză, istorie și literatură universală. A studiat vioara și a excelat la sport: rugby, hochei, schi, înot, canotaj.

(Până la aproape 93 de ani, a făcut zilnic gimnastică și a mers pe jos. Avea un dicton preferat: „Le mouvement c'est la vie" - „Mișcarea este viață").

În 1934, și-a ales cariera de inginer constructor. În studenție creează primul proiect: o casă pentru familia sa, în care avea să trăiască toată viața. Nu mult după inaugurare, tatăl său moare dintr-o banală apendicită, iar tânărul de 25 de ani devine singurul susținător al mamei și-al surorii sale mai mici. Termină Institutul Politehnic în anul 1938 și este angajat șef de secție la Administrația Porturilor și Căilor de Comunicație pe apă (P.C.A.). Acolo începe munca de șantier și deplasările în diferite colțuri ale țării. Așa ajunge să realizeze mai multe proiecte importante pentru România: studiul de teren și elaborarea anteproiectului canalului navigabil Cernavodă – Tașaul, proiectarea și execuția lucrărilor hidrotehnice (diguri, baraje, stăvilare, canale) pentru inundarea albiei majore a Prutului în zona Nemțeni, Gura Jiului, Albița; executarea unui feribot la limanul Nistrului; proiectarea și executarea lucrărilor de refacere a Portului Galați în urma distrugerilor produse de cutremurul din 1940 și de război. Din 1951 până la pensionare, inginerul Mircea Ulubeanu activează în Ministerul Transporturilor Auto, Navale și Aeriene din București.

Constanța, atelierul de creație

Deși unul dintre primele sale proiecte a fost Cala de Construcție și Lansare pentru nave de 20.000 tone de la Șantierul Naval Galați, Constanța a devenit în scurt timp atelierul de creație al inginerului Ulubeanu. A început cu amenajarea portului de turism și agrement Tomis, apoi a inventat sistemul de chesoane distanțate pentru consolidarea falezei orașului, care începuse să alunece. Au urmat sistematizarea și extinderea Portului Constanța. Proiectul era măreț: o suprafață de 523 de hectare cuprinzând diguri de adăpostire de 5.334 de metri, cheiuri de 12.165 de metri, bazine de 154 de hectare, platforme portuare de 269 de hectare, dispozitive de căi ferate – 200 de kilometri, drumuri – 12 kilometri, magazii – 320.000 de metri pătrați, 194 de macarale. Ca șef de proiect, inginerul Ulubeanu era mai tot timpul chemat la Constanța, fiind socotit cel mai potrivit pentru a ține piept discuțiilor cu Ceaușescu. Iar soluția propusă de inginerul Ulubeanu era întotdeauna acceptată de „întâiul specialist al țării".

„Cu aprobările la nivel de județ era mai simplu, proiectele erau imediat semnate, pentru că se știa deja că ele atrăgeau după sine prosperitatea județului Constanța. I se spunea chiar că, spre deosebire de ceilalți, care veneau să ceară, Ulubeanu câștiga pământ pentru țară, adică venea să dăruiască", relatează fiica inginerului Ulubeanu, Nicole Sima.

Stabilopodul, născut din economie

Economia era cuvântul de ordine în epoca socialistă, acesta fiind primul criteriu impus în realizarea oricărui proiect. Iar inginerul Mircea Ulubeanu avea de găsit cu bani puțini soluția pentru apărarea construcțiilor supuse valurilor. Până atunci se foloseau blocurile cubice de beton, dar, pentru a se înscrie economiei, fără rabat de la calitate și eficiență, Ulubeanu a inventat **stabilopodul.** Într-un interviu al vremii, inginerul mărturisea că inspirația i-a venit de la ciorchinele de strugure despodobit de boabe. Au fost necesare experiențe de laborator, pe care le-a făcut ajutat de inginerul Mircea Lateș. Acesta lucra la un laborator care simula efectul valurilor asupra blocurilor de beton și eficiența lor în apărarea digurilor. La capătul stabilopodului s-au încercat mai multe feluri de terminații: rotunde, pătrate și, în fine, triunghiulare. Aceasta a fost varianta optimă, pentru că așa se agățau stabilopozii cel mai bine unul de altul, lăsând spațiu destul în care valurile să se spargă pierzându-și puterea.

Invenția a fost brevetată în 1965 în România, apoi în Anglia, Germania, Franța, India, Italia, Japonia. Dar pentru că autorul unei invenții dintr-o țară comunizată nu putea fi decât un „colectiv de oameni ai muncii", pe brevetul stabilopozilor este trecută toată echipa care a lucrat cu inginerul Mircea Ulubeanu la acest proiect. Stabilopozii au fost turnați și

folosiţi la digurile noului Port Constanţa. Au fost realizaţi cu materie primă din cariera de piatră de la Ovidiu, ca structuri de 20 tone sprijinite pe un pat de blocuri de piatră de 10 tone. Reducerile de cost au

Constanţa, 1967. Inginerul Mircea Ulubeanu, al doilea din dreapta. FOTO: arhiva familiei Ulubeanu

fost imense, dar autorul nu s-a bucurat de remuneraţia corespunzătoare. În faţa unui asemenea câştig, comuniştii au inventat la rândul lor, la finele anilor '60, o lege prin care câştigurile erau limitate la un plafon infim.

„Tatăl meu nu s-a plâns niciodată pe această temă.

Era fericit să vadă cum ies pe poarta şantierului stabilopozii frumos numerotaţi, cum sunt ridicaţi apoi cu macaraua şi aruncaţi la poalele digurilor. Forma lor simpatică a atras repede atenţia, astfel că în vacanţă, la Eforie Nord, tata a comandat o îngheţată tip profiterol, dar ospătarul l-a corectat spunând că este «îngheţată-stabilopod». Nu avea habar că vorbea tocmai cu cel care-l inventase. Tatei îi făcea de asemenea plăcere când vedea stabilopodul în chip de «statuie» sau pe emblema ICH-ului – Întreprinderea de Construcţii Hidrotehnice Constanţa – aflată uneori şi pe vesela de la cantină sau pe aşternuturile de la casa de oaspeţi", povesteşte fiica inginerului.

Întâlnirea cu Onassis

La un moment dat, inginerul Mircea Ulubeanu a răspuns invitaţiei făcute de armatorul grec Aristotel Onassis. Magnatul îşi dorea un port care să fie realizat după un proiect al inginerului Ulubeanu. Delegaţia română a mers la Atena, unde a fost primită într-un hotel elegant, în cameră aşteptându-i câte o sticlă de Metaxa şi un şirag de mătănii din chihlimbar, cu urările de bun venit ale omului de afaceri. A doua zi, au început discuţiile cu specialiştii greci, Onassis nefiind de faţă. Grecii au vrut pe loc proiectul românilor, pentru care au oferit plata în petrol. În lift, la prima oră a dimineţii, Mircea Ulubeanu s-a întâlnit cu Onassis. Inginerul s-a prezentat, iar armatorul i-a răspuns că ştie foarte bine cine este, de aceea îl şi chemase. Dar Onassis a rămas fără portul dorit. Cei din capul ţării voiau neapărat plata în bani, iar armatorul dorea să plătească în petrol.

Amintiri despre Mircea cel Drept

„Era foarte cinstit. «Fiţi îngăduitori!» era unul dintre principiile sale de viaţă pe care îl repeta adesea, dar dacă prindea pe cineva înşelând, furând, nu ierta. Muncitorii de pe şantier erau nevoiţi, într-un minut, să-şi facă bagajul şi să dispară, indiferent de justificări. Tatăl meu se străduia întotdeauna să fie cât mai drept. Spunea, în glumă, că, dacă a existat un Mircea cel Bătrân, de ce să nu existe şi un Mircea cel Drept?", îşi aminteşte Nicole Sima. Fiica inginerului mai spune că acesta era de un patriotism sincer, că îşi iubea ţara şi putea să facă diferenţa între România şi regimul politic de atunci. Nu ar fi acceptat să îşi părăsească ţara, să devină un fugar. *„S-a întâmplat să vină la Bucureşti un francez care avea o firmă de la care ai noştri doreau să cumpere nişte macarale. La un moment dat, francezul rămâne singur cu tata şi, vorbindu-i direct, fără traducător, începe să pună întrebări despre viaţa din România. Tata răspundea politicos, dar ferm, ocolind diplomatic orice critici menite să denigreze ţara. Nu suporta ca un străin să gândească ceva rău despre ţara lui. Francezul i-a propus să-l angajeze la firma lui, dar tatăl meu a refuzat categoric. A doua zi a fost chemat la Cadre şi felicitat. La acea conversaţie nu asistase nimeni altcineva, doar... microfoanele! Din acea clipă, uşile către Occident i-au fost deschise cu toată încrederea"*, mai spune fiica inginerului, adăugând că Mircea Ulubeanu a refuzat să intre în Partidul Comunist Român.

Inginerul s-a retras în plină glorie

Mircea Ulubeanu a ieşit la pensie în anul 1974, deşi era în plină putere creatoare. *„Spunea că trebuie să se retragă, deoarece nu ar vrea să ajungă să se întrebe colegii mai tineri ce mai caută el acolo. Avea bun-simţ şi în plus, simţul ridicolului"*, spune Nicole Sima, fiica lui. Inginerul Mircea Ulubeanu a avut nenumărate ocazii să părăsească ţara definitiv. N-a făcut-o niciodată, deşi a avut oferte de lucru în străinătate.

„Patriahul familiei"

Ultimii 20 de ani ai vieţii au fost tot activi, dedicaţi familiei şi celor patru nepoţi. *„Era «patriarhul familiei», bătrânul înţelept care nici la 90 ani nu îşi arăta vârsta"*, rememorează cu mândrie Nicole Sima. Mircea Ulubeanu a fost un om împlinit pe toate planurile, profesional şi familial. A petrecut aproape 60 ani lângă soţia lui, Dina, pe care o numea sufletul său pereche. Au avut doi copii, un fiu şi o fiică. Ambii copii au urmat Conservatorul: fiul Simeon a studiat Compoziţia, ajungând profesor recunoscut la Liceul „George Enescu", având elevi ce fac cinste breslei, cum ar fi violonistul **Alexandru Tomescu.** Fiica Nicole a absolvit Muzicologia, fiind, de asemenea, profesoară la Liceul „Dinu Lipatti" şi autoare de cărţi adresate copiilor. Nepoţii cei mari s-au îndreptat spre Ştiinţe Exacte, studiind Matematică-Informatică şi Electronică, iar unul dintre ei îşi dă doctoratul în Literatură.

Sursa: adevarul.ro

Aurel Vlaicu şi Anghel Saligny, Petrache Poenaru, Ana Aslan, Mircea Ulubeanu, au reuşit să pună România pe harta lumii
(Mădălina Brahim)

Aurel Ifrim

"Este dificil de lucrat cu sufletul omenesc, se impun afecțiune, tenacitate, speranță"

Interviu cu Petru Şolcă, preşedintele Asociaţiei Umanitare "NOROC" din Tulcea

Domnule profesor, sunteți inițiatorul și coordonatorul unei asociații umanitare care a cucerit inimile copiilor orfani sau abandonați. Cum ați reușit acest miracol ?

Toți copii orfani sau abandonați, suferă o traumă. Cea mai resimțită este lipsa unui părinte sau a ambilor părinți; mai sunt cei proveniți din familii cu probleme de alcoolism, sau cei cu venituri foarte modeste, dar cu mulți copii, a căror întreținere devenind o povară de nerezolvat, se răsfrânge asupra lor: ei suferă, crezând că sunt de prisos. Tuturor acestor copii încercăm, prin mijloace noi și metode diferite, să le insuflăm ideea că nu sunt singuri pe lume, socializând în permanență, prin diverse activități școlare și cultural-sportive, ajutându-i pe toate planurile, oferindu-le tuturor afecțiunea noastră. Trebuie să subliniez că scopul Asociației noastre îl constituie protecția socială a copiilor aflați în instituțiile de ocrotire ale statului.

Cum v-a venit ideea inițierii acestui Proiect ?

După 1989 am fost chemat să traduc pentru mai multe organizații sosite în România cu ajutoare umanitare. M-am gândit că am putea porni și noi ceva asemănător. Am avut norocul să-l cunosc pe medicul Fred White din Statele Unite, venit cu medicamente pentru Leagănul de Copii din Babadag. Doctorul american s-a dovedit foarte prompt și receptiv ideii realizării unui proiect de durată, nu unul periodic. Astfel a prins viață proiectul **Asociația Umanitară Noroc,** membri fondatori fiind Marilena și Petru Șolcă – Tulcea; dr. Fred White si Carolyn White – Abilene, Texas, Statele Unite ale Americii.

În românește cuvântul "noroc" are mai multe înțelesuri: "succes, reușită, izbândă". La români, când strănută cineva i se urează "Noroc!", dar americanii spun "- Bless you!"- Să fii binecuvântat!". Acronimele acestea au înțelesul și de "noi oportunități pentru copiii orfani din România".

Asociația „Noroc" desfășoară activități doar în municipiul și județul Tulcea. Prin "Centre de Plasament", cum se numesc acum fostele "Case de copii". Cele mai multe centre sunt la Tulcea, dar am reușit să inițiem activități și la Sulina, Sâmbăta, Somova, Mahmudia. Iar noi mergem la toate aceste Centre cu toată suita de activități.

Ce idei v-au condus la reușită ?

Am pornit activitatea atrăgând în asociație oameni sufletiști, cărora le-am zis "***Bunici inimoși***", persoane dispuse să-și dedice timpul socializării copiilor de vârstă preșcolară: să-i provoace la diferite jocuri, să le răspundă tuturor întrebărilor, dar, cu deosebire să le dăruiască afecțiune, factorul devenit dramatic pentru micuți, întrucât le lipsește cel mai mult. Bunicuțele desfășoară activitate în fiecare zi, până nu demult în două schimburi: dimineață și după amiază.

Avem 4 bunicuțe la căsuțele de tip familial "Cocorii 1", alte 4 bunicuțe la căsuțele de tip familial "Cocorii 2"; două bunicuțe la Centrul Maternal Tulcea și câte o bunicuță la Căsuța "Cocorii 3", la Centrul "Pelicanul" (pentru copii cu dizabilități), la căsuța de tip familial "Dumbrăveanca" și o bunicuță la căsuța de tip familial "Pescărușul ". Acești copii, de vârste diferite, nu mai locuiesc, precum odinioară, câte 100-150 persoane într-o clădire supravegheată cu o severitate evocând penitenciarul. Lucrurile s-au schimbat esențial.

Isprava noastră cu Bunicuțe dând roade, peste așteptări, am pornit altele: pentru clasele primare "Învățători inimoși", iar pentru elevii din clasele V-VIII și liceu, "Profesorii inimoși".

Câte bunicuțe și bunici (supraveghetori, instructori, învățători, profesori) lucrează la asociație ?

După cooptarea și a unor psihologi și asistenți sociali, suntem 45 persoane. Împărțind copiii pe grupe de ciclu gimnazial și liceu, am creat Programul "Prieteni inimoși", menit a abate gândurile copiilor de

la starea lor socială specială, prin organizarea câtor mai dese activități specifice fiecărei vârste, sărbătorindu-le zilele de naștere, consiliindu-i în toate, încurajându-i să se pregătească pentru viitor, spre a deveni stăpâni pe soarta lor. Față de alte organizații destinate copiilor, care organizează întâlniri cu ei de două-trei ori pe an (Crăciun, Paște, Ziua Copiilor), noi acționăm cu ei zilnic: nu le lăsăm răgaz să-și deplângă soarta. Acest Program i-a făcut să capete încredere în noi, știind că ni se pot mărturisi ca unor părinți aievea, că pot veni la noi cu tot ce le stă pe suflet.

Copiii urmează cursuri pentru computer, învățând cum se editează cu acest instrument, să socializeze prin computerul conectat la internet, iar la sfârșitul anului, fiecare grupă să facă o revistă online care să oglindească activitățile, gândurile, idealurile și sentimentele lor. Am reușit să procurăm aparate foto, am deschis și un curs de fotografie digitală. Le predăm croitorie, îi învățăm câte ceva din tainele artei culinare, să pregătească o suită de preparate necesare unei festivități, să servească la masă, niște deprinderi care să-i ajute în viață. În ideea cunoașterii animalelor "de casă", îi ducem și la cursuri de călărie. Deci nu prea au timp să fie triști.

În programele Asociației figurează și organizarea de excursii ?

Avem un microbuz de 9 locuri pe care îl folosim la transportul copiilor în excursii la pădure, la frumoasele noastre

mănăstiri, fără să evităm –firește Marea Neagră. De câte ori obținem sponsorizări, îi ducem cu vaporașul în inima deltei și pe Lacul Razelm. Le-am organizat însă și tabere de 3, 4 zile la Dunavăț, unde au vizionat filme, au audiat seri de poezie și muzică, s-au antrenat în întreceri sportive, s-au amuzat copios la focuri de tabără: deci s-au simțit excepțional, unii dintre ei surprinzându-ne cu mici spectacole de teatru, jucate și regizate de ei, culminând cu o transpunere scenică după *Domnul Goe*, de I. L. Caragiale. Mai târziu am aflat că spectacolul respectiv a fost… cadoul lor pentru noi.

Ceea ce denotă simțămintele lor afective deosebite pentru Bunicuțele, Bunicii, Învățătorii și Profesorii Inimoși. Fapt foarte îmbucurător pentru noi, evident!

Am participat la sărbătorirea zilei de naștere a unor liceeni din Asociație, organizatori fiind însăși fondatorii Marilena și Petru Șolcă. M-a impresionat, chiar emoționat, faptul că unii în pragul bacalaureatului, vi se adresau cu apelativele "Tată" și "Mamă"…

Copilul simte dacă îl prețuiești cu adevărat, iar afectivitatea ta nu este falsă. Nici nu știți cât ne bucură această familiaritate! Înseamnă că toate inițiativele noastre au căpătat o fericită finalitate.

Cum procurați fondurile pentru Asociație ?

Fondurile esențiale vin de la *Fundația „Noroc"* din S.U.A. condusă de dr. White. Astfel finanțăm activitățile, procurăm copiilor medicamente de urgență, ochelari de corectarea vederii, manuale, rechizite pentru toate materiile. Microbuzul necesită și acesta anumite sume (întreținere, reparații, etc). Din România, datorită unor disfuncționalități de ordin financiar, sponsorizările sunt rare. Primim, totuși, prin donații, materiale de construcții, jucării, haine.

Bunicii, instructorii, toți care vă ajută în desfășurarea activității, sunt plătiți ?

Majoritatea oamenilor vârstnici ce pun mult suflet și osteneală la Asociație, au pensii foarte mici, iar noi le oferim mici ajutoare bănești, sume simbolice. Dealtfel niciun Bunicuț

sau Bunicuţă nu a venit la noi în speranţa unor câştiguri financiare, au făcut-o şi o fac din iubire pentru copii orfani. Şi aşa s-au ţesut legături sufleteşti între copii şi Bunicuţe, unele fiind în vârstă de peste 75 ani.

Chiar şi între învăţători şi elevi au intervenit legături solide, pentru că aşa am convenit: copiii proveniţi de la vechile orfelinate, unde erau trataţi ca turmă, deci aveau serioase deficienţe în pregătirea şcolară, să fie atraşi spre învăţătură, nu obligaţi, să li se preţuiască orice efort, cât de mic, din necesitatea recuperării materiilor şi, mai ales, al căpătării încrederii în forţele lor. Fapt care la Casa de Copii era lăsat pe ultimul plan. Iată, în cei 24 ani de activitate, i-am ajutat pe mulţi să devină liceeni, iar pe cei mai serioşi ajutându-i să urmeze studii superioare. Sprijiniţi de noi - şi prin taxe, unde a fost cazul, 20 de tineri au făcut studii universitare, sunt acum ingineri, asistenţi sociali, profesori. Anul acesta şase dintre foştii liceeni, au fost admişi la Universitate.

În vechea structură a orfelinatelor după împlinirea vârstei de 18 ani, copiii erau scoşi din Sistem.

Altfel spus, alungaţi, lăsaţi de izbelişte, prilejuind vagabondajul, viaţa fără căpătâi.

Noi am susţinut cu fermitate ca la 18 ani să nu fie scoşi din Sistem ci să fie încurajaţi să-şi continue educaţia. Pe unii, dintre cei trecuţi de 18 ani, îi găzduim temporar la Casa Noastră, până cei ei, găsindu-şi un loc de muncă, se pot descurca prin mijloace proprii. De altminteri îi ajutăm în găsirea unui loc de muncă, ulterior a unei gazde.

Prin asociaţia dumneavoastră trec peste 200 de copii anual. Cum reuşiţi să lucraţi cu aceşti copii de vârste diferite, provenind din medii sociale diferite?

Este dificil de lucrat cu sufletul omenesc, nu toţi copiii sunt la fel, dar cu tenacitate, multă afecţiune şi mai multă muncă, se pot obţine rezultate îmbucurătoare. Nu cred că există satisfacţie mai mare!... Să preiei copii fără familie, cu serioase deficienţe de ordin psihic şi spiritual, să-i vezi peste ani oameni cu o calificare, unii cu studii superioare, responsabili şi ataşaţi societăţii, pare, într-adevăr, un miracol…

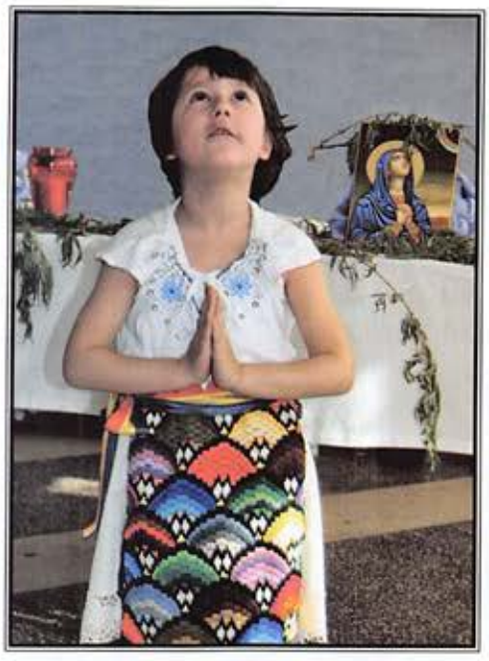
N.9. sept. 1950, în familia unor dascăli din comuna Grivița, Vaslui, Petru Şolcă, poartă pecetea aurită a locului de glorioasă istorie a Moldovei, unde învăţătorii satelor erau, odinioară, îndrumători spirituali ai sătenilor. Absolvent al Facultăţii de Filologie, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Secţia engleză - română, promoţia 1973, a predat limba engleză la Liceul Pedagogic tulcean, lăsând urme adânci în cugetele şi sufletele colegilor şi elevilor.

Împătimit de literatură, muzică, artă plastică, domnul Profesor a făcut o aprinsă pasiune pentru arta fotografică. El declară: *"Pentru mine fotografia este modalitatea prin care încerc să exprim ceea ce simt şi cred despre lumea aceasta"*.

Participările la expoziţiile din ţară şi străinătate (Texas, S.U.A., Aalborg Danemarca, Novi Sad –Serbia, Orth - Austria) i-au fost răsplătite cu numeroase şi importante premii.

"Pentru mine fotografia este modalitatea prin care încerc să exprim ceea ce simt și cred despre lumea aceasta".

Dănuț Chiriac

„Serbările Deltei”
Festivalul Minorităților Naționale de la Sulina
Convorbire cu Paul Nour, directorul Casei de Cultură

Prima seară a festivalului s-a derulat la Tulcea...

Era normal ca în cadrul acestei colaborări extinse să începem de la Tulcea, fie și dacă e să ne inspirăm din parcursul Dunării dinspre vest spre est, spre mare. Au participat o serie de ansambluri din

Tulcea: „Narenler” al Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România - Filiala Tulcea; ansamblul „Chave Zurale” al Partidei Romilor „Pro Europa“ Tulcea; grupul de cântece și dansuri bulgărești „Asiga” din localitatea Lunca; ansamblul „Tuna” al Uniunii Democrate Turcă din România - Filiala din Tulcea; ansamblul „Molodți” al Comunității Rușilor Lipoveni din România – Filiala din Tulcea; ansamblul „Odyssea” al Asociației Comunității Tinerilor Eleni din Tulcea; ansamblul „Hilia Peristeria” al Uniunii Elene din România - Filiala Tulcea. Trebuie să menționez faptul că o parte dintre ansamblurile enumerate au fost participante în cadrul altor ediții ale festivalului desfășurate doar la Sulina. Tot la Tulcea, am organizat și un colocviu dedicat patrimoniului cultural imaterial.

Care este scopul Colocviului?

Denumit „Patrimoniul material – modalități de salvgardare și promovare”, colocviul a abordat două teme de dezbatere:

1),,Patrimoniu cultural imaterial – legislație națională și internațională”

2),,Modalități de salvgardare și promovare a patrimoniului imaterial din România”.

- Considerați că ar trebui să rămânem ancorați în acest punct și să rafinăm doar modul în care percepem ideea de patrimoniu imaterial?

- Nu, sub nicio formă! Cred cu tărie că trebuie să avem o mare deschidere către nou, dar trebuie, în același timp, să conservăm ceea ce am moștenit sub forma unor „capsule“ care să păstreze etapizat, într-o structurare cronologică bine documentată, a tezaurului patrimoniului cultural imaterial ce se îmbogățește permanent cu noi forme și modalități de exprimare.

- Care moment îl considerați special în cadrul programului festivalului?

- „Parada costumelor tradiționale“ pentru că oferă posibilitatea grupurilor și ansamblurilor să-și etaleze portul tradițional . În viziunea noastră este o reeditare a vremurilor în care, pe aceeași faleză, protipendada Europolis-ului de odinioară își „lua“ plimbarea de seară, etalându-și costumațiile specifice fiecărei naționalități reprezentate pe teritoriul Porto-Franco, cu schimburile de saluturi și pauzele dedicate conversațiilor cu iz de cancan local, purtate în toate limbile pământului.

- Cât din organizarea unui asemenea festival îl reprezintă factorul curiozitate în planificarea viitoarelor ediții?

- Da, putem vorbi de curiozitate ca despre un puternic imbold ce ne forțează să trecem peste micile sau marile probleme legate de organizarea festivalului, de regulă cele financiare . Din momentul în care se sting proiectoarele de pe scena Galei de încheiere, îmi imaginez deja cum se va materializa următoarea ediție, ce alte momente vor aduce în fața publicului ansamblurile consacrate pe scena acestui festival, ce alte grupuri își vor anunța dorința de a participa și cu ce spectacole vor încerca să își câștige publicul.

- Fiecare ediție a festivalului presupune reluarea unor discuții legate de finanțarea acestuia. Nu vă sperie ideea de a primi un refuz din partea celor care vă sprijină material pentru susținerea acestui proiect?

- Dacă îmi propun să câștig sprijinul unor sponsori, fiecare refuz mă va conduce mai repede către cei care vor răspunde pozitiv solicitării mele. Nu e doar observația mea, ci corespunde părerii multor colegi de breaslă, iar fiecare negație nu reprezintă decât o reducere a numărului celor care stau în calea realizării proiectului... însă cu o condiție: să crezi în proiectul pentru care te lupți.

- Cine vă sprijină în mod direct în realizarea fiecărei ediții?

- Povestea acestui festival a avut și continuă să îi aibă ca „naratori" - și nu e doar o exprimare plastică - pe colegii mei de muncă, cei cu care am pornit la drum de foarte mult timp: Florentina Dunaev, Gavril Cârlan, Ludmila Timofei, Iulia Titu și Stănel Rotaru - cărora le mulțumesc – că împărtășesc atât greutățile, cât și satisfacțiile pe care ți le oferă aplauzele unui public recunoscător pentru calitatea prestației pe scena unui eveniment cultural ori în afara acesteia, în cadrul unor întâlniri cu tematică culturală.

- Sunteți într-**o permanentă căutare a unor noi grupuri, a unor noi zone din care să provină participanții viitoarelor ediții**?

- Firește că ne bucurăm de fiecare nouă prezență și mă refer la reprezentanți ai unor grupuri minoritare pe care nu am avut plăcerea să îi avem în rândul participanților sau a căror prezență a fost una sporadică, dar există deja înrădăcinată o practică în rândul instructorilor, a celor care se ocupă de pregătirea

grupurilor și a ansamblurilor: aceea de a diversifica repertoriul cu noi momente din fondul de forme de exprimare muzicală sau de expresii sincretice, specifice etniilor aparținătoare, practică care asigură elementele de noutate ale fiecărei ediții.

- Având atâta experiență acumulată pe parcursul edițiilor festivalului, îmi **permit să vă** întreb**: cât de relativ poate fi conceptul de patrimoniu cultural imaterial?**

- Este clar că patrimoniul cultural imaterial este un cumul de elemente ce pot individualiza o comunitate ori un grup de comunități. De aceea includerea în festival al unui colocviu pe această temă, care are rolul de a furniza explicații și de a conștientiza participanții asupra nevoii de a conserva fiecare din manifestările de viață culturală tradițională, așa cum fiecare dintre noi ne dorim ca să lăsăm copiilor noștri ceva din rodul muncii noastre, ca o continuare a visurilor noastre..!

- ... și un sfat pentru participanții la viitoarea ediție a festivalului?

- Consider că nu este bine să canalizezi actul artistic prin recomandări stricte care, in definitiv, sunt filtre personale, subiective. Este un mod de a restrânge din creativitate, din spiritul inovativ ce ar trebui să însoțească fiecare nouă prezență în fața juriului și a spectatorilor... Dincolo de tematica festivalului fiecare grup trebuie să găsească formula proprie prin care să ajute asimilarea poveștii sale de către public, să scoată în evidență ineditul din tradițiile pe care le prezintă în așa fel încât spectatorului să-i stârnească curiozitatea, interesul pentru cultura și arealul din care provin aceste ansambluri.

Adrian Pal,
artist plastic

TABĂRA DE CREAȚIE IAZURILE – TULCEA (CALICA)

Tabăra de creație, inaugurată în anul 1970, are precedent, prin organizarea la Tulcea în anul 1970 a unor tabere cu participanți ai Filialelor din țară a UAP, după ce municipiul intrase, în anul 1972, în rândul Cenaclurilor UAP din România.

În anul 1971, avusese loc prima ediție *a Taberei de pictură* de la Babadag, iar în anul 1978 "Expoziția taberei studenților bucureșteni" de la Institutul de Arte Plastice "N. Grigorescu".

"Tulcea în contemporaneitatea socialistă a țării" este titlul celui de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român și "transpunerea în limbajul culorilor și luminii, aspectele cele mai semnificative din natura județului, realizările bogate obținute în toate domeniile de activitate umană ale vrednicilor locuitori din acest colț de țară românească".

Gheorghe NEAȚĂ- *La Sf. Gheorghe*

Participanții, care au pictat și creionat peisajul Tulcei, s-au numit: Vasile Brătulescu, Ileana Cojan, Maria Constantin, Fekete Zoltan, Viorica Ilie, Pavel Ilie, Ștefan Iacobescu, Dumitru Ivan, George Leolea, Vera Marcu, Teodor Răducanu și Ioan Uncht.

Cabana de la Calica (aparținând de comuna Valea Nucarilor), de pe malul Lacului Razim, fusese cabana de vânătoare a liderilor comuniști, a lui Ion Gheorghe Maurer, fost prim –ministru al României în perioada 1961-1974.

În anul 1977, cabanei se găsește "un administrator" cu acte pentru imagine și pentru a se scăpa urma a ceea ce se va mai putea numi *inventarul* acesteia.

Școala de Muzică și Arte Plastice se oferă să o transforme în tabără de creație națională pentru elevii din liceele și școlile de specialitate (director Mihăiță Guțu, inițiator prof. Adrian Pal).

Vasile Șerban, președintele Comitetului pentru Cultură și Educație Socialistă al județului, preia ideea și cabana "curată" (fără inventar), reușind în anul 1978 să organizeze prima ediție a Taberelor de Creație Iazurile.

Prima ediție a Taberei Naționale de Creație – Iazurile este organizată în perioada 15 mai- iunie 1978, la care participă Studioul de Arte Plastice al Armatei din București cu lotul complet al primilor "zidari": Marius Butunoiu, Gheorghe Ioniță, Pavel Mercea, Mihai Mustață, Doru Rotaru, Maria Stiplosek, Vladimir Șulschi, Ion Țarălungă, Ion Tolaș, Ella Ciornei, Costică Tofan. Ei sunt artiștii plastici care s-au bucurat de ospitalitate și respect, ei sunt cei care au pus prima cărămidă la temelia noului edificiu al Tulceișl al viitorului patrimoniu al ei.

În același an, au fost 8 ediții, reunind artiști din București (Tiberiu Nicorescu, Pietriș Bogdan, Dan Cristian Popescu, George Leolea, Aurel Bulacu, Horea Mihai, Sever Mermeze, Ion Ciobanu, Secrieru Niculiță, Benone Șuvăilă, Ion Panaitescu, Eugen Palade, Mihai Micu), Tg. Mureș, Tulcea (Cenaclul Artiștilor Plastici Amatori) și Aalborg (Danemarca).

Ediția din iulie a aceluiași an, rezervată bucureștenilor, deschide o expoziție la Galeriile de Artă "Dacia", beneficiind și de un catalog de prezentare al creatorilor Aurel Bulacu, George Leolea, Vlad Micodin. Ion Panaitescu. Doina Simionescu, Nistor Coita, Mihai Micu, Viorica Mihăescu, Alma Rusescu, Ana Mana Smighelschi).

Anul 1978, mai aduce la Calica un grup dc artiști din Tg. Mureș, din Danemarca (Aalborg) și din București, avându-i printre aceștia pe: Mircea Velea, Horea Mihai, Sever Mermeze, Ion Ciobanu, Secrieru Niculiță, Benone Șuvăilă, Ion Panaitescu, Eugen Palade, Mihai Micu.

Între 19-29 septembrie, seria este rezervată unui grup de artiști plastici ai Cenaclului Artiștilor Plastici amatori din Tulcea.

Anul 1979, este bogat reprezentat la Calica de

artişti plastici din Bucureşti (Vladimir Şulschi, Albin Stănescu, Grigore Spirescu, Ervant Nicogosian, Virgil Chivu, Nicolae lorga), Cluj, Braşov, Constanta şi Tulcea (Ştefan Găvenea, Constantin Găvenea, Ştefan Ştirbu, loan Duman, Maria Pelmuş, Ştefan Pelmuş, Mariana Popescu Suciu, Eugeniu Barău, Constantin Papadopol, Gasser Gunter Forst).

La sfârşitul anului, o delegaţie de plasticieni din oraşul danez Aalborg, împreună cu un grup de tulceni, poposesc pentru 10 zile la Calica.

Anul 1980, aduce în tabăra de la Calica-lazurile plasticieni din Bucureşti, Cluj şi Tulcea (Paulina Mihai, Şerban Dinu, Mândra-Vasile Crăiţă, Lazăr Anton, Doru Coadă, Şerbana Dragoescu, Vintilă Mihăescu etc.)

În ziua de 23 decembrie, la Muzeul de Artă se vernisează „Expoziţia Taberelor de Creaţie Calica 1980", ediţia a III-a, cuprinzând peste 200 de lucrări de pictură, grafică şi artă decorativă.

În anul 1981, se perindă pe la Calica cinci serii de plasticieni bucureşteni (Ion Popescu Negreni, Melica Vasile, Bedivan Petre, Constantin Piliuţă, Aurel Nedel,

Grigore CARATĂ - *Stradă în Tulcea*

Traian Brădean, Gheorghe Spiridon, Constantin Ritivoiu, Benone Şuvăilă, Dumitru Turlacu, Constantin Gheorghe), una de la Cluj şi, combinate, din Tulcea, Bucureşti, Constanţa.

Anul 1982, înseamnă la Calica organizarea a 10 serii de tabere, cuprinzând artişti plastici din: Bucureşti, Cluj, Constanţa şi Tulcea.

Au trecut pe aici, pictând, pescuind şi mâncând peşte, printre alţii: Blei Nicolae, Grimalschi Ştefania şi Viorel, Ion Grigorescu, Velea Mircea, Virgil Preda, Anton Lazăr, Aftenie Radu, Buşneag Olga, Breazu Cristian, Corina Coadă-Ştefănescu, Coadă Doru, Dăscălescu Ileana, Flămându Monica şi Horia, Mihăescu Virgil, Vasilescu Paul, Piliuţă Constantin, Nedel Aurel.

Dintre tulceni, amintim pe: Constantin Găvenea, Gasser Forst, Viorel Poiată, Rodica Toth Poiată, Gheorghe Enache, Vasile Drăguşanu, Ştefan Găvenea, Panait Vlahos, Traian Oancea, Mariana Suciu, Adrian Pal.

În anul 1983, sunt prezenţi în tabără artişti plastici din Bucureşti, Cluj şi Tulcea. Printre aceştia menţionăm pe: Ion Minoiu, Silvia Jelescu, Alexandru Chira, artişti decoratori din Bucureşti, artişti ai Studioului de Arte Plastice ai Armatei din Bucureşti etc.

Sălile Muzeului de Artă din Tulcea găzduiau în februarie - martie 1983 „Expoziţia Taberelor de Creaţie lazurile' 82" cu o prezentare făcută de criticul de artă Ion Franzetti în catalogul expoziţiei şi deschiderea realizată de Dan Grigorescu.

Anul 1984 este la fel de bogat în prezenţe artistice în tabără, cu reprezentanţi din: Bucureşti Cluj, Tulcea şi din Danemarca. Printre numele noi de rezonanţă amintim: Ion Frunzetti şi Ion Margineanu, vicepreşedinţi ai UAP din România şi pictorul Ion Sălişteanu.

În anul 1986, oaspeţii sunt din: Bucureşti, Sibiu, Cluj, Tulcea, Baia Mare, Iaşi. Printre aceştia: Şulschi Vladimir, Vasile Socoliuc, Suzana Fântânaru, Răduş Jugăurs, Nicolae Alexi, Nae Săftoiu, Decebal Niţescu, Wanda Mihuleac, Chivu Virgil.

În martie, la Casa Cărţii, se jurizează Retrospectiva - Calica, 7 ani de existenţă.

Anul 1987, aduce noi artişti plastici din ţară, din: Bucureşti, Iaşi, Bacău, Ploieşti, Cluj şi Tulcea. Printre aceştia remarcăm pe: Constantin Blendea, Cristian Popescu, Constantin Albani, Celmare, Paul Sima, Maria Truţă, Mircea Vremir etc.

Anul 1988, înseamnă prezenţa în tabără a artiştilor plastici din Bucureşti, Cluj, Ploieşti, Iaşi, Craiova, Baia Mare şi Tulcea a Asociaţiei Artiştilor Fotografi din România, a scriitorilor şi a artiştilor amatori din Tulcca.

În anul 1989, sunt prezenţi în tabără artişti plastici din Bucureşti, Iaşi, Cluj, Foto Club „Orizont" Sibiu, şi Asociaţia Artiştilor Amatori din Tulcea.

În 1990, se adună la Calica- lazurile artiştii plastici din Cluj, Iaşi, Bucureşti, Tulcea (Carata Grigore, Neaţă Bălănică, Pal Adrian, Hederfai Petru, Luchian Silvia, Duman Ion, Oancea Traian, Poiată Rodica şi Viorel). Seriile încep să se diminueze, organizarea lor

rămânând la înțelegerea dintre Inspectoratul pentru Cultură și noul proprietar al taberei.

Tabăra Iazurile - Calica va deveni, până în 1989, locul de întâlnire a peste 1000 de plasticieni din toată țara.

După 1990, Consiliul Județean va încerca să preia tabăra oficial, dar nu reușește să obțină decât șalupa, chiar dacă eforturile U.A.P. din România sau ale Ministerului Cultural nu sunt cele dorite de plasticieni.

Cu ajutorul domnului Ernesto Mihăilescu, Inspectoratului pentru Cultură și acceptul Consiliului Județean, tabăra va ajunge în administrarea domnului Sabin. Contractul acestuia rămâne acceptat în continuare și de cei doi consilieri ai Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Tulcea, respectiv domnnul Sava Nicolae (1996-2000) și d-na Hogea Axenia (2000-2003).

În această perioadă sunt organizate, de formă, 1-2 serii pe an, pentru a nu se stinge sau șterge amintirea locului.

Astfel, în 1994, sunt prezenți la Calica plasticienii din Chișinău și Tulcea, București și invitații acestora din SUA.

În 1995, se organizează două serii cu artiști plastici din București și din Tulcea, în 1996 una cuprinzându-i pe tulceni și invitații acestora din Chișinău.

În anul 1996, are loc o serie combinată cu a tulcenilor și cu cea a fraților plasticieni din R. Moldova.

În anul 1997, se organizează o scrie cu artiști plastici din București, apoi în septembrie, cu artiști din Aveyron (Franța) și Tulcea (Viorel Poiată, Maria Pelmuș, Vasile Drăguşanu, și Gh. Enache), iar în noiembrie cu un grup de colegi din Izmail (Ucraina), participând și tulcenii: Maria Pelmuș, Viorel Poiată, Neață Gheorghe, Gasser Forst și Grigore Carată.

În anii 2001 și 2002, sunt organizate noi serii cu artiști bucureșteni și tulceni.

Este de remarcat că marea majoritate a acestor ediții de până în 1989 au fost organizate de Președintele de atunci al Comitetului pentru Cultură al Județului - tovarășul Vasile Șerban. După 1989, ele au fost continuate de președinții: Ernesto Mihăilescu, Sava Nicolae și Axenia Hogea.

În ultimii ani, aici și-au desfășurat lucrările privind jurizarea concurenților Concursului Național de Poezie și Eseu "Panait Cerna", având printre aceștia pe scriitorii: Laurențiu Ulici. Eugen Uricani, Nicolae Prelipceanu, Ovidiu Dunăreanu, Constantin Novac, Viorel Dinescu, Dan Cristea, Denisa Comănescu.

Se cuvin mulțumiri, pentru o mare perioadă a desfășurării ediților, celor care au administrat "zestrea" de lucrări, domnului Hederfai Petru, dar și celor două familii care au realizat confortul artiștilor pe perioada ședерii și creației la Calica - lazurile - familia Bereza și Zaharia.

Marea majoritate a lucrărilor au intrat în patrimoniul secției de Artă a Muzeului „Delta Dunării" din Tulcea.

Gheorghe NEAȚĂ- *La Tulcea*

În anul 2003, Consiliul Județean devine stăpânul oficial al locului.

În primăvara anului 2004, s-a făcut scrum ultimul cadou, dăruit în plină epocă comunistă, plasticii românești și culturii tulcene- fosta cabană de vânătoare de la Calica, a lui Ion Gheorghe Maurer.

Asemănarea este aproape izbitoare cu situația cabanei Moruzov, dar cauzele conteaza mai puțin, când din propria cenușă se va ridica o nouă clădire la fel de izbitor ca destinație viitoare cu ceea ce fusese până a deveni cadou cultural (așa credeam atunci).

În anul 2011, în data de 11 noiembrie, Consiliul Județean va concesiona imobilul și spațiul (52.251 mp), pe 20 de ani, firmei CONDOR SRL Babadag, iar în anul 2014 reconcesionată pentru 49 de ani firmei Trade Agrofan SRL.

Pentru tot ce a însemnat Iazurile pentru Tulcea și arta plastică românească contemporană, acum, la dispariția simbolului taberelor de creație tulcene, se impune catalogarea lucrărilor și gruparea creatorilor într-o lucrare care să aducă aminte de acest loc (ceea ce începuse în 1985, colegul nostru Petru Hederfai). Am fost îndârjit apărător al statutului Taberei de Creație de la Calica, după înstrăinarea acesteia. Din păcate, după acea dată, nimeni nu a dorit prea mult să întărească acest statut.

Elena ORBOCEA

Configuraţii ale peisajului dobrogean în pictura modernă şi contemporană

Motto: *Dobrogea a fost, cred, cea mai bună şcoală pentru mine. Am rămas sufleteşte puternic legat de Dobrogea şi cred că nimeni n-a înţeles-o mai bine decât mine. (...) Toate motivele mele orientale îşi trag fiinţa din Dobrogea şi din amintirea anilor petrecuţi pe solul ei. Culoarea tablourilor mele e culoarea ternă a Dobrogei, a peisajului ei arid. Arta mea e reflexul şederii mele în Dobrogea... Elementul static din Dobrogea s-a potrivit de minune cu temperamentul meu. Peisajul şi omul acestui ţinut mă pătrund carnal, visceral, impregnându-mă cu toate trăirile lui vaste.*

Iosif Iser

Gheorghe PETRAŞCU - *Casă din Dobrogea*

Dobrogea a reprezentat o adevărată şcoală a colorismului românesc, spaţiu în care pictorii întâlneau un anume tip de lumină, cu nesfârşite întinderi acvatice, dealuri de pământ de la ocrul cel mai luminos, la brun, constituind un veritabil univers cromatic, ce nu se găsea nicăieri altundeva în ţară. Pentru mulţi dintre pictori, contactul cu lumea dobrogeană a reprezentat o etapă de pătrundere în subtilităţile coloristice, adăugând un plus de expresivitate picturală, oferindu-le un prilej fericit pentru o mai adâncă pătrundere în tainele artei lor. Paleta cromatică s-a diversificat în timp, scoţând la iveală tonuri mai rafinate, capabile chiar să redea transparenţa suavă a atmosferei specifice locului.

Încă din perioada academismului, prin Theodor Aman, care poposea la Constanţa cu un secol în urmă, până la cei contemporani, artiştii au fost seduşi de culorile speciale dobrogene, izvorâte din lumina reflectată în ape, de coastele dealurilor, porturile de la mare şi Dunăre, adevărate furnicare, de uliţele prăfuite ale satelor, de cerhanalele din Delta Dunării, de Sulina plină de mistere şi de cheiurile Tulcei.

Pe durata verii, o pleiadă de pictori se îndreptau spre ţărmul Dunării sau al mării, pentru a evoca frumuseţea, fiecare în stilul său, purtând amprenta personalităţii distincte. Se poate spune despre spaţiul dobrogean că a constituit pentru pictorii noştri un motiv de inspiraţie, comparabil cu sudul Franţei, Coasta de Azur, cu Barbizonul sau malurile Senei.

Ca element statornic, au apărut peisajele cu acele case albe, acoperite de olane, ce veneau în contrast fermecător cu varul pereţilor în soare, străduţe fie tăcute, fie animate de puzderie de personaje cu iz oriental, cu şalvari, turbane sau fesuri roşii, agitându-se în bazare sau lenevind în cafenele.

Delta, un spectacol de dimensiuni monumentale, unde sunt întâlnite puzderie de canale, lacuri, insule plutitoare (numite plauri) şi vaste păduri de stufăriş, ce ascund paradisul zburătoarelor, a constituit un loc ce a fascinat pictorii cu feeria culorilor. Pânzele lor au redat lumina purpurie a răsăritului, în contrast cu aburul moale al ceţii, o atmosferă calmă, de trezire la viaţă. Nu mai puţin fermecătoare era ora în care soarele se găsea în plină explozie de lumină, ce domina coloniile de nuferi albi şi galbeni, accente de porţelan pe luciul apei. La fel de solemne şi preferate de pictori erau orele de taină ale înserărilor, peisaj unde se desfaşura un întreg spectacol al liniştii sub cerul sângeriu.

Nu mai puţin folosite ca izvor de inspiraţie au fost spinările albe ale celor mai bătrâni munţi din România, formaţi în timpul orogenezei hercinice - Munţii Măcinului, îşi schimbă necontenit culoarea în funcţie de anotimp. Şi pentru ca farmecul locurilor dobrogene să fie desăvârşit, pictorii găseau aici un creuzet de culturi şi etnii. În peisaje apar personaje pitoresti, cu înfăţişări particulare, târgoveţi de mărunţişuri aşezaţi direct pe pământ, lipovence cu baticuri viu clorate, şi cu fermecători ochi albaştri.

Însă imaginea statornică o reprezintă peisajele de o monotonie exasperantă, cu vegetaţie pitică şi ierburi sălbatice, ciulini pârliţi de soare, rostogoliţi de vânt, pământul sărac şi pietros sub puternica strălucire a soarelui.

Nicolae DĂRĂSCU - *Peisaj dobrogean*

Printre cei dintâi descoperitori ai mirificului ținut dobrogean au fost Theodor Aman, care ne-a lăsat câteva peisaje din portul Constanța, ce arată mai aparte decât lucrările sale, într-o manieră aproape impresionistă, el fiind preocupat de irizarea luminii și prospețimea culorilor, Nicolae Grigorescu ce ne lasă vestitul "Nud la malul mării", la fel și Ștefan Luchian care s-a îndrăgostit de mare de la prima sa întâlnire. Însă cel care a revenit de fiecare dată de-a lungul a trei decenii, a fost Gheorghe Petrașcu, spunând ca Marea Neagră este una dintre cele mai frumoase mări. Dealtfel, numeroasele sale tablouri cu această temă trădau statornica dragoste a pictorului pentru mare. Apăreau în ele colțuri de plaje, cu cate o siluetă feminină în depărtare, surprinsă sub umbrela de soare sau în repaos pe sezlong. Totul e pictat cu o textura consistentă, de tărâm selenar, cu o egală densitate cromatică, atent la rugozitățile rocilor. Pictorul are predilecție pentru albastrul grav al valurilor încremenite, aproape cu aspect de porțelan, pătate ici colo de pâlpâiturile roșului. Totul pare învăluit într-o atmosferă de adâncă liniște, cerul este foarte jos, ora este incertă, pentru că peisajul se scaldă într-o lumină misterioasă. Siluetele feminine sunt doar un pretext, un element de decor, un accent cromatic ce tinde să anime atmosfera de liniște subacvatică.

Nicolae Tonitza își găsea liniștea în atmosfera dobrogeană și facea deseori lungi excursii cu pescarii pe mare, din dorința de a contempla de la distanță plajele aurii și stâncile calcaroase ale malurilor sau albastrul–verzui al valurilor fremătătoare. Își apleca adesea privirea asupra bordeielor pitice și asupra caselor acoperite cu olană de un roșu stins. Minarete apăreau ca niște accente de alb, asemenea unor săgeți ridicate spre cer cu vârful în sus. Prăvăliile dărăpănate cu precupeți toropiți de soarele incandescent al verii, rufe la uscat ce flutură în vânt, sunt subiecte abordate de pictorul socotit drept unul din cei mai înzestrați în redarea spațiului dobrogean. Subiectele duse la esență și lipsite de dulcegării inutile, apar mai degrabă ca imagini concentrate, dense.

Iosif Iser era fascinat de casele scunde, parcă pe jumătate îngropate în colbul galben, solul arid, pietros și sterp. Figurile oamenilor locului l-au impresionat profund. Paleta cromatică este redată dramatic, sobru și crează privitorului impresia de privire printre gene. Peisajele lui sunt animate cu personaje pitorești, cu trăsături aspre, sculpturale, ce au o atitudine de o gravitate solemnă. Nota sa caracteristică este aceea de sobrietate și echilibru, aspecte marine ce leagă armonios coloristica de stabilitatea formelor.

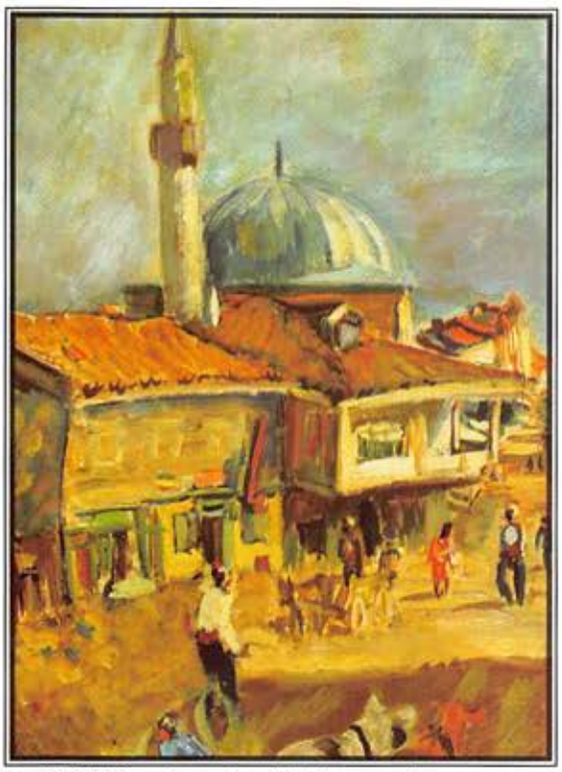
Nicolae DĂRĂSCU - *Portul Sulina*

La Ștefan Dimitrescu, umbrele copacilor sunt ispititoare, ce par să îndemne la sedentarism. Străzile au deschidere la mare. Cromatica e sobră, fără străluciri facile, cu planuri precis delimitate în construcții ferme. Predomină brunuri și ocruri ce amintesc de loes și de culoarea pâinii.

Vasile Popescu aparține "familiei" ce nu pictează

Nicolae GRIGORESCU - *Nud la malul mării*

Iosif ISER - *Geamia din Turtucaia*

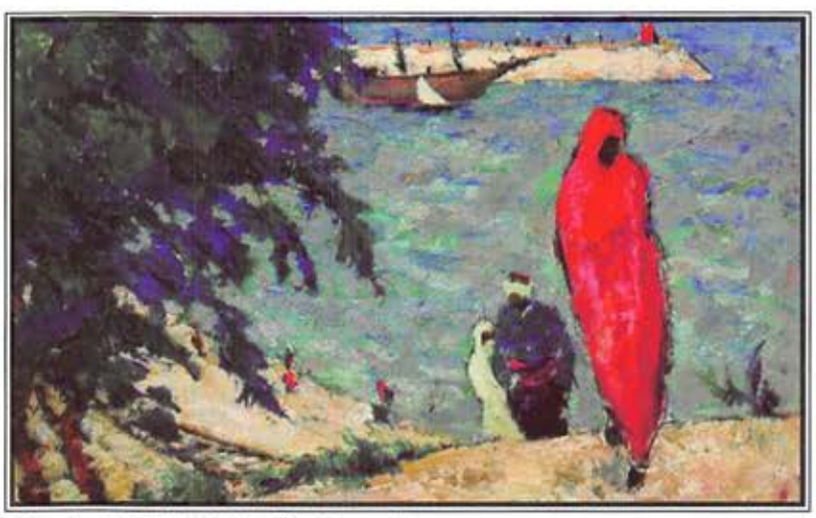
pentru simplul fapt de a istorisi, ci pentru a dezvolta acea esențială înțelepciune a văzului. Oscilează între a fi un bun grafician și un rafinat colorist, ale cărui case apar ca niste semne învelite cu acoperișuri ce pigmentează infinit repetabil peisajul de Dobroge uscată de vânt. Nu apar sofisticate consistențe de volum, dealurile în tonuri de ocru își taie sacadat volumele, așternându-se unul după altul. Diagonalele umbrelor devin și ele repetitive, taiate de verdeață sau case dispuse vertical, pe câte trei – patru rânduri. Acolo, la malul mării, culorile lui Dimitrescu au căpătat un plus de intensitate, pe care nu le avusese în picturile anterioare.

Un alt artist care a pictat numeroase peisaje la malul mării, sugerând atmosfera într-o pastă translucidă este Francisc Șirato. Contururile se întrepătrund, pasta devine fluidă, dizolvând preciziile desenului. La el, lumina iradiantă a soarelui dobrogean poetizează natura, pătrunde în culoare, conferindu-i transparență. Cromatica predominant sidefie, acuarelată, comunică privitorului feeria poeziei orientale. Tonurile subtile dau un aer nou, original priveliștii dobrogene.

Fără a se chinui în căutări și experimente, Nicolae Dărăscu își alege un drum de o limpezime acvatică. Îi plăcea să navige cu un iaht propriu, unde și-a dezvoltat gustul pentru marin, dar alege să picteze și peisaje dunărene, aspecte urbane sau sătești. Claritatea ordonării planurilor și modulația, desfacerea picturală a culorilor într-o bogăție de nuanțe curate sunt puncte forte ale artei lui.

Lista pictorilor de valoare națională poate continua cu pictorii locali, cum ar acum ar fi Enache Cardaș, pictor de biserici, primul artist dobrogean atestat în documente, și fiul său Geo Cardaș, Stavru Tarasov - profesor de desen și violonist, prieten de o viață cu Nicolae Tonitza, Ștefan Dumitrescu, Octav Băncilă, Marius Bunescu, Gheorghe Sârbu, un pictor care a ținut legătura permanent cu meleagurile natale, fapt reflectat în lucrările sale, unde regăsim peisajul dunărean ca tematică principală, Vasile Pavlov, care a studiat Academia de Belle-Arte cu profesorii Constantin Artachino, și George Demetrescu Mirea. Să nu uităm nici de Lucian Grigorescu sau de Alexandru Ciucurencu, pictori ce au creat direcții noi în arta românească.

Dobrogea, profundă și pitorească, ținut prins între ape și

Nicolae TONITZA - *În Mangalia*

cer, cu peisaje ce se văluresc în pante mai domoale sau mai abrupte, scăldate în acea lumină care te face să uiți unde te afli și să crezi că ești undeva în Grecia, cu acele cafenele plasate parcă în drum, ademenitoare la poposit, unde stau la taifas turci cu fesuri roșii sau acea Dobroge cu ochiuri mari de ape misterioase, a fost și continuă să fie prețuită de slujitorii artelor la valoarea pe care o merită.

Aurel Ifrim

CONSTANTIN BRÂNCUŞI
UN ARTIST ÎN CĂUTAREA ETERNITĂȚII

Născut în anul 1876 la Hobiţa, Gorj, într-o familie de ţărani cu mai mulţi copii, şi-a arătat pretimpuriu firea de om liber, plecând în pribegie: a fost păstor, ucenic în diverse ateliere, prăvălii, cârciumi, etc., peste tot dovedind îndemânare şi perseverenţă.

Căuta ceva, nici el încă nu ştia ce… Dar cioplea tot timpul cu un cuţitaş sau cu o toporişcă în lemn sau piatră, în căutarea acelui "ceva".

Cucerit de îndemânarea şi perseverenţa adolescentului rătăcitor, un om de afaceri (cu clarviziune ?...), îl înscrie bursier, la Şcoala de Arte şi Meserii din Craiova.Fire independentă, ce-şi trăia cu entuziasm viaţa, mereu scormonind cu dalta sau cuţitul, în anul 1896 călătoreşte pe Dunăre, la Viena, să înveţe secretele prefacerii prin cioplire a lemnului şi pietrei: avea 20 ani.

1898 Student la Şcoala de Arte Frumoase din Bucureşti, şi-a arătat disponibilităţile artistice, dar şi patima pentru munca fără preget, mereu în căutarea unor taine pitite în materie. Sprijinit financiar de doctorul Dimitrie Gerota, eminent profesor universitar, tânărul execută migăloasa lucrare **Ecorşeu** (reprezentare a corpului omenesc sau a unui animal jupuit de piele, servind sculptorilor, pictorilor şi medicilor pentru studiul anatomic al musculaturii cf. DEX).

1903 Autorităţile îi comandă realizarea unui bust, în memoria celebrului medic epidemiolog Carol Davila. Dar atât **Ecorşeul** cât şi **Monumentul**, în care a dovedit rigoare şi intuiţie artistică, nu-i satisfac aşteptările. Aflase la Viena de Parisul-oraş-lumină, unde sălăşluiau artişti din toată lumea, unii dintre ei, precum sculptorul Auguste Rodin, izbutind să se impună.

1904 Brâncuşi decide să plece la Paris: mai mult *per pedes apostolorum*, precum apostolii Mântuitorului, oprindu-se adesea din drum, muncind să-şi câştige existenţa, pe la Viena, München, şi în alte locuri, tot mai grăbit să ajungă la destinaţie. Sfârşit de efort şi viaţa mizeră, zăcu o vreme la o bolniţă a mănăstirii din *Lunéville (în n.-vestul Franţei)*. Întremat, şi-a reluat drumul spre Paris, de această dată cu trenul.

Admis la École des Beaux-Arts, doi ani a ucenicit în atelierul sculptorului-pictor Antonin Mercié, plătit cu sume mai mult decât modeste. Se spune că la intervenţia **Reginei Elisabeta a României,** protectoarea multor români înzestraţi artistic, faimosul sculptor Auguste Rodin îi oferă lui Brâncuşi un loc în atelierul propriu. Fericit, tânărul acceptă, dar după o vreme, sesizând că se transformă, fără voie, într-un imitator al Maestrului, părăseşte atelierul rostind, se zice: „La umbra marilor arbori nu creşte nimic".

Brâncuşi nu găsise la maestrul Rodin ce căuta cu disperare (şi încă nu aflase ce, anume)…

1907 Mesajul a ajuns la destinatar…

Artistul primeşte neaşteptata ofertă de a executa monumentul funerar dedicat unei personalităţi din Buzău, România. El uimeşte lumea artelor cu o sculptură devenită şi rămasă celebră: *Rugăciune*, schiţa unei făpturi omeneşti, nu o lucrare pe tipic, cu înfrumuseţate detalii anatomice, cum se făcea de obicei, producând nedumerire, dar şi admiraţie. Constantin Brâncuşi

C. Brâncuşi - *Rugaciune şi Cumineţenia pământului*

răsuflă din adâncuri: parcă găsise ceva-ceva…

La scurt timp, se ivi cu o altă lucrare neobişnuită: *Cumineţenia Pământului*. Ce voia Constantin să arate prin această sculptură, făcută parcă de un artist primitiv? Nici el nu ştia ce anume, dar… era fericit: găsise !... Într-o seară, întins în pat, aşteptând somnul, avu revelaţia că strămoşii lumii îi transmiseseră un **Mesaj**, acel "ceva" în căutarea căruia se afla dintotdeauna. Fiu de ţăran, avea convingerea că viaţa lui curge din cea mai veche seminţie de pe Pământ: Civilizaţia Ţărănească, formată de primii copii ai Domnului, în cugetul cărora Creatorul turnase un Mesaj.

Îşi aminti că ţăranii din satul lui trăiau o viaţă discretă, slujindu-se de uneltele simplităţii, moştenite de la Facere. Ori asta căutase mereu Constantin, exprimarea prin simplitate, prin Esenţe. Cum o făcuseră –medita el, odinioară strămoşii umanităţii.

Nu ştia că sculpta precum un anonim din copilăria omenirii care făurise, în urmă cu 8000 ani, figurina zisă "***Gânditorul de la Hamangia***" (găsită într-o necropolă de pe teritoriul României, în anul 1956, cu un an înainte ca Brâncuşi să plece din lume).

Între timp, îşi rostuise un atelier propriu, într-o clădire dezafectată din mahalaua pariziană

„Gânditorul"
de la Hamangia, România,
statuietă veche de 8.000 de ani

Montparnasse, pe care o transformă într-o cameră uriașă cu aspect țărănesc, unde se simțea ca în casa din satul lui, Hobița. Clădi un cuptor imens, cu plită, pentru gătit, dar și pentru prelucrarea metalelor.

Prepara bucate după străvechi rețete culinare ale țăranilor români, adevărate delicii pentru oaspeți. Casa-atelier din Montparnasse se transformă într-un fief al avangardei artistice pariziene, unde își dădeau întâlnire Guillaume Apollinaire, Fernand Léger, Marcel Duchamp, Amedeo Modigliani.

Spirit latin aprins, Modigliani nu se simțea niciunde

Măiastra *Cocoșul* *Pasăre în zbor*

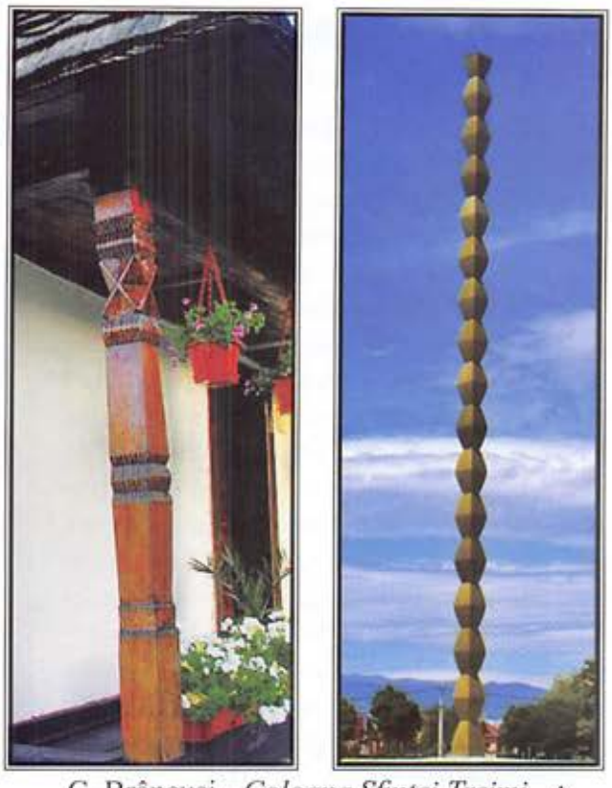
mai în largul său, decât cafenelele boeme pariziene, unde consuma mult alcool "întărit" cu opiu. Extaziat, Brâncuși i se alătură, dar după o vreme, observă că prietenul său, căzut cu totul ispitei drogului, îi scade forța de creație, îndreptându-se cu pași siguri spre pierzanie. Îngrijorat, să nu devină prizonierul acelei vieți, Brâncuși se desparte de prietenul său, dedicându-se cu totul sculpturii.

"Să creezi ca un zeu, să muncești ca un rob, să trăiești ca un rege"

În anul 1908, artistul a emis acest principiu de viață, pe care și l-a însușit cu rigoare. Convins pe deplin că și-a aflat Calea, artistul scoase din piatră, marmură, lemn, lucrări sculpturale definitorii crezului său artistic: redarea esențelor, întruchipate în *Sărutul, Măiastra, Cocoșul, Pasărea în spațiu.*

Va continua să "robească", dând zeci și zeci de versiuni ale acelor capodopere, cucerind, deopotrivă cronicarii, publicul, negustorii de artă. Robotea, cu adevărat ca un rob, șlefuind lucrările, până căpătau, parcă transparență. Veni cu alte surprize: *Domnișoara Pogany, Adam și Eva, Regele regilor,* și, mai ales, niște ouă de marmură sub titluri diferite: Începutul lumii, Sculptură pentru orbi, etc..

„Revelația, este dată de Creator aleșilor Lui, spre a lumina lumea"

C. Brâncuși - *Coloana Sfintei Treimi (zisă și Coloana Eroilor Neamului)* ▲

Prin 1918, pornește să cioplească în lemn, coloane cu forme de clepsidră, enunțând curgerea timpului în Necunoscut și Taină, numite în epocă *Coloane ale Infinitului* (sau *Fără sfârșit*). Unii comentatori ale operei brâncușiene, susțin că modelul coloanelor ar fi inspirat după

Coloanele bisericii din Bălan, Cricova, jud. Sălaj (sec. 16)

stâlpii pridvoarelor caselor țărănești. Locuitorii străvechilor meleaguri de unde provine neamul românesc, au fost creștinați în urmă cu 1700

C. Brâncuși - *Începutul lumii*

ani. Când au pornit să construiască temple creștine, numite Biserici, preoții au impus zidarilor să inscripționeze pe coloanele locașurilor de cult, pe ramele meselor din altar și al icoanelor, elementul sacral al *Sfintei Treimi*. Mai târziu, când enoriașii porniră să-și ridice locuințe aidoma templelor, ei au primit încuviințarea preoților să folosească respectivul element pe stâlpii caselor, ca o protecție împotriva forțelor malefice. În convorbirile cu amicii, ziariștii sau cronicarii evenimentelor artistice, Brâncuși repeta mereu că religia ortodoxă a adus conaționalilor săi – în primul rând, țărănimii, o percepere a lumii prin miracol, iar coloanele conțin ceva miraculos, sacral și proteguitor Mai spunea că dacă privești viața prin ochii unui copil nepervertit de dogme, pătrunzi tainele naturii, încheind totdeauna cu o zicere:

12 scaune - 12 apostoli: masa: Iisus Hristos

"Când nu mai suntem copii, suntem morți"

Puțini știau că artistul rostea, de fapt, una dintre învățăturile lui Hristos. Nici nu ținea să-i lămurească. Pentru el, țăranul din Hobița, învățăturile Mântuitorului erau Legi. Cărora se conforma, fiindcă prin ele își descoperea originile. Iată de ce a uzitat în multe din operele sale, semne sacrale. Vădite în cele trei capodopere de la Tg.Jiu, România: "Coloana infinită a recunoștinței" dedicată oștenilor căzuți în Primul Război Mondial, (numită de artist *Coloana Infinită a Sfintei Treimi*), așa-zisa **Masă a Tăcerii**, "botezată" de el *Masa Cinei de Taină*, **și Poarta Sărutului,** căreia i-a spus ***Poarta spre lumea de Dincolo.***

Cele trei lucrări monumentale - repere glorioase ale artistului: *Coloana Sfintei Treimi, Masa Cinei de Taină, Poarta trecerii,* devin repere ale operei unui artist unic, un liant spiritual între trecutul și prezentul umanității.

Dezlănțuit în osteneala fără preget, pe care și-o autoimpuse, se arăta lumii ca un vizionar și un slujitor al Templului Cunoașterii, din care apăreau: *Peștele, Bust de femeie tânără, Sărutul, Muza adormită, Țestoasa zburătoare, Cinetism, Leda,* alte sute de isprăvi măiastre în marmură, piatră, bronz. Nu neam propus un inventar al operelor acestui artist unic, pe care unii îl considerau un simplu negustor. În anul 1926, când și-a propus să expună *Pasăre în văzduh* la Galeria Brummer din New York, a intrat în conflict cu vameșii americani, care i-au intentat proces penal, deoarece - motivau ei -, voia să introducă fraudulos, în S.U.A., nu o lucrare de artă, ci una mecanică. După doi ani, *Păsările* lui din bronz lustruit, cuceresc lumea, artistul, devenind o mare personalitate a vremii, supranumit „părintele artei moderne". În 1933, va fi invitat de onoare la Galeria Brummer…

Iluzoriul Templu al Eliberării

În același an (1933), maharajahul Yeshwant Rao Holkar din Indore-India, îi vizitează atelierul din Paris, achiziționând trei *Păsări* (una din bronz, celelalte din marmură neagră și albă). Maharajahul, om profund religios, a fost foarte impresionat de reflecțiile meditative ale artistului, care oglindea prin

Poarta spre Marea Trecere

lucrările sale, Opera Creatorului Suprem. Încântat și entuziasmat de filozofia artistului, de modul cum reflecta în lucrările sale, rânduiala cosmică, maharajahul i-a propus sculptorului să creeze la Indore un *Templu al Eliberării*. Constantin și-a dedicat mult timp realizării acelui proiect monumental.

În 1937, maharajahul îl convoacă pe Brâncuși în India, să vadă Proiectul. Indianul l-a dus prin temple ilustre, prin mari centre culturale, l-a introdus în sânul castelor, unde nu avea acces oricine, dar despre Proiect nu scotea o vorbuliță. Cum Brâncuși nu era omul să-l duci cu zăhărelul, s-a interesat imperativ, când se pornesc lucrările. Nu se știe ce i-a spus ma-

Leda *Sărutul*

harajahul, nu se cunosc cauzele abandonării Proiectului. Brâncuşi s-a întors urgent la Paris, reluându-şi activitatea.

Revenit la Paris, a continuat să-şi exploreze temele preferate, ultima lucrare remarcabilă – afirmă cronicarii, fiind Ţestoasa zburătoare (1943).

"Coşmar povestit de idiot nebun, noaptea, pe întuneric..."

În 1951, Constantin Brâncuşi a dorit să doneze statului român lucrările aflate în atelierul său de la Paris (230 de sculpturi, 41 de desene, 1.600 de fotografii, piese de mobilier). dar oferta i-a fost refuzată. Ceremonios!!!... Într-o penibilă întrunire a unor academicieni, s-a convenit, într-un penibil Proces Verbal, că: *"Brâncuşi nu poate fi considerat un creator în sculptură fiindcă nu se exprimă prin mijloacele esenţiale şi caracteristice acestei arte".*

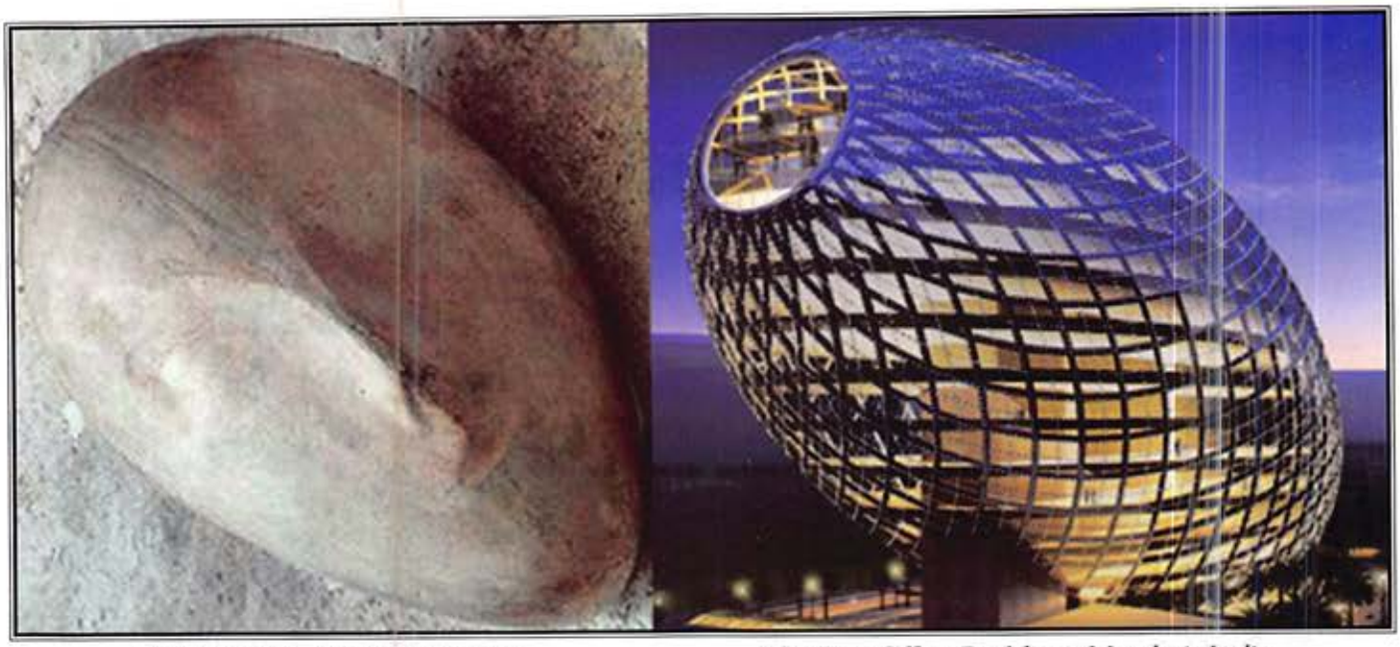
De ce a refuzat statul român oferta? Fiindcă toţi conducătorii fiind atei, le-a fost teamă ca Opera Brâncuşiană, în întregul ei, întruchipând **Lucrarea Creatorului Suprem**, să nu deranjeze Kremlinul; fiindcă îi îngrozea ideea că vor fi înlăturaţi violent de la Putere; fiindcă erau convinşi, că arta brâncuşiană, seducătoare prin mesajele ei, poate re-converti poporul român la creştinismul ce-i fusese interzis: toate aceste temeri ale unor indivizi aflaţi vremelnic, pe aici..., a văduvit România de un patrimoniu cu o valoare care nu se poate exprima în cifre, mai degrabă în înţeles shakespearian: *un coşmar povestit de idiot nebun, noaptea, pe întuneric...*

Constantin Brâncuşi, artistul francez de origine română, vizionar hărăzit cu Revelaţie divină, a muncit cu îndârjire până în anul morţii (1957), şi a fost înmormântat la cimitirul Montparnasse din Paris.

Ce a rămas lumii din opera acestui mare vizionar, se vede şi în arhitectura contemporană

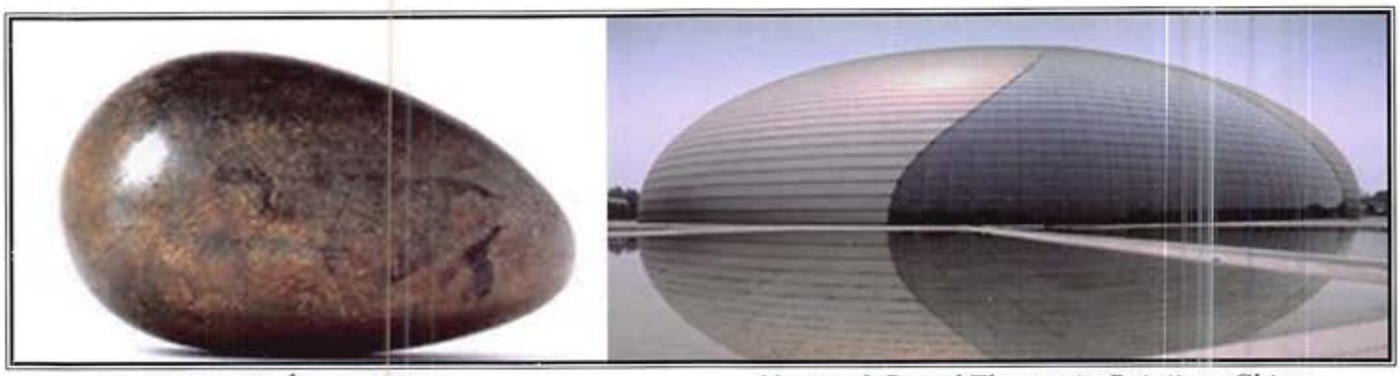

Coloana lui Brâncuşi *Kuala Lumpur, Malaezia* *Torro Caja, Madrid, Spania* *Clădirea Soho Gubei, Shanghai, China*

C. Brâncuşi - *Muză adormită*

The Egg Office Building, Mumbai, India

C. Brâncuşi - *Începutul lumii*

Naţional Grand Theatre in Beinjing, China

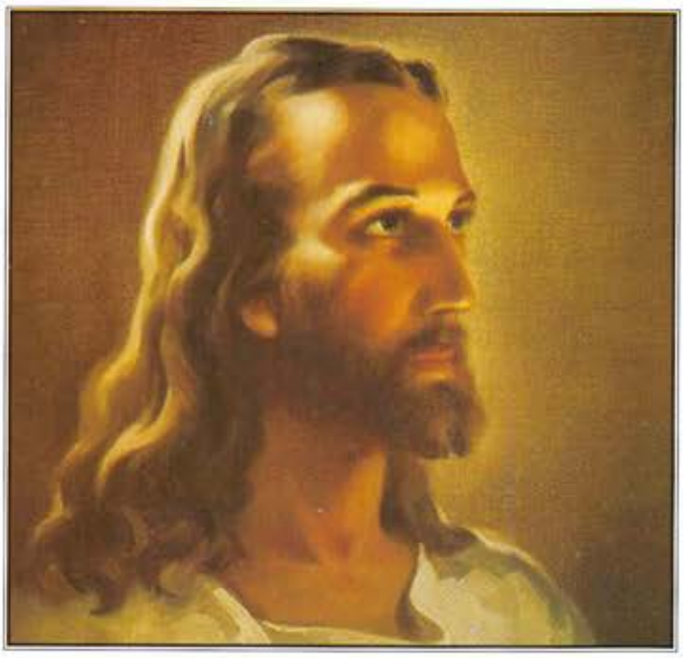

Mega Smart City. Proiect: arhitect Zaha Hadid (Teme brâncuşiene: **Oul, Coloana, Cocoşul**)

Surse: "Sfântul din Montparnasse", autor, Peter Neagoe, 1965); «Brâncuşi; Amintiri şi exegeze», autor Petre Pandrea, 1976; Valeriu Barbu," Ziua Naţională Constantin Brâncuşi".

Descrierea lui Iisus Hristos

făcută de contemporanul Său, Publius Lentulus,
predecesorul lui Pontius Pilatus în funcția de procurator al Iudeei
(26 - 36 d. Chr.)

„Este un bărbat cu o înfățișare nobilă și trăsături frumoase, care exprimă atâta maiestuozitate, fie oricine Îl vede nu poate să nu Îl admire. Are părul de culoarea castanei coapte, iar de la nivelul urechilor până la umeri culoarea devine cea a pământului, doar că foarte strălucitoare. Îl poartă despărțit de mijlocul frunții, însă după obiceiul nazarieneilor.

Fruntea dreaptă și senină, chipul fără urmă de riduri sau pete, cu o ușoară nuanță de bronz. Nările și buzele fără cusur. Barba la fel de deasă ca și părul, nu prea lung și despărțită la mijloc. Ochii Săi serioși te înfioară. Sunt ca razele soarelui, iar strălucirea lor nu îți permite să îți uiți drept în față.

Când rostește vorbe de dojană, te înspăimântă; plânge când trebuie să mustre. Atrage iubirea oamenilor și are o voioșie demnă. Se spune că nu a fost văzut râzând, însă a fost văzut plângând. Are brațe și mâini deosebit de frumoase. Este fermecător când poartă o conversație, dar vorbește puțin; iar când vorbește, o face cu deosebită modestie. Oriunde Își face apariția, este de departe cel mai frumos bărbat pe care L-a văzut sau și-L poate imagina cineva; îi seamănă mamei Sale, cea mai frumoasă ființă din această regiune.

În ceea ce privește cultura Sa, uimește întregul Ierusalimul. Deși nu a studiat niciodată, cunoaște toate domeniile științei. Poartă sandale și umblă cu capul descoperit. Mulți râd când Îl văd, se tem, însă, și tremură în prezența Lui sau când le vorbește.

Se spune că nu s-a mai pomenit un asemenea bărbat în zona asta. Într-adevăr, din câte mi-au spus evreii, nimeni nu a mai auzit și învățarea înaltă cum o predică acest Christos, și mulți iudei cred în El și în natura Sa divină, pe când alții au venit la mine să Îl reclame ca pe cineva care Sa împotrivit Maiestății Voastre.

Este un fapt cunoscut de toți că nu a făcut niciodată vreun rău, că, dimpotrivă, înfăptuiește numai lucruri bune. Toți cei care Îl cunosc și care au avut de-a face cu El spun că au avut parte numai de lucruri bune și de sănătate din partea Lui".

SURSA: Text preluat din arhivele Vaticanului de Bogdan Marin și postat pe facebook, 20.03.2021.

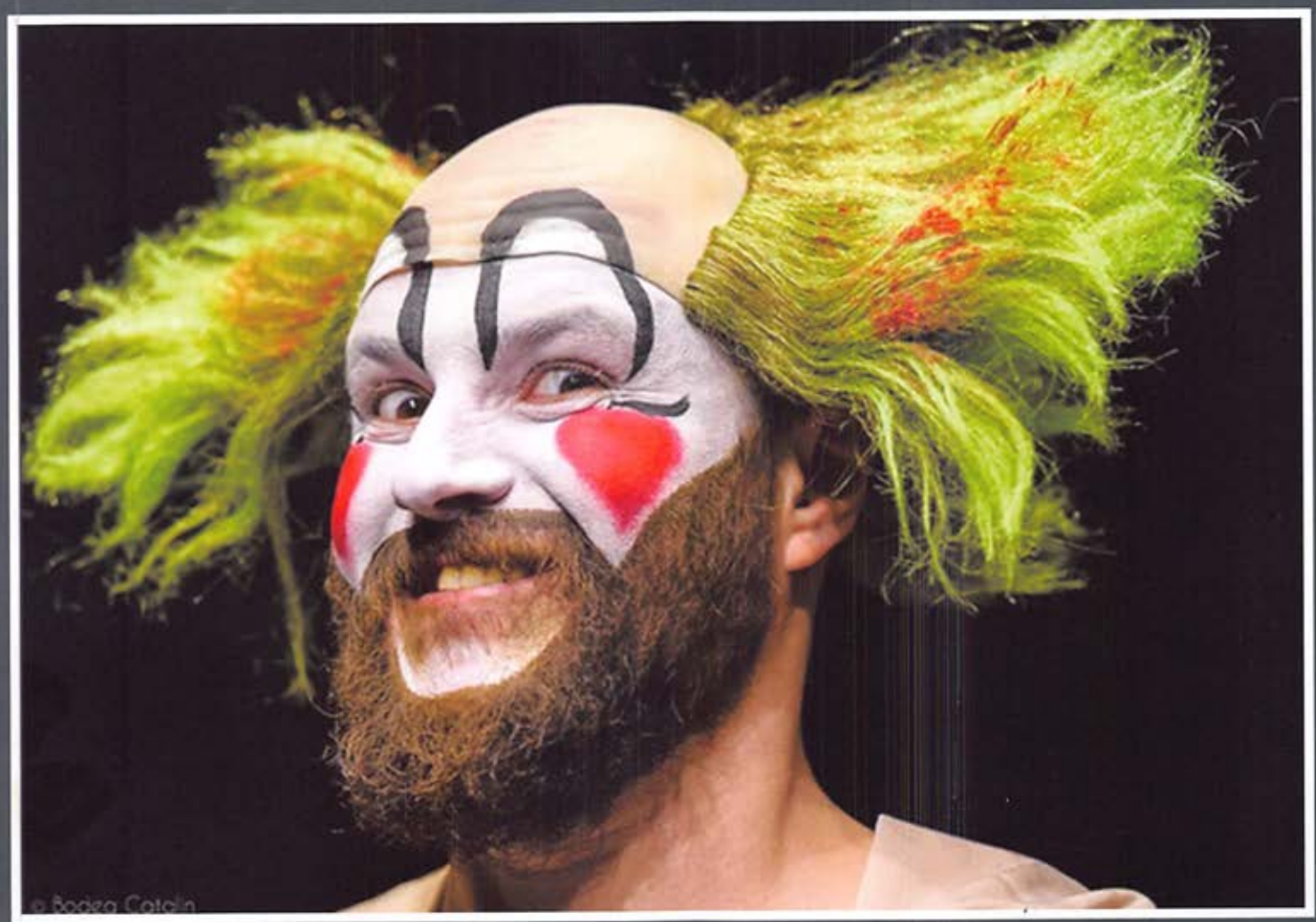
Faleza Tulcea

PROIECT

MIHAI GĂLĂŢEAN, ACTOR, DRAMATURG ŞI EXCELENT DESENATOR

